

Knipselselmap Kaasbesluit - 1928

Dialog Voor- en tegentanders nieuwe kaasbesluit 1928

Ook iets over Het Kaasmerk en Kaascontrolestation Friesland

Inhoud	blz.
Bron: AZB. 23 april 1926 Botercontrôlestation Zuid-Holland. 25 Jr. 1901 - 22 April - 1926	3
Bron: AZB 6 Augustus 1926 nr. 32 De verbetering van de wereld per wet	3+12
Bron: AZB. 14 Januari 1927 nr. 02 Dwang of Vrijheid	5
Bron: AZB. 6 Januari 1928 nr 1 Een Kaasbesluit. I	7
Bron: AZB. 13 Januari 1928 nr 2 Een Kaasbesluit. II	13
Bron: AZB. 20 Januari 1928 nr 3 Een Kaasbesluit. III	17
Bron: AZB. 3 Februari 1928 nr 5 Een Kaasbesluit. IV	19
Bron: AZB. 13 April 1928 nr. 15 Een Kaasbesluit. V	22
Bron: AZB. 20 April 1928 nr 16 Het Kaasbesluit. VI	26
Bron: AZB. 25 Mei 1928 nr 21 / ook in OO. 16 mei 1928 nr. 20 Het Kaasbesluit. VIII	29
Bron: OO. 30 mei 1928 nr. 22 Exportverbod van ongecontroleerde Kaas en boter	33
Bron: OO. 20 juni 1928 nr. 25 Het uitvoerverbod van ongecontroleerde boter en kaas.	52
Advertentie bijeenkomst VVZM 29 juni	59
Bron OO. 27 Juni 1928 nr. 26 Verslag 'Verbod uitvoer boter en kaas zonder Rijksmerk' /VVZM	60
Bron: AZB. 29 Juni 1928 nr 26 Verbod van uitvoer van boter en kaas zonder Rijksmerk	66
Bron OO. 18 Juli 1928 nr. 29 Het Kaasbesluit / Invloed op fabrieksverkoop.	84

Bron: AZB. 20 Juli 1928 nr 29 Als ZIJ er maar geen last van hebben.	85
Bron: AZB. 3 Augustus 1928 nr 31 Uitvoerverbod van boter en kaas zonder Rijksmerk. Commentaar U. Kooistra Friesch Landbouwblad 21 Juli 1928 op VVZM Vergadering 29 Juni 1928, Met aansluitend commentaar hierop door Blink	88
Bron OO. 15 Augustus 1928 nr. 33 Studiereis van buitenlandse deskundigen op het gebied der voedingsmiddelencontrole en zuivelbereiding. Met diner aangeboden door FNZ. en VVZM.	93
Bron: Leeuwarder Courant 1938-06-28 Kaascontrolestation Friesland bestaat 25 jaar	97
Bron: Leeuwarder Courant 1939-08-02 Verzwaard boetestelsel bij kaasfabricage	101
Bron: Leeuwarder Courant 1957-07-29 Kaascontrolestation met jaarverslag in kleuren	
Bron: Leeuwarder Courant 1962-07-20 Vijftig jaar kaaskontrolle in Friesland	102
Bron: Leeuwarder Courant 1962-10-23 Smakelijke receptie van kaaskontrollestation	104
Bron: Leeuwarder Courant 1962-10-25 Duizenden trokken op naar kaasexpositie	107
Bron: Leeuwarder Courant 1965-05-20 Meer kaas kwam uit minder fabrieken	108
Bron: Leeuwarder Courant 1967-11-01 Ir. v. Balen Walter – afscheid - voerde 40 jaar strijd voor kwaliteit	123

Botercontrôlestation Zuid-Holland. 1901 - 22 April - 1926.

1e deel

Op gisteren, 22 April, werd het vijftwintigjarig bestaan van het Botercontrôlestation Zuid-Holland feestelijk herdacht. Te die gelegenheid is te 's-Gravenhage een buitengewone algemeene vergadering gehouden, gevolgd door een déjeuner. De feestelijkheden werden bijgewoond door een groot aantal belangstellenden uit allerlei kringen. Verscheidene redevoeringen werden uitgesproken die wij de volgende week zullen publiceeren.

Reeds thans willen wij het station en zijn Bestuur geluk wenschen met dit zilveren feest dat een vijftwintigjarige periode besluit, waarin dit contrôlestation een bij uitstek nuttig werk heeft verricht.

In het bijzonder brengen wij hulde aan het Bestuur voor zijn initiatief om bij deze gelegenheid een gedenkboek uit te geven dat niet alleen de geschiedenis van dit station te boek stelt, doch ook een interessant overzicht geeft van de geschiedenis der botercontrôle. En bij deze hulde moeten wij zeer in het bijzonder ons richten tot de samenstellers van dit werk, de heeren *H. B. Hylkema* en *Dr. H. van Gulik*. Dezen hebben zich bijzonder verdienstelijk gemaakt door de historie vast te leggen van een systeem dat voor onze boterbereiding zoo bij uitstek heilzaam gewerkt heeft.

Dit op uiterst smakelijke wijze uitgevoerde boekwerk bestaat uit twee gedeelten:
I. Overzicht van het ontstaan der Nederlandsche Botercontrôle tot 1904 door *H. B. Hylkema*.

II. Het Botercontrôlestation Zuid-Holland door *Dr. H. van Gulik*.

Het is niet onze bedoeling hier een volledig overzicht te geven van wat dit interessante boekwerk bevat. Het verdient gelezen te worden door allen die met de Nederlandsche boterproductie en botercontrôle te maken hebben, hetgeen ongetwijfeld uit het volgende overtuigend blijkt.

Het overzicht van den heer Hylkema begint met te herinneren aan de knoeierijen met boter in Nederland, die reeds vóór het ontstaan van de margarine-industrie plaats hadden, doch daarna (1873) hand over hand toenamen. Het gevolg was dat de Nederlandsche boter hoe langer hoe meer in discrediet kwam, hetgeen onze zuivelbereiding in groote moeilijkheden bracht. Hiertegen ontstond een strooming onder leiding van den heer *Rinkes Borger* die tot gevolg had dat de „Vereeniging ter bestrijding van de knoeierijen in den boterhandel" werd opgericht, die in Januari

1886 ruim 900 leden en begunstigers telde. Deze vereeniging kwam tot de slotsom, dat wettelijke maatregelen noodig waren en wist te bevorderen dat in 1889 de eerste boterwet tot stand kwam.

Deze wet was goed bedoeld, doch de uitvoering was gebrekkig en deed bij de bovengenoemde vereeniging in samenwerking met het Nederlandsch Landbouw

Comité den wensch naar verbetering ontstaan. Inmiddels ontstond ook in Friesland in de organisatie van de coöperatieve zuivelfabrieken het streven om het Nederlandsche product te beschermen, welk streven tot uiting kwam in de instelling van het handelsmerk Nedraw, aanvankelijk voor alle Nederlandsche coöperatieve zuivelfabrieken, na 1897 alleen voor de Friesche fabrieken. Andere provinciale coöperatieve bonden volgden dit voorbeeld.

Waar een en ander nog niet zeer bevredigend werkte ging men er toe over, te onderzoeken of het niet mogelijk was, de botercontrôle bij de Rijkslandbouwproefstations onder te brengen, hetgeen ondanks uitvoerige voorbereidingen niet gelukte.

Inmiddels had de Regeering ook aandacht aan het onderwerp geschonken en zoo kwam in 1900 een nieuwe Boterwet tot stand, waarbij een „boterinspectie" werd ingesteld om door een behoorlijk toezicht te zorgen voor het naleven van de wet, hetgeen men tot toen gemist had. Een poging om de botercontrôle in handen te brengen van een Rijkszuivelcontrôlestation mislukte.

Daarna kwam de zaak in behandeling bij de Friesche Maatschappij van Landbouw, die een commissie benoemde en een botercontrôlestation ontwierp. Er kwam echter tegenkanting tegen deze plannen, hetgeen niet kon beletten, dat op 17 Januari 1901 het contrôlestation werd opgericht.

De in Friesland bereikte resultaten vonden navolging en leidden tot de oprichting van het botercontrôlestation Zuid-Holland te Leiden, bij welks oprichting weer de eerder genoemde heer *Rinker Borger* een groote rol speelde. Met de heeren *C. H. Hummelinck* en *C. Veth* nam hij het initiatief tot de oprichting.

Daarna volgden ook andere provincies en tegelijkertijd groeide het besef, dat men niet ieder voor zich provinciaal meest blijven werken, doch dat het hier één Nederlandsch belang gold, waarin men tot nauwere samenwerking moest trachten te komen. Ter bespreking van deze kwestie werd een aantal bijeenkomsten gehouden van verschillende belanghebbenden, waar men tot de conclusie kwam dat men een particuliere contrôle moest behouden, doch dat daaraan zoo mogelijk een Regeeringscachet moest worden gegeven. Een commissie werd aangewezen om dit denkbeeld verder uit te werken.

Deze commissie bracht 30 November 1902 een uitvoerig rapport uit, waarover 11 December 1902 overeenstemming bereikt werd, terwijl aan een commissie werd opgedragen, de zaak te bespreken met den Directeur-Generaal van den Landbouw. Het gevolg was, dat in 1903 bij de Regeering een concept gereed kwam voor de invoering van een botercontrôle onder Rijkstoezicht. In 1904 stelde de Regeering een Rijksmerk voor de botercontrôlestations beschikbaar voor het gebruik waarvan deze aan bepaalde rijksvoorschriften moesten voldoen.

Aldus zijn volgens het overzicht van den heer *Hylkema* het Rijksbotermerk en de Botercontrôle onder Rijkstoezicht tot stand gekomen.

De volgende week ontleenen wij nog een en ander aan de door *Dr. van Gulik* geschreven historie van het Zuid-Hollandsche station.

Botercontrôlestation Zuid-Holland. 1901 - 22 April - 1926.

2e deel

Op Donderdag 22 April jl. kwam het Botercontrôlestation Zuid-Holland ter viering van zijn zilveren jubileum met talrijke genoodigden in een buitengewone algemeene vergadering bijeen.

De *Voorzitter van het station, de heer F. B. Löhns*, opende deze vergadering met een uitvoerige rede. Spreker herinnerde aan het ontstaan van het Botercontrôle-station Zuid-Holland en aan zijn voorgeschiedenis, zooals wij deze de vorige week reeds aan de hand van het gedenkboek hebben gememoreerd. Verder schetste hij de geschiedenis van het station, dat in den aanvang nog zwak was en zelfs financieelen steun van de provincie verkreeg. Spoedig kwam hierin verandering en kon aan de provincie worden medegedeeld, dat de subsidie voortaan gemist kon worden. Bij de verdere ontwikkeling kwam, mede door de samenwerking met de beide kaascontrôlestations, een krachtige organisatie tot stand.

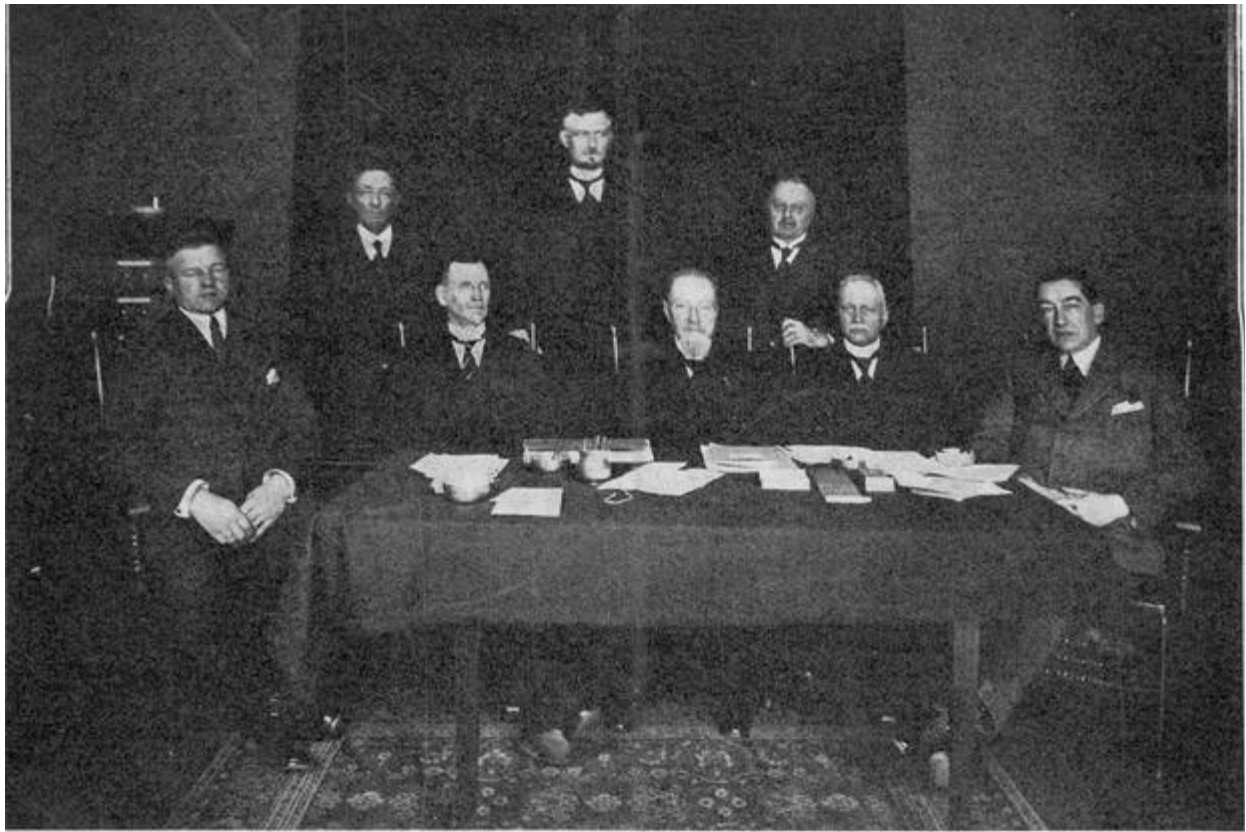
De Directeur Dr. H. van Gulik

Aan het einde van zijn rede memoreerde spreker verschillende personen, die voor de botercontrôle in het algemeen en voor het Zuid-Hollandsche station in het bijzonder zich verdienstelijk gemaakt hebben: de heeren *J. Mesdag, J. Rinkes Borger, C. H. Hummelinck, C. Veth, G. J. Bieleman, Dr. van Rijn, Dr. A. J. Swaving, Dr. van der Zande, Dr. van Sillevoldt, Mr. C. J. Sickesz, Dr. H. J. Lovink, Dr. P. van Hoek, Dr. F. E. Posthuma*. Een woord van bijzondere hulde wijdde spreker aan den heer *Korteweg*, die van 29 Januari 1903 tot 5 September 1916 Voorzitter van het station was.

Aan het slot van zijn rede richtte de heer Löhns zich speciaal tot *Dr. H. van Gulik*, die vanaf 1 April 1903 als Directeur het station leidde. Met groote waardeering gewaagde spreker van de wijze, waarop *Dr. van Gulik* gedurende al die jaren zijn taak heeft opgevat. Met groote voortvarendheid, ernstig plichtsbesef en bijzondere kennis van zaken heeft hij zijn omvangrijke taak eerst alleen met betrekking tot het botercontrôlestation, later gecombineerd met het Directeurschap der beide kaascontrôlestations verricht. Spreker wenschte hiervoor op dezen feestdag openlijk woorden van groote waardeering tot *Dr. van Gulik* te richten. Hij besloot met aan *Dr. van Gulik* toe te wenschen, dat hij nog vele jaren in gezondheid en opgewektheid zijn belangrijke taak zal mogen verrichten.

Namens den *Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw*, die verhinderd was om persoonlijk aanwezig te zijn, voerde het woord *Dr. A. J. Swaving*, die tevens persoonlijk sprak als *Inspecteur van het Zuivelwezen*, tevens *Rijkszuivelin-*

specteur. Spreker herinnerde aan den moeilijken strijd, die in den beginne niet alleen in Nederland, maar ook in het buitenland gestreden is om het gunstige resultaat, waartoe men thans gekomen is, te bereiken. En hij legde er den nadruk op, dat vooral de aangeslotenen doordrongen moeten zijn van het besef, dat slechts door zorgvuldig de voorschriften na te komen, dit resultaat behouden kan blijven. Hand aan hand met dit werk van de belanghebbenden moeten gaan de noodige wijzigingen ter aanpassing van de Rijksvoorschriften, de Boterwet en de Botermerkenwet aan de gebleken behoefte ter bescherming van het Nederlandsche product.

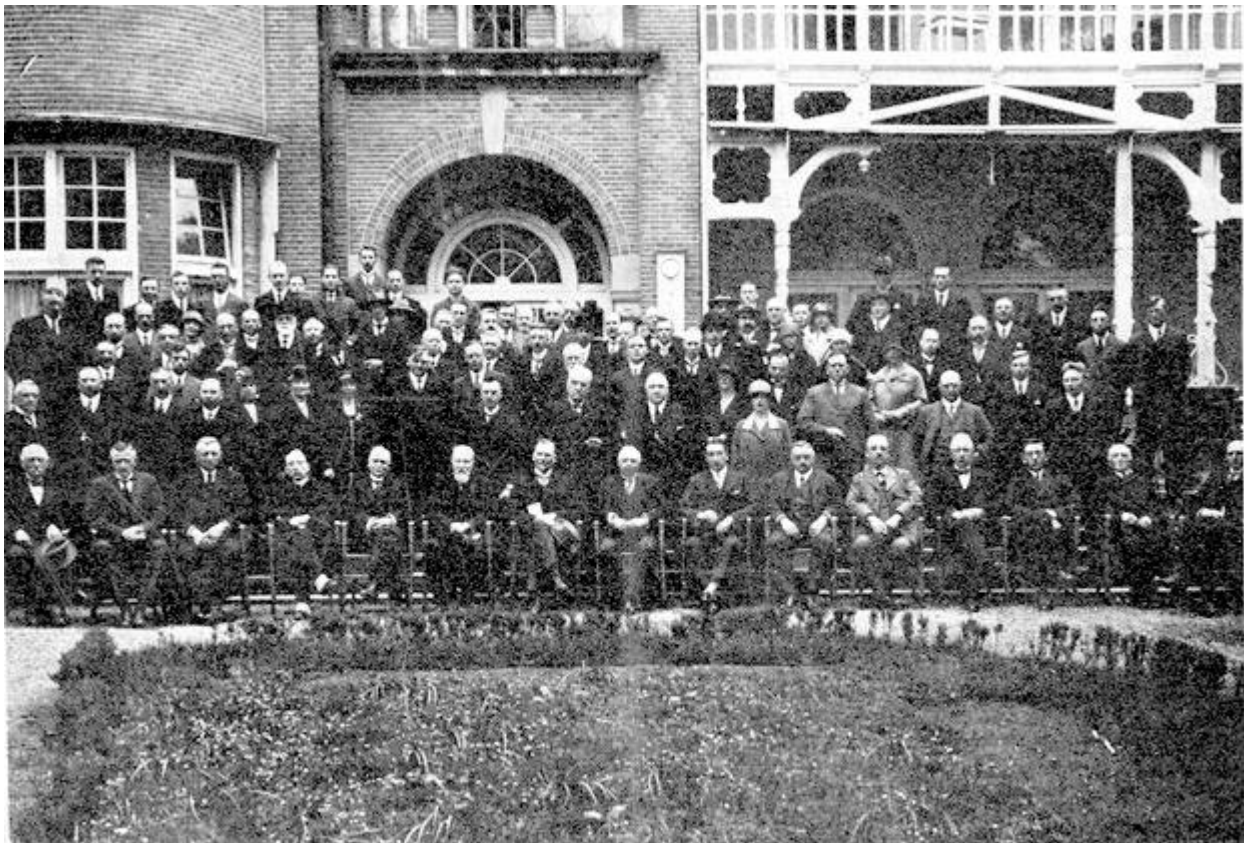
Bestuur van het Botercontrolestation. v.l.n.r. zittend: A. N. Vaandrager, Dr. H. van Gulik, F. B. Löhnis, G. S. van Krieken, J. M. Wagenaar Hummelinck. Staand: W. J. den Hartog, F. van Dam en J. v. d. Koogh.

Voor de richtige naleving van de verschillende voorschriften moeten het Dageelijksch Bestuur en de Directeur van het station waken. Daartoe moet objectiviteit in hun optreden volledig gewaarborgd zijn en moeten zij zoo onafhankelijk mogelijk staan tegenover de aangeslotenen. Aldus wordt het belang der contróle en haar reputatie van betrouwbaarheid in binnen- en buitenland gediend ten bate van de aangeslotenen. Aan het slot van zijn rede richtte *Dr. Swaving* zich nog persoonlijk tot *Dr. van Gulik* en sprak waardeering uit voor de wijze waarop deze zijn krachten steeds in dienst van het station gesteld heeft. Spreker was gemachtigd te zeggen, dat zulks ook door den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw gewaardeerd wordt.

Nadat gesproken was namens den *Commissaris der Koningin in Zuid-Holland*, voerde de heer G. A. *Vreeken* het woord namens het *personeel van het station*.

Deze bedankte het Bestuur, dat dit steeds een open oog had voor de belangen van het personeel en dit in staat stelde op aangename wijze zijn dagelijksche taak te verrichten. Tot *Dr. van Gulik* richtte hij woorden van groote hulde. Het personeel voelt in hem een krachtig leider van wien het veel leert en die als chef steeds zorgt voor een goeden geest onder zijn ondergeschikten. Als herinnering aan dezen dag reikte hij namens het personeel een voorzittershamer aan het Bestuur over.

Nadat de Voorzitter woorden van dank tot den vertegenwoordiger van het personeel gericht had, sprak *Prof. Ir. B. van der Burg*, *Rector-Magnificus van de Landbouwhoogeschool en Hoogleeraar in de Zuivelbereiding*. Spreker heeft de ontwikkeling van de botercontrôle geheel meegemaakt en kan daardoor de voortreffelijkheid van het systeem ten volle waardeeren. In het bijzonder brengt hij hulde aan den heer *J. Mesdag*, die de fundamenteen voor dit stelsel gelegd heeft, zooals zij nog heden intact zijn. Spreker sprak zijn beste wenschen uit voor het station Zuid-Holland.

Feestvergadering in Hotel Wittebrug

Namens het *Koninklijk Nederlandsch Landbouwcomité* sloot *Ir. V. R. Y. Croesen* zich aan bij de woorden van hulde en sympathie, door vorige sprekers geuit. Hij memoreert hoe speciaal het Zuid-Hollandsche station groote moeilijkheden op zijn weg vond, doordat zich in deze provincie speciale omstandigheden voordoen, die haar van de overige doet afwijken. Het station Zuid-Holland is er echter op de juiste wijze in geslaagd, om deze moeilijkheden uit den weg te ruimen. Bij het uitspreken van zijne gelukwenschen richt spreker zich in het bijzonder tot den Directeur van het station, *Dr. van Gulik*, die door zijn opofferende toewij-

ding een groot aandeel had in de moeiten en zorgen en veel tot den bloei van het station heeft bijgedragen.

De heer *P. S. Overwater* voerde het woord namens de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw*. Spreker stelde in het licht, dat vanaf de oprichting de banden tusschen het station en de Hollandsche Maatschappij van Landbouw steeds krachtig zijn geweest.

Namens de *Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne* werd gesproken door den heer *G. J. Blink*. Spreker vestigde er de aandacht op, dat boter reeds een zeer oud product is. Met behulp van de noodige fantasie hebben sommige geleerden uitgemaakt, dat reeds in de prae-historische steenen en bronzen tijdperken boter bereid werd. In ieder geval staat vast, dat omstreeks 1000 jaar voor Christus de boterbereiding al bestond. Zich afvragende hoe het mogelijk is, dat er reeds 3000 jaar boter gemaakt is, voordat de wereld behoefte aan botercontrôle ging gevoelen, komt spreker tot de slotsom, dat de botercontrôle niet uit zichzelf een goed doel nastreeft, doch ontstaan is uit een kwaad: de boterknoeierijen. Spreker ziet dan ook in de botercontrôle een noodzakelijk kwaad: een instituut, dat noodig is om kwade praktijken af te weren.

Hoezeer inmiddels dit controlestelsel noodzakelijk was, blijkt uit de geschiedenis van zijn ontstaan, zooals deze zoo voortreffelijk door den heer *Hylkema* is geschetst in het ter gelegenheid van dit feest uitgegeven gedenkboek. Daaruit volgt toch glashelder, dat de drang naar de botercontrôle niet kwam van administratieve zijde, niet van bovenaf, doch uit de practische maatschappij. Verder blijkt uit die geschiedenis - en dat is een karaktertrek die sprekers vereeniging zeer sympathiek is - dat de botercontrôle is opgegroeid als een vrijwillig controlestelsel van de belanghebbende bedrijven onder het neutrale toezicht en met den moreelen steun van de Regeering.

Op deze wijze groeide het Botercontrôlestation Zuid-Holland in de eerste 25 jaar van zijn bestaan tot een gezond en krachtig instituut, werkzaam tot heil van ons vaderland. En onder deze omstandigheden was het een wijze daad van het Bestuur om leden en genoodigden in de gelegenheid te stellen, om op dit feest een oogenblik stil te staan, op de afgeloopen kwarteeuw terug te zien, te beseffen wat met moeite en zorgen is tot stand gebracht en hulde te brengen aan de leidende mannen die tot het bereiken van dit resultaat zoozeer hebben bijgedragen.

In het bijzonder wil spreker een woord van hulde wijden aan de nagedachtenis van de mannen, die het pionierswerk voor dit station verricht hebben, de oprichters, de heeren *J. Rinkes Borger*, *C. Veth* en *C. H. Hummelinck*.

Daarnaast moet spreker een woord van erkentelijkheid richten tot de Nederlandsche Regeering, die zooveel gedaan heeft om hulp te bieden bij het tot bloei brengen van de botercontrôle. Te betreuren is het, dat thans van die zijde een gevaar dreigt, dat vooral voor het Zuid-Hollandsche station bedenkelijke gevolgen kan hebben. Want waar uit de geheele geschiedenis van dit station de onschatbare waarde blijkt van een vrijwillig controlestelsel, dat de volle sympathie

en medewerking heeft van de aangeslotenen, staat thans dit specifieke karakter op het punt om te verdwijnen. Want sedert enkele jaren is de botercontrôle bezig voor de betrokkenen te worden van een instituut waaraan zij vrijwillig en enthousiast hun volle medewerking verleenden tot een gedwongen, hun van hoogerhand opgelegde instelling. De Nederlandsche Regeering is bezig dezen ommekeer tot stand te brengen door het hanteeren van een gedurende den oorlog ingesteld uitvoerverbod.

Op dezen feestelijken dag wil spreker niet langer bij dit sombere perspectief stilstaan. Als hij echter namens zijn vereeniging het station Zuid-Holland en in het bijzonder zijn Bestuur en Directeur hier hartelijke gelukwensen overbrengt, dan spreekt hij daarbij den wensch uit, dat als eenmaal de geschiedenis geboekstaafd wordt van de tweede periode van 25 jaar, deze als eerste feit zal vermelden, dat de voor de eerste periode zoo kenmerkende en belangrijke vrijwillige medewerking van de aangeslotenen weer herwonnen is tot heil van de botercontrôle.

Na aan het Bestuur en de samenstellers dank en hulde te hebben gebracht voor de uitgave van het zoo uitermate belangwekkende gedenkboek, besloot spreker met de beste wenschen voor de toekomst van het station.

Hierna werd de vergadering voortgezet aan een zeer geslaagd noenmaal, waarbij nog vele sprekers het woord voerden.

De heer *J. Mesdag* sprak namens de verschillende *Boter- en Kaascontrôlestations*. Spreker wees er in het bijzonder op, dat een feest als dit zijn groote nut heeft, omdat het allen en vooral de jongeren doet terugzien naar den tijd, toen de strijd nog niet gewonnen was. Wil men het bereikte resultaat behouden, dan moet men zich duidelijk voor oogen houden, dat het stelsel niet mag en niet kan verslappen. Als er nu en dan voorstellen gedaan worden om wijzigingen in te voeren bedenke men, wat er op het spel staat. Men overwege elk dergelijk voorstel zorgvuldig en mag niets doen, dat de botercontrôle zou kunnen schaden om den voorsteller een genoegen te doen. Zonder aanzien des persoons, moet men steeds het belang van de geheele Nederlandsche Zuivelindustrie in het oog houden. Er is reeds op gewezen, dat het uitvoerverbod voor ongecontroleerde boter ongunstig werkt; er zijn meer geluiden die spreker hoort als een dreigend gevaar. Hij hoopt, dat dit feest ertoe moge bijdragen, dat men steeds een zuiveren kijk zal behouden op de werkelijke belangen van de botercontrôle. In het bijzonder richtte spreker zich daarna tot den Voorzitter van het station Zuid-Holland, die op hoogen leeftijd nog met groot beleid dit station weet te sturen.

Daarna voerden nog het woord

de heer *H. B. Hylkema*, oud Rijkszuivelconsulent;

de heer *J. J. Wintermans* namens de *Besturen der Botercontrôlestations*;

Dr. van Sillevoldt, Directeur van het Rijkszuivelstation;

de heer *J. J. C. Ament* namens den *F.N.Z.*;

de heer *A. H. Colenbrander* namens de *aangeslotenen bij het botercontrôlestation Zuid-Holland*;

de heer *H. K. Koster* namens het *Botercontrôlestation Noord-Holland*.

Ten slotte kreeg *Dr. H. van Gulik* het woord, die alle sprekers bedankte voor de ook tot hem gerichte woorden en die hulde bracht aan de opeenvolgende Besturen en het personeel en oud-personeel waarmee hij in den loop der jaren heeft mogen samenwerken.

En hiermede was het festijn beëindigd. Het was ongetwijfeld een goede gedachte van het Bestuur van het Botercontrôlestation Zuid-Holland om op deze wijze het zilveren feest van het station te vieren in een samenzijn van vele personen, die uit zeer verschillende motieven belang stellen in en sympathie gevoelen voor het doel, dat deze instelling nastreeft.

Botercontrôlestation Zuid-Holland. 1901 - 22 April - 1926.

3e deel

Volgens belofte ontleenen wij deze week nog een en ander aan het tweede gedeelte van het gedenkboek dat is uitgegeven ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Botercontrôlestation Zuid-Holland. In dit tweede gedeelte wordt door *Dr. H. van Gulik* uitvoerig de geschiedenis van de botercontrôle en van dit station geschetst vanaf zijn oprichting.

Op 22 April 1901 werd in een vergadering van Noord- en Zuid-Hollandsche boterproducenten en handelaren het Botercontrôlestation Zuid-Holland opgericht. Op de in het boek afgedrukte presentielijst van deze vergadering treffen wij verschillende bekende namen aan: *J. Rinkes Borger, C. H. Hummelinck, C. Veth, H. Valckenier de Greeve, G. C. van der Leek, J. J. Swart, H. Ie Coultre, F. B. Löhnis, S. C. Korteweg, A. G. Breen, F. v. d. Kloot, A. Bos.*

Het eerste bestuur bestond uit de heeren *J. Rinkes Berger, C. Veth, C. H. Hummelinck, S. C. Korteweg, Jhr. Mr. P. van Fereest, H. A. Nebbens Sterling, A. Bos.* De ontwikkeling van het station gedurende de eerste jaren die, zooals steeds, de moeilijkste waren, gaan wij stilzwijgend voorbij, doch mogen niet nalaten te memoreeren dat toen de financieele hulp van de provincie en de moreele steun van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw voor het station van groot gewicht zijn geweest.

Van belang lijkt het ons, hier te vermelden, welke de wetenschappelijke grondslag van het contrôlestelsel was.

Het onderscheid in chemische samenstelling tusschen zuivere boter en zuivere margarine is zóó groot, dat de scheikundige deze twee, zoolang zij gescheiden zijn, onmogelijk met elkaar kan verwarren. De chemische samenstelling van boter wisselt echter tusschen zeer ruime grenzen. Zoo kan het cijfer voor vluchtige vetzuren voor zuivere boter van verschillende herkomst schommelen tusschen 18 en 36. Margarine bevat geen of bijna geen vluchtige vetzuren. Vermengt men dus boter met een cijfer van 36 met een gelijke hoeveelheid margarine, dan krijgt het mengsel een cijfer van ongeveer 18 en zou dus uit dien hoofde nog zuivere boter kunnen zijn.

Wel is waar zijn er bij een zoo grove vervalsching nog andere middelen om het bedrog aan te toonen, doch bij een meer „bescheiden" vermenging van boter en margarine is het voor den scheikundige soms moeilijk om een beslist oordeel uit te spreken.

Hetzelfde bezwaar als voor de vluchtige vetzuren bestaat ook voor de andere methoden van boteronderzoek. Deze schijnbare wispelturigheid van de koe, die melk geeft van zoo verschillende samenstelling, was aanvankelijk een raadsel, totdat de onderzoekingen van *Dr. van Rijn* hadden aangetoond, dat de koe ook volgens een bepaald systeem werkt.

Men had gevonden, dat wanneer een bepaalde fabriek vandaag boter karnt met een zeker cijfer voor vluchtige vetzuren, zij ook morgen en de volgende week, ja

geruimen tijd boter van dezelfde samenstelling bereidt. Weldra ontdekte men ook, dat dit cijfer stijgt of daalt naar gelang van het jaargetijde en dat de samenstelling van de boter van een bepaald bedrijf in den kringloop van een jaar op en neer gaat volgens vaste regels, waarvan de voornaamste is, dat in het na-jaar de laagste en in het voorjaar de hoogste cijfers voor vluchtige vetzuren gevonden worden. Dit verschijnsel doet zich voor zoowel bij een bedrijf met een relatief hoog als bij dat met een laag cijfer. Een soort gelijke wisseling gedurende den loop van het jaar wordt aangetroffen in verband met de refractiecijfers van boter.

Als men nu geregeld boter van eenzelfde bedrijf onderzoekt, dan kan men voor dat bedrijf een lijn uitzetten voor het verloop der cijfers gedurende het jaar. Zoo-doende weet dus het laboratorium van het Botercontrôlestation reeds van tevoren, welke de samenstelling van de boter uit dat bedrijf op een gegeven oogenblik moet zijn. Om nog bovendien de lijn zelf te verifieeren, wordt herhaaldelijk room in de bedrijven genomen, deze room wordt aan het controlestation gekarnd. Deze eigen gekarnde room moet dan dezelfde samenstelling hebben als de boter, die in dit bedrijf in dien tijd gemaakt wordt.

Indien dus uit het contrôlemerk de plaats van bereiding van de boter is op te maken en ongeveer de tijd, waarin de boter bereid is, kan het contrôlestation met volkomen zekerheid zeggen, of de boter al of niet vervalscht is.

De belangrijkste gebeurtenis uit de eerste jaren van de geschiedenis der botercontrôlestations is, dat zij gelegenheid kregen om zich onder Rijkstoezicht te stellen, mits zij aan bepaalde voorwaarden voldeeden. Daardoor kregen zij ook het recht om gebruik te maken van het bij de wet op het Rijksbotermerk van 17 Juni 1905 ingestelde Rijksbotermerk.

Met de invoering van het Rijksbotermerk kreeg de botercontrôle eerst recht de beteekenis en waardeering in het buitenland, waarop zij aanspraak meende te mogen maken. Het gevolg was, dat de knoeiers het einde van hun gulden dagen zagen naderen en zich met alle middelen te weer stelden tegen deze contróle. Deze strijd heeft zich in hoofdzaak afgespeeld in het Zuiden van ons land en het station Zuid-Holland heeft er direct niet veel van gemerkt. Ter zelfder tijd (in 1907) openbaarde zich echter ook in Zuid-Holland een vijandige, tegen het station gerichte strooming, speciaal van detailverkoopers. Er werd getracht naast 't bestaande een nieuw contrôlestation voor den binnenlandschen handel op te richten, welke poging echter jammerlijk mislukte.

Een der belangrijkste onderwerpen, die door *Dr. van Gulik* besproken wordt, is de erkenning van de Nederlandsche botercontróle in het buitenland. De Nederlandsche Regeering heeft door de verspreiding van talrijke geschriften de botercontróle in het buitenland bekend gemaakt en door hare buitenlandsche vertegenwoordigers is herhaaldelijk bij autoriteiten opgetreden in het belang, van het Rijksbotermerk. Bovendien hebben de aangeslotenen zelve gezorgd, dat hun buitenlandsche relaties op doeltreffende wijze werden ingelicht over de beteekenis van het Rijksmerk.

Een belangrijk middel was daarnaast de bespreking van de belangen der botercontrole op de Internationale Zuivelcongressen. Dit begon reeds in 1903 op het eerste internationale zuivelcongres dat te Brussel gehouden werd. Uit Nederland waren daar vele vertegenwoordigers aanwezig. Vooral van bepaalde Belgische zijde werd daar op zoodanige wijze tegen de Nederlandsche contróle te veld getrokken, dat niet alleen van het uitspreken van een internationaal gunstig oordeel toen geen sprake kon zijn, maar dat zelfs op grond van de wijze waarop critiek werd uitgeoefend de Nederlanders onder leiding van *Jhr. A. Michiels van Kessenich* als één man de vergadering verlieten. „Le départ des Hollandais" was den volgenden dag het hoofd van artikelen in de Belgische bladen. Dit hoogsteenvoudige antwoord op de aantijgingen tegen ons contrólestelsel heeft niet nagelaten een diepen indruk op de vergadering te maken.

De Hollanders waren vertrokken, maar kwamen in 1905 op het tweede internationale zuivelcongres te Parijs terug. De stemming was daar onnoemelijk veel welwillender tegenover onze contróle, maar de macht van den niet-welgezinden handel bleek nog duidelijk genoeg, toen vlak vóór de stemming een stroom van personen de zaal binnenkwam. De officieele sanctie van deugdelijkheid kon ons Rijksmerk toen nog niet krijgen. De zaak werd verder in studie gehouden.

Op het derde internationale zuivelcongres in 1907 te Den Haag werd door ons contrólestelsel de absolute zege behaald en werd door het congres erkend de goede werking van de Nederlandsche Botercontrólestations en de betrouwbaarheid van boter met het Nederlandsche Rijksmerk.

In verband met de verkrijging der buitenlandsche erkenning en waardeering voor onze botercontróle noemt *Dr. van Gulik* in het bijzonder *Dr. A. J. Swaving*, in 1906 benoemd tot Inspecteur in Algemeenen Dienst bij de Directie van den Landbouw, thans Inspecteur van het Zuivelwezen, tevens Rijkszuivelinspecteur. Deze is het geweest, die in het buitenland in geschriften of persoonlijk ontrad overal waar zulks noodig mocht zijn. Hij noodigde de buitenlanders uit naar Nederland te komen en was hun hier tot gids. Hij zorgde, dat zij een goeden zuiveren indruk van den werkelijken toestand hier te lande mee naar hun land terugnamen en die hun zelfs maakte tot bewonderaars, tot verdedigers van het Nederlandsche botercontrólestelsel.

Zoo werden zelfs in het buitenland door buitenlanders artikelen gepubliceerd ten gunste van onze botercontróle. Het gevolg was, dat in korten tijd in elk land vooraanstaande mannen gevonden werden, die deze verdediging op zich namen en reeds in 1907 was het succes verzekerd. Maar ook daarna is *Dr. Swaving* doorgegaan met op deze wijze het buitenland in te lichten, in welk verband alleen nog zij herinnerd aan de reis van 6 dagen, van 4-9 October 1908, door het zuivelfabriceerend Nederland gemaakt door 36 officieele scheikundigen uit Duitschland, België en Frankrijk welk bezoek een band van vertrouwen gelegd heeft tusschen de autoriteiten en deskundigen van ons land en genoemde landen, welke nog thans zijn goede vruchten afwerpt.

Met deze weinige grepen uit den belangrijken inhoud van de bijdrage van *Dr. van Gulik* voor het gedenkboek van het Botercontrólestation Zuid-Holland wil-

len wij volstaan. Het zijn enkele momenten uit de begin-geschiedenis van dit gewichtige contrólestelsel en zij verdienen ten volle te worden vastgelegd. Door *Dr. van Gulik* is dit op zorgvuldige wijze en met toewijding gedaan. En wij hebben er prijs op gesteld, het jubileum van het Botercontrolestation Zuid-Holland aan te grijpen als aanleiding om nog eens in meer breeden kring de herinnering aan de eerste dagen van de botercontróle wakker te roepen.

De verbetering van de wereld per wet.

Reeds herhaaldelijk hebben wij er de aandacht op gevestigd, dat degenen, die de wereld beter willen maken door het menschedom door middel van wetten tot het goede te dwingen, op den verkeerden weg zijn. Meer en meer leiden zij de aandacht van het goede als zoodanig af en zoeken hun kracht in dwingende voorschriften met sanctie op hunne niet-nakoming. Men achte het nadeelig effect van deze vergissing niet gering. Er is een groote afstand tusschen een vrijwillig streven naar en vechten voor het goede eenerzijds, en het doen van het goede omdat men er toe gedwongen wordt, anderzijds. Het maakt daarbij niet het minste verschil, of men het goede in moreelen dan wel in oeconomischen zin op het oog heeft.

Deze waarheid geldt niet alleen voor degenen, die direct werkzaam zijn in het maatschappelijk productieproces, maar ook - ja zelfs in het bijzonder - voor de speciale organen, die gesticht worden en in stand gehouden om samenwerking en onderlingen steun in den strijd voor het goede te verwekken. Wij hebben hier in het bijzonder op het oog de boter- en kaascontrôle, die sommigen blijvend willen maken tot een door de wet aan de producenten opgedrongen fraaiigheid in stede van een vrijwillige beweging.

Voor ons bestaat er een groot verschil tusschen gedwongen gecontroleerden en gecontroleerden, die door wijze zelfbeheersching geleid, zich gebonden hebben. En een nog veel grooter verschil bestaat er naar ons gevoelen tusschen cantrôlestations, die zich „geborgen" voelen doordat de aangeslotenen door dwang worden bijeengehouden, en contrôlestations, die door den vrijen wil van de aangeslotenen bestaan.

Het is perfide, te beweren, dat het voortbestaan van de boter- en kaascontrôle of van de stations, van dien dwang afhankelijk is, omdat de geschiedenis der botercontrole, die tot gezonden bloei kwam voordat het giftige zaad van den dwang door den oorlog gezaaid was in de harten der dwingelanden, deze bewering op grond van practische ervaring liegen heet. Maar wat voert men dan tot verdediging van dien dwang aan? Nu ja, eigenlijk niets; er zijn er die dwingen willen en nu moet iedereen zich daaraan maar onderwerpen, ook al breekt er in de heele maatschappij een helderder licht door, dat steeds duidelijker doet zien, dat de vereerders van de zweep hebben misgetast.

Wij vonden in het Weekblad voor den Fondsenhandel een kleine publicatie over -dit vraagstuk - wel is waar in verband met een andere aanleiding - dat in duidelijke woorden omschrijft de gedachte, die in velen leeft. Voor degenen die niet blind *willen* zijn, drukken wij dit stukje hier af:

Naar aanleiding van velerlei gebeurtenissen in de financieele wereld, zag ik in uw blad herhaalde malen aangedrongen op de totstandkoming van een „gestreng" *maatschappij-wet*. Met deze zienswijze kan ik tot mijn spijt niet medegaan. Het kwaad in de wereld moet niet in de eerste plaats *bestreden* worden, -

immers dit zou een wanhopig en doelloos, streven zijn, - maar het goede in den mensch moet *bevorderd* worden, wat m.i, alleen mogelijk is door het ontwikkelen van een gezond denkleven.

Wie waarlijk *goed* denkt - gemakkelijk is dit niet - kan geen kwaad doen, dat hem met den strafrechter in aanraking zou moeten brengen.

Ik geloof, dat er in de zakenwereld veel te weinig aandacht geschenken wordt aan deze positiefwerken-de kracht en dat over het algemeen de gedachte leeft, dat de verzorging van een behoorlijk denkleven geen „praktisch" nut heeft. Het wordt hoog tijd, dat hierin verandering komt en dat een organisatie tot stand komt, die tolt doel heeft: de ontwikkeling van het geestesleven bij den koopman.

Alles, waarmede de menschelijke geest in aanraking komt, is een levensverschijnsel, waarvan men zich bewust moet worden. Elk levensverschijnsel heeft zoowel wel zijn wijsgeerig als zijn zielkundig en opvoedkundig aanzicht. Slechts uit een harmonische samenwerking dier drie factoren is een goed inzicht mogelijk, worden goede daden geboren. Als er in zakenwereld groepen tot stand komen, die trachten het leven, waarmede de koopman elken dag in aanraking komt, met of zonder deskundige hulp, op deze wijze te leeren begrijpen, zal dit niet nalaten, op den duur den geheelen koopmansstand te beïnvloeden en op te heffen. Gemaakte vergissingen zullen hersteld, inplaats van veroordeeld worden, waardoor verschillende goede werkkrachten gerehabiliteerd kunnen worden.

Vindt U niet, mijnheer de redakteur, dat dit meer noodig is, dan een gestreng wetswijziging?

Zeker, ik ben het met U eens, dat onze geheele wetgeving, en niet alleen ons vennootschapsrecht verouderd is. Maar elke kodifikatie, vooral een zoodanige, die ingesteld is op regeling van „bizonderheden", is bij haar invoering reeds verouderd! Hoe kan dit ook anders, in het steeds veranderende leven? Daarom: wil men wetswijziging, laat men dan wachten tot men niet, zooals nu, in alle afdelingen van het maatschappelijk leven, nog alleen oog heeft voor het „bizonde", inplaats van voor het „algemeene", dat m.i. alleen zijn plaats in een wetgeving behoort te vinden. Men zou slechts de hoofdbeginselen en de hoofdlijnen van wetgeving behooren aan te geven. Hierdoor zou de rechtspractijk op een hechten grondslag komen te rusten, terwijl aan de evolutie van het rechtsbegrip volop gelegenheid zou worden gegeven, zich behoorlijk te ontwikkelen. Laten wij de bizonderheden aan rechters en advokaten over, dan zullen onze wetboeken er heel wat eenvoudiger, beknopter en ook meer samenhangend uitzien dan de bundels, welke nu tot onze beschikking staan.

Zooals U uit mijn betoog zult begrijpen, beschouw ik het streven naar een andere wetgeving vooralsnog als bijzaak, ja als voorbarig en ook als iets uiterlijks. Eerst moet de grondslag worden gelegd voor innerlijk werk, voor verbetering van den mensch van binnen uit, voor den opbouw van een geestesleven in de zakenwereld. Daaruit zal t.z.t. dan ook ontstaan een inzicht in een goede, niet in een „gestreng" maatschappijen-wet.

Wat goed is, is ook streng, maar wat streng is, is juist daarom niet goed.

Dwang of Vrijheid?

In vele artikelen hebben wij gedurende de laatste jaren het standpunt verdedigd, dat er voor alle groepen en personen, welke betrokken zijn bij een tak van handel of industrie, meer heil te verwachten is van een groote mate van vrijheid voor dien bedrijfstak, dan van gedwongen regelingen en van de uit den aard der zaak dikwerf ondeskundige inmenging van het openbaar gezag of van min of meer kunstmatige organisaties.

Er bestond wel aanleiding om dit onderwerp herhaaldelijk te bespreken, omdat zoowel de overheid als de genoemde organisaties zich sedert den oorlog een zekere aanmatiging hebben eigen gemaakt, die niet veel goeds heeft opgeleverd en die dan ook wel niet eeuwig zal kunnen blijven bestaan, maar die zij toch zeer langzaam afleggen, omdat zij slechts met een zekeren tegenzin afstand doen van een groote machtspositie, die veel gelegenheid gaf tot zelfverheerlijking. Zulks is te begrijpen, omdat het een groote zelfbeheersching vereischt om op een gegeven oogenblik vrijwillig af te dalen van een vorstentroon en tevreden te zijn met het verrichten van het eenvoudige, moeizame werk van elken dag, dat geen bevrediging geeft aan zelfgenoegzame eigenliefde, maar toch het eenige is dat op den duur stand houdt.

Slechts zeer weinigen zijn uitverkoren tot het verrichten van groot, ingrijpend werk; tot het innemen van een zeer centrale plaats in de gebeurtenissen, die de geschiedenis vormen. De meeste menschen hebben zich tevreden te stellen met het verrichten van gewoon dagelijksch werk, dat geen schokken veroorzaakt en dat niet in de geschiedboeken wordt ingeschreven.

Te velen hebben in de laatste jaren gemeend, dat gewone arbeid niet gewichtig genoeg voor hen was. En als zij dan niet beschikten over buitengewone gaven, die hen uit dien hoofde voorbeschikten tot het spelen van een belangrijke rol, dan trachtten zij langs anderen weg te bereiken wat zij zonder kunstmatigen steun niet vermochten tot stand te brengen.

Zij hadden een plan, dat hun als een ideaal voor oogen zweefde. Het is menschelijk om plannen te maken en om te meenen dat die plannen juist zijn. Maar daarom is dit nog niet altijd - of is het beter te zeggen: meestal niet? - in werkelijkheid zoo. Daarom is het een wijs beleid, dat men die plannen - die meestal gemaakt worden ten behoeve van anderen! - maar niet à bout portant kan ten uitvoer brengen. Daarvoor is noodig, dat men vele anderen van die juistheid, die de plannenmaker zoo gaarne aanneemt, overtuigt. En daarvoor is noodig: overtuiging, goed inzicht, moreel overwicht. En nu komt het pijnlijke: de plannenmaker bezit dikwerf niet die overtuiging, dat juiste inzicht, dat moreele overwicht, kortom: die ware wijsheid.

En dan komt het gevaar: hij wil toch gaarne zijn plannen doorvoeren. Langs natuurlijke weg kan dit niet bereikt worden. En dan is de eenige oplossing die hem overblijft: dwang gebruiken! Men bedenkt dan niet dat dit een middel is voor een kortstondig succes, dat spoedig zichzelf in groote verlegenheid brengt.

Want het is juist een uiting van het hiervoor genoemde gebrek aan inzicht, dat het zich bevredigd acht met een groote gebeurtenis op een zeker moment. Het is tevreden met de schil; als die er slechts is, dan wordt er niet op gelet of zij een goede vrucht omsluit, of hol en inhoudloos is.

De dwang wordt het gemakkelijkst verkregen door een wet. Als men iets van de menschen gedaan wil krijgen, plotseling en zonder geleidelijken, dus normalen groei, dan is een wet, die het menschdom plotseling dwingt met ingang van een bepaalden datum, het aangewezen middel. En het is dan ook een uitvloeisel van de verschijnselen die wij hierboven hebben uiteengezet, dat er gedurende de laatste jaren een groot aantal wetten gemaakt is voor de meest onwaarschijnlijke onderwerpen en die gebleken zijn.... een ramp voor ons land te worden.

Naast de wetten, die op deze wijze zijn geboren, staan er nog een aantal op het programma en die deden ons den laatsten tijd herhaaldelijk opkomen voor het juiste beginsel, dat wij in den aanhef van dit artikel gememoreerd hebben: dwang is veelal uitvloeisel van slapte van beginsel, van gebrek aan overtuigingskracht, van gemis aan moreel overwicht, van gebrek aan ware wijsheid.

Onder de verschijnselen waarop wij hierboven het oog hebben, rangschikken wij het wetsontwerp, dat de bedoeling heeft de Nederlandsche zuivelbereiders te dwingen, om zich aan te sluiten bij een boter- en kaascontrôlestation, welk ontwerp in den wandel betiteld wordt als: de boter- en kaaswet. Wij hebben dit nu reeds meer dan vijf jaar oude ontwerp herhaaldelijk bestreden. Veel ervoor is nog nooit aangevoerd. Behalve dat zekere invloeden het tot wet worden van dit ontwerp van harte wenschen.

Er is ook heden weer aanleiding om op dit ontwerp terug te komen in verband met enkele motieven, die er vóór zijn in de weegschaal geworpen en die wellicht op buitenstaanders eenigén indruk hebben kunnen maken.

Het is bekend, dat vele Nederlanders zeer gevoelig zijn voor het voorbeeld van andere landen. In de memorie van toelichting tot het vorengenoemde wetsontwerp wordt dan ook aangehaald, wat Denemarken, NieuwZeeland, Finland, Ierland, België, Amerika, Alberta, Saskatchewan, Zwitserland voor contróle er op nahouden. Voor den ingewijde spreekt deze verdediging van het ontwerp niet erg sterk, omdat hier grootendeels landen genoemd zijn, die wij gerust mogen beschouwen als beginnelingen en achterlijken. Zoodat maatregelen, die zij noodig of nuttig achten, daarom nog niet goed en in ieder geval niet voor ons gewenscht zijn. Maar, zooals gezegd, op den buitenstaander kan dit buitenland-sche voorbeeld wel eens indruk maken. En daarom lijkt het ons noodig om aan de hand van één voorbeeld de ons voorgespiegelde zaligheid van landen met gedwongen uitvoercontróle even te ontleden.

Wij hebben hier het oog op Nieuw-Zeeland. Aanvankelijk had men ook daar een vrijwillige contróle. Maar die wist zich niet vlug genoeg te ontwikkelen. Daarom moest er dwang komen. En dien dwang per wet heeft men gekregen. Toen men eenmaal zoover was, nam men geen genoegen meer met contróle op gehalte,

doch men moest ook de kwaliteit controleeren. Daarna volgden de verpakkingen en ten slotte de prijzen en de wijze van verkoop.

Nieuw-Zeeland bezit nu een wettelijk afgedwongen contróle op al deze punten en het resultaat is.... dat op het oogenblik heel Zuivel-Nieuw-Zeeland in rep en roer is over de funeste gevolgen van deze contróle, over de meer dan ongelukkige wijze waarop zij wordt uitgevoerd en over de abominabele misbruiken waartoe zij geleid heeft.

Nu zullen de dwang-voorstanders zeggen: ha, daar heb ik u. De *uitvoering* deugt niet, maar het *principe* is juist. Maar dan antwoorden wij: als een juist principe op de juiste wijze wordt uitgevoerd, dan slaagt het zonder dwang. Maar als een juist principe op onjuiste wijze wordt uitgevoerd, dan mislukt het zonder dwang en als er wel dwang bestaat, dan helpt die dwang het principe niet, doch houdt alleen de onjuiste uitvoering kunstmatig in stand. Juist op die uitvoering komt het aan en die is ook juist meestal de bron van mislukking.....

Volgen enkele pagina's over Nieuw-Zeeland die aan - moeten - tonen dat er in Nederland vrije export moet komen!

Een Kaasbesluit. I

Het hing reeds eenigen tijd in de lucht en is daar thans uit komen vallen: een Koninklijk -Besluit ingevolge de Warenwet voor kaas. Wij herinneren er aan dat in de artikelen 14 en 15 van de Warenwet aan de Kroon de bevoegdheid om bij Koninklijk Besluit aanduidingen voor waren vast te stellen, evenals de wijze waarop deze moeten worden aangebracht, en voorschriften te geven ten aanzien van bepaalde onderdeelen der bereiding, verpakking, enz.

Dergelijke Koninklijke Besluiten zijn reeds in grooten getale afgekondigd voor verschillende artikelen, zooals papier, brood, suiker en stroop, jam en limonades, behangsel, meubelstof, gordijnen, specerijen, meel, melk, vleeschwaren, cacao en chocolade, vleeschextract, verduurzaamd vleesch, koffie en thee, waschmiddelen, honig, margarine, vet, azijn, bier. Deze reeks van besluiten is thans met een Kaasbesluit vermeerderd.

Alvorens den tekst van dit besluit hier op te nemen en over enkele bijzonderheden iets te zeggen, is het noodig om, hier vast te stellen of de afkondiging van dit Kaasbesluit toejuicing verdient. De geregelde lezers van ons blad weten, dat wij de vaststelling van eischen waaraan waren moeten voldoen niet schuwer indien daaraan behoefte bestaat of indien daarvan voor de volksgezondheid of voor de eerlijke concurrentie goede resultaten te verwachten zijn en mits men aan de bedrijven geen onpraktische eischen oplegt.

Zijn van een Kaasbesluit beduidende voordeelen voor de volksgezondheid te verwachten? Wij verwachten geen tegenspraak indien wij constateeren dat dit Kaasbesluit geen enkel voordeel in dezen geest zal of kan brengen. In de eerste plaats is kaas in hoofdzaak genotmiddel. Of men eenigszins meer of minder vette kaas eet, is voor de gezondheid van geen beteekenis. De meeste menschen krijgen zeer voldoende vet en vetvormende stoffen naar binnen. Als wij den gemiddelden Nederlander op veertigjarigen leeftijd eens aankijken, dan zijn wij geneigd aan te nemen dat een verminderd vetgebruik in het belang van zijn gezondheid is. De hygiënische belangen van onze bevolking vragen geen voorziening om haar tegen vetgebrek te beschermen.

Anders is de kwestie natuurlijk, indien de medicus het gebruik van vette of magere kaas voorschrijft. In die bijzondere gevallen vindt men echter in de algemeen toegepaste kaascontrôle en in de op de kaas voorkomende Rijksmerken een volkomen afdoend middel om zich te overtuigen.

Blijft nog over de eerlijkheid in den handel. Ongeveer 90 pct. van de Nederlandse kaasproductie is van Rijksmerken voorzien, die in den groothandel voldoende bekend zijn. Van de overige 10 pct. weet, in de meeste gevallen, de groothandelaar en de winkelier zeer goed, wat voor kaas het is. Indien men bekendheid met het vetgehalte in de droge stof der kaas bij de met elkaar handelende bedrijven, als het eenige criterium beschouwt voor de eerlijkheid in den handel, dan zouden wij zeggen, dat er, zooals de zaak thans in Nederland is, haast geen eerlijker handel denkbaar is dan de kaashandel.

Hierbij hebben wij den handel tusschen den winkelier en den verbruiker even uitgeschakeld, omdat hier de zaak heel anders ligt. Wij willen daarmee niet zeggen, dat de kleinhandel in kaas op een speciaal oneerlijke manier gedreven wordt; wij gelooven niet, dat kaas in dit opzicht in een speciaal gunstige of ongunstige positie verkeert. De zaak is echter deze: het publiek interesseert zich buitengewoon weinig voor het vetgehalte in de droge stof der kaas.

Dit feit is bekend; reeds herhaaldelijk is door kaascontrôlestations overwogen hoe men de vetklassen bij het publiek ingang zou kunnen doen vinden. Men heeft ook wel eens bescheiden pogingen in deze richting gedaan. Maar men beseft dat het geval vrijwel hopeloos is.

En als zuiveldeskundigen halen wij medelijdend de schouders op in serene minachting voor dit domme publiek. Toch gelooven wij dat het beter zou zijn als in dit opzicht de zuivelindustrie de hand eens in eigen boezem stak. Want is het publiek in dit opzicht nu werkelijk zoo dom?

Het publiek dat kaas koopt, wenscht zich daarvoor in de plaats geen zuiveltechnische wijsheid in de handen gestopt te zien. Wij hebben reeds eerder gezegd, dat men kaas in de meerderheid der gevallen als genotmiddel koopt en dan kan het de menschen weinig schelen of die kaas nu volgens het vetcijfer in de droge stof schitterend is. Men wil kaas die goed smaakt. De een wil oude kaas met een scherpe smaak, een tweede wil een stevige jonge kaas, een derde een zachte haast smeerbare kaas, een vierde wenscht korte eenigszins zuurachtige kaas.

De een vindt de volvette Goudsche kaas lekker, een tweede moet daarvan niets hebben maar verkiest de kaas die wij als Edammer 40 plus aanduiden, en een derde heeft liever Leidsche kaas, waarvan het vetgehalte meestal omstreeks 20 pct. in de droge stof is. Gaat nu een consument naar de winkel met de vraag: geeft U mij een stukje Leidsche kaas twintig plus? Neen, hij weet er niets van wat voor vetgehalte die Leidsche kaas heeft en het kan hem niets schelen. Hij vindt ze lekker en dat is hem voldoende. En al vertelt men hem honderd maal dat Goudsche kaas met 50 pct. vet in de droge stof een zooveel waardevoller product is, hij houdt het bij zijn Leidsche kaas.

Wij hebben er reeds vaker op gewezen, dat de kaascontrôle voor de zuiveltechniek en voor den groothandel - en speciaal den export - een nuttige zaak kan zijn, maar dat zoodra men deze contrôle wil doortrekken tot den verbruiker men strandt op het feit, dat deze de waarde van de kaas niet afmeet naar het vetgehalte, maar naar een heel anderen maatstaf. Daarom is het nooit gelukt om met de kaascontrôle bij het publiek hier te lande of in het buitenland succes te behalen. En naar onze meening zal dit nooit lukken. In ieder vak heeft men technische eigenschappen, waarnaar de handel kijkt evenals de fabrikant, maar die het publiek niet kent en nooit kennen zal, omdat het er geen belang bij heeft.

En thans zal het Kaasbesluit trachten te bewerken, wat aan de kaascontrôle mislukt is. Na onze vorenstaande uiteenzetting kunnen wij slechts verklaren, dat wij de afkondiging van dit besluit principieel fout achten en haar betreuren.

Wij laten hier den tekst van het besluit volgen en zullen daaraan nog eenige praktische opmerkingen verbinden.

Kaasbesluit

Art. 1. Aangeduid moet worden met den naam „kaas" het product, gevormd uit de vaste stof, verkregen door melk, ten deele of geheel ontroomde melk, room of een mengsel dezer vloeistoffen te stremmen.

Art. 2. 1. Op een markt, voor zoover het de verkoopplaatsen betreft, waar kaas bij gedeelten of bij enkele exemplaren voor het publiek verkrijgbaar wordt gesteld, in een winkel of bergplaats, bij winkeliers, slijters of venters in gebruik, of bij het vervoeren langs den openbaren weg door of voor winkeliers, slijters of venters naar gebruikers moet elke heele kaas en de kennelijk als zoodanig voorhanden waar en, indien kaas zich bevindt in origineele verpakking, b.v. doos, stanniol, deze verpakking, voorzien zijn van één der navolgende aanduidingen:

VV of Volvet.

a. indien de kaas voorzien is van, het Nederlandsche Rijksmerk voor volvette kaas of indien bij een gedeelte van een kaas ten genoegen van den controleerenden ambtenaar wordt aangetoond, dat dat deel afkomstig is van een door dat Rijksmerk gedekte kaas en het vetgehalte van de droge stof der kaas bovendien voldoet aan den eisch, voor kaas, voorzien van dat Rijksmerk, vastgesteld door den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw ;

b. indien de kaas niet voorzien is van het Rijksmerk onder a. bedoeld of indien bij een gedeelte van een kaas niet ten genoegen van den contróleerenden ambtenaar wordt aangetoond, dat dat deel afkomstig is van een door dat Rijksmerk gedekte kaas en het vetgehalte van de droge stof der kaas ten minste 48 procent bedraagt:

40 +, indien het vetgehalte van de droge stof der kaas ten minste 40 procent bedraagt;

30 +, indien het vetgehalte van de droge stof der kaas ten minste 30 procent bedraagt;

20 +, indien het vetgehalte van de droge stof der kaas ten minste 20 procent bedraagt;

Mager, indien het vetgehalte van de droge stof der kaas minder dan 20 procent bedraagt;

R., indien het vetgehalte van de droge stof der kaas ten minste 65 procent bedraagt. Uitsluitend deze kaas mag als „roomkaas" worden aangeduid.

2. Uitgezonderd zijn:

a. kaas van een zoodanige consistentie, dat daarop geen aanduidingen zijn aan te brengen. Bij deze kaas moet één dezer aanduidingen zijn aangebracht op het voorwerp, waarin zij zich bevindt of op een onmiddellijk boven de kaas geplaatst bord of carton;

b. kaas in origineele verpakking in hoeveelheden kleiner dan 50 gram, welke niet van aanduidingen behoeft voorzien te zijn.

3. Andere getallen en letters dan in het eerste lid van dit artikel bedoeld, mogen, - behalve op de bodemvlakken - op kaas niet voorkomen, met uitzondering van die, welke met het Rijkskaasmerk verband houden.

4. Misleidende aanduidingen mogen op kaas of op de verpakking van kaas niet voorkomen.

Art. 3. 1. De aanduidingen, in art. 2, lid 1, aangegeven, moeten bij onverpakte kaas op de korst der kaas, bij geverfde kaas op de verflaag, bij geparaffineerde kaas op de paraffinelaag, bij kaas in originele verpakking op de verpakking zijn aangebracht.

2. Zij moeten op elke heele kaas op het (de) opstaande zijvlak(ken) (op bolvormige kaas langs den grootsten cirkel) regelmatig en zoo dikwijls zijn aangebracht, dat hare onderlinge afstand ten hoogste 12 cM. bedraagt.

3. Zij moeten bij kaas in originele verpakking op de bovenbuitenzijde der verpakking zijn aangebracht.

4. Zij moeten bestaan uit zwarte of blauwe cijfers, onderscheidenlijk letters, welke niet door vegen mogen zijn uit te wisschen, voor het publiek en voor den koper duidelijk zichtbaar en leesbaar zijn en die wat hoogte en lijndikte betreft bij onverpakte, geverfde en geparaffineerde kaas overeenkomen met die der modellen I, aangegeven in bijlage II en bij kaas in originele verpakking met die der modellen II in bijlage II, bij dit besluit behoorende.

Art. 4. De op kaas gelijkende waar, welke dienen kan om haar te vervangen, mag niet dan met Onze toestemming en onder door Ons te stellen voorwaarden worden aangeduid met namen, waaruit de aard en de samenstelling niet of niet voldoende blijken.

Art. 5. Kaas en de kennelijk als zoodanig voorhanden waar moet voldoen aan de volgende eischen:

1^e. het procentisch vetgehalte der droge stof mag niet minder bedragen dan de op de kaas, de verflaag, de paraffinelaag of de verpakking aangebrachte aanduiding, bedoeld in het eerste lid van artikel 2 van dit besluit, aangeeft;

2^e. zij mag uitsluitend vetbestanddeelen bevatten, welke, van melk afkomstig zijn;

3^e. zij moet in deugdelijken toestand verkeeren;

4^e. schadelijke bestanddeelen mogen niet aanwezig zijn;

5^e. andere conserveermiddelen dan keukenzout mogen niet aanwezig zijn;

6^e. vreemde bestanddeelen, met uitzondering van specerijen, geringe hoeveelheden salpeter en calciumverbindingen, een geringe hoeveelheid orleans en onschadelijke dekmiddelen op de korst van de kaas, mogen niet, aanwezig zijn.

Art. 6. Dit besluit is niet van toepassing op kaas, bestemd voor uitvoer, mits niet aanwezig in een der verkoopplaatsen of bij het vervoer, in artikel 2, lid 1, bedoeld.

Art. 7. Voor de beoordeeling, of kaas voldoet aan de in dit besluit gestelde eischen, moet gebruik gemaakt worden van de onderzoekingsmethoden, aangegeven in de bij dit besluit gevoegde bijlage I, voor zoover deze daarvoor toereikend zijn.

Art. 8. Dit besluit treedt in werking met ingang van den eersten dag van de zevende maand na die, waarin het in het Staatsblad is geplaatst.

Art. 9. Dit besluit kan worden aangehaald onder den titel van Kaasbesluit, met vermelding van jaargang en nummer van het Staatsblad, waarin het is geplaatst.

Onze Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het Staatsblad zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

Dit besluit, dat dato 17 December 1927 in het Staatsblad verschenen is, treedt dus in werking op 1 Juli 1928. Wij hebben er naast de hiervoor besproken principiële eenige practische bezwaren tegen.

1. In de eerste plaats schept dit Kaasbesluit onbillijke en onjuiste verhoudingen. Nemen wij als voorbeeld de Leidsche kaas. Deze kaas wordt voor een belangrijk gedeelte gemaakt op de boerderijen, nadat men de melk met de hand heeft afgeroomd. Het vetgehalte in de droge stof varieert in verband met deze bereidingswijze. Hoeveel het precies is weet niemand, gemiddeld zal het tegen de 20 pct, loopen. Op grond van dit Kaasbesluit zal nu de winkelier niet anders kunnen doen dan deze kaas als „mager" merken. Goede en speciaal oude Leidsche kaas is een van de dure kaassoorten en kan en moet dit zijn. Door het Kaasbesluit is thans deze kaas gebracht in de theoretisch meest inferieure klasse! Wij verwachten van dit besluit geen succes en verwachten dat het niets zal uitwerken, zoodat het publiek de Leidsche kaas met een M. even lekker zal vinden als het dit sedert eeuwen zonder M. gedaan heeft. De gedachte der samenstellers van het besluit zal echter wel een andere geweest zijn.

2. Een andere speciale kaas is de roomkaas. Dit zijn kleine kaasjes, meestal van een pond, die zeer zacht zijn en daardoor een gedachtenassociatie met room hebben verwekt, hoewel ze uit gewone melk gemaakt worden. Het publiek koopt deze kaasjes, omdat het ze kent en ze smakelijk vindt; af ze uit room gemaakt zijn, laat het steenkoud. Het is overigens de vraag of het mogelijk is om uit room (de minste soort room die het Melkbesluit kent bevat 20 pct. vet) goede kaas te maken. Maar het Kaasbesluit weet het beter. Er moet en er zal bij het maken van roomkaas ook room te pas komen en daarom moet roomkaas voortaan ten minste 65 pct. vet in de droge stof bevatten. Onzes inziens beteekent dit, dat roomkaas niet meer gemaakt zal worden en wij kunnen ons niet onttrekken aan den indruk, dat dergelijke maatregelen meer gelijken op dwarsdrijverij dan op wetgeving. Maar ook hier weer zal niemand zich veel van de zaak aantrekken; men zal aan deze kaasjes een anderen naam moeten geven en het publiek zal ze met evenveel smaak verorberen.

3. Verder sluiten de vetgehalten, die het besluit voorschrijft, zich aan bij de in-deeling der kaascontrôle met dien verstande, dat daaraan voor home-consumption een klasse: mager, is toegevoegd. Voor zoóver wij kunnen nagaan zal deze klasse alleen dient doen voor de Leidsche en de Friesche nagelkaas, tenzij de winkeliers er de voorkeur aan geven om alles maar als mager te merken om van alle soesah af te zijn, waarvoor het publiek zich toch niet interesseert.

4. De teekens op de kaas moeten voortaan er zoo vaak opgeschilderd worden dat de onderlinge afstand ten hoogste 12 cM. bedraagt. Heeft men dus b.v. een Goudche kaas met een diameter van 40 cM. dan zal op den rand ongeveer tien keer het vetgehalte moeten worden aangegeven, op een Edammer kaasje vier keer, op een ex-roomkaasje drie à vier keer. Gemiddeld zal per KG. kaas het merk ongeveer twee maal moeten worden aangebracht. Het kaasverbruik in Nederland schattende op ongeveer 40 miljoen KG. per jaar zullen dus ten behoeve van het Kaasbesluit omstreeks 80 miljoen merken op kaas moeten worden aangebracht. Men denke niet gering over de kosten en moeite die dit met zich brengt. Die kosten te taxeeren is natuurlijk moeilijk. Dat dit grapje op verscheidene duizenden guldens komt te staan is zeker.

5. De kaas moet volgens het besluit in deugdelijkentoeestand verkeeren. Maar er zijn verschillende kaassoorten die juist hun waarde daaraan ontleenen, dat zij niet in deugdelijken toestand verkeeren. Tenzij in dit besluit sterke schimmelwoekering in of gedeeltelijke rotting van het product als deugdelijk wil aangemerkt zien.

6. Ten slotte nog een belangrijk bezwaar tegen de consequenties van dit kaasbesluit. Nederland wil in zuivelzaken nogal eens gaarne als gangmaker optreden ten opzichte van het buitenland. Wij achten het niet uitgesloten, dat men in sommige landen deze Hollandsche nieuwigheid als voorbeeld zal nemen, waaruit zou voortvloeien, dat wij voor export van onze kaas, onszelf een Kaasbesluit volgens deze opvattingen op den hals gehaald hadden. Daardoor zou, wat wij hierboven met reden hebben afgekeurd, niet alleen meer gelden voor het één derde gedeelte onzer kaas, dat in Nederland wordt opgegeten, doch ook voor de twee derden die wij exporteeren. Wij zouden dit diep betreuren, maar als het gebeurt, dan heeft Nederland zijn verdiende loon.

Wij hebben bij vele gelegenheden ondubbelzinnig laten zien, dat een verstandige uitvoering van de Warenwet onze warme belangstelling heeft. Dit Kaasbesluit beschouwen wij als een der uitwassen, die blijkbaar als eenmaal wettelijke bevoegdheden geschapen zijn, nooit achterwege kunnen blijven.

Een Kaasbesluit. II

In ons vorige nummer hebben wij het Kaasbesluit opgenomen en uiteengezet, dat en waarom dit besluit niet onze instemming had. Het was ons bekend, dat anderen over deze zaak anders dachten en in dit Kaasbesluit een noodzakelijke of althans nuttige maatregel zien. Het is ongetwijfeld voor onze lezers interessant om ook van deze opvatting kennis te nemen. Wij laten daarom hier volgen een beschouwing over het Kaasbesluit, welke wij overnemen uit het **Officieel Orgaan** van den F. N. Z. van 11 Januari:

„De bedoeling van dit besluit is, het publiek er voor te vrijwaren, dat het kaas koopt, zonder te weten van welk vetgehalte deze is. Misschien zal men hier de vraag stellen: maar onze kaas staat toch onder contrôle en is dientengevolge voorzien van het rijkskaasmerk, waarop het vetgehalte aangegeven staat, dat elke kaas minstens moet bevatten, is dit dan niet voldoende.

„Deze vraag moet ontkennend worden beantwoord, zonder ook maar iets te kort te doen aan de kaascontrôle. Ten eerste moet wel alle kaas bij den uitvoer van het rijkskaasmerk voorzien zijn, doch voor den binnenlandschen verkoop is dit niet verplichtend, zoodat er elk jaar in ons land toch nog ongeveer 10 miljoen KG. ongecontroleerde kaas in den handel wordt gebracht. Ten tweede is het publiek omtrent de kaascontrôle en de beteekenis van het rijksmerk nog zoo slecht ingelicht, dat wij ons niet kunnen voorstellen, dat er één op de honderd koopers in een winkel vraagt, naar kaas met een bepaald vetgehalte en dan ook op de kaas nagaat of hem dit gegeven wordt. Het kaasmerk eigent zich daartoe ook slecht. Het is er te klein en te moeilijk leesbaar voor. Het is trouwens ook zeker niet in de eerste plaats de bedoeling der producenten geweest, die met de kaascontrôle zijn begonnen, om hiermede het publiek in alle opzichten voor te lichten, hoewel dit uiteindelijk wel de bedoeling der kaascontrôle moet zijn. In de eerste plaats ging het erom het onmogelijk te maken dat de kaas verhandeld werd voor hetgeen ze niet was, waarbij men voornamelijk den handel op het buitenland op het oog had. Daarbij kwam, dat de techniek der kaascontrôle zoodanige eischen aan het kaasmerk stelde, dat het niet mogelijk was dit tevens zoodanig te maken, dat dit in alle opzichten ook voor het groote publiek afdoende was.

„Dit laatste heeft men aan de hand van de Warenwet gemeend tot stand te kunnen brengen door het bovenbedoelde Kaasbesluit, dat dus eigenlijk te beschouwen is als een aanvulling op de kaascontrôle en waardoor verkregen wordt, dat deze nu ook pas goed zal gaan doorwerken tot bij den consument.

„De uitvoering der Warenwet berust bij het Departement van Arbeid, Handel en Nijverheid en de contrôle op het Kaasbesluit geschiedt dus door de Warenkeuringsdiensten. Met de kaascontrôle als zoodanig heeft het alleen in zooverre te maken, dat men er dezelfde vetgehaltenormen voor heeft aangenomen, terwijl de onderzoekingsmethoden ongeveer dezelfde zijn als die bij de kaascontrôle gelden. Is er geen rijksmerk op de kaas aanwezig, dan mag ze alleen als volvet worden aangeduid, indien ze tenminste 48 pct. vet in de droge stof bevat. Ver-

der is er behalve de 40+, 30+ en 20+ merken, een merk voor kaas met minder dan 20 pct. vet in de droge stof (Mager) vastgesteld en een (R.) voor roomkaas, waarin het vetgehalte in de droge stof minstens 65 pct. vet moet bevatten. Verder bepaalt het besluit, dat er geen misleidende aanduidingen op kaas of verpakking mogen voorkomen. Het is dan dus ook uit met het aanduiden van kaasjes met b.v. 40 pct. vet in de droge stof als roomkaasjes zooals men nu hier en daar nog wel eens aantreft.

„Het Kaasbesluit gaat dus verder dan de kaascontrôle, het stelt alle kaas, welke in ons land in winkels en andere verkoopplaatsen aan het publiek ten verkoop wordt aangeboden, onder contrôle. De verkooper moet op den zijkant van al zijn in voorraad zijnde kaas de voorgeschreven merken aanbrengen, zoodat voor het publiek zeer duidelijk zichtbaar is, of het kaas ontvangt van de soort welke het den winkelier of venter vraagt. Alleen zal het publiek nu ook nog terdege dienen te worden ingelicht, wat al die aanduidingen beteekenen, want wij gelooven dat het met deze kennis totnogtoe nog maar heel schamel gesteld is.

„Voor de productie van en den groothandel in kaas brengt het Kaasbesluit geen nieuwe verplichtingen mede, daar het merken alleen moet geschieden indien de kaas aanwezig is in de verkoopplaatsen of middelen van vervoer, waar ze voor verkoop aan het publiek voorhanden is en het besluit niet van toepassing is op kaas die voor uitvoer bestemd is.

„De fabrieken zullen er wel mee te maken krijgen, voorzoover zij ook kaas direct aan het publiek afleveren. Voorzoover dit aan de fabriek zelve geschiedt, komt het ons voor, dat er dan het best aan is tegemoet te komen, door het inrichten van een lokaaltje, dat als verkoopplaats der voor het publiek bestemde kaas is aan te duiden, en waarin men dan ook aan de bepalingen van het Kaasbesluit heeft te voldoen.

„Waar men bij het ontwerpen van het Kaasbesluit in voldoende mate rekening heeft gehouden met de bepalingen welke er bij de kaascontrôle bestaan en het voor zoover het de gecontroleerde kaas betreft, dan ook geheel bij deze contrôle aansluit, gelooven wij niet, dat de uitvoering ervan bezwaren zal opleveren. Wij beschouwen de totstandkoming van dit besluit dan ook als een steun in den rug voor de kaascontrôle, daar hierdoor de beteekenis dezer contrôle pas goed tot den consument zal doordringen.

„Bovendien zal een winkelier zich na de inwerkingtreding van het Kaasbesluit wel tweemaal bedenken voordat hij op ongecontroleerde kaas de voorgeschreven aanduidingen plaatst, want hij is daarmee nooit zeker, of ze het vetgehalte wel bevat, dat hij tegenover den keuringsdienst moet garandeeren. De vraag naar gecontroleerde kaas zal hierdoor ongetwijfeld toenemen en wij zien den tijd nu niet ver meer, dat er ook in het binnenland geen andere dan gecontroleerde kaas zal worden verkocht."

Na onze uiteenzetting in het vorige nummer van dit blad, is het niet meer noodig, dat wij aangeven, in welke punten het vorenstaande van onze inzichten afwijkt. De praktijk zal inmiddels in de komende jaren uitwijzen of dit Kaasbe-

sluit beteekenis heeft voor het publiek en voor de zuivelbereiding, en zoo ja, welke.

Een Kaasbesluit. III

Nadat wij in de twee voorgaande nummers onze eigen opmerkingen en die van het Officieel Orgaan van den F.N.Z. over het afgekondigde Kaasbesluit hebben opgenomen, laten wij hier het oordeel volgen van „**De Producent**”, het orgaan van den Bond van Kaasproducenten. Na het besluit in zijn geheel te hebben opgenomen vervolgt dit blad:

Allereerst de vraag: was dit voor kaas noodig?

Kaas is een artikel, wat zich absoluut niet leent voor vermenging met andere, minderwaardige stoffen. Dat *kán* eenvoudig niet.

Er is een enorm verschil in kwaliteit en smaak, maar daarop contróle houden is gewoon onmogelijk.

Daarnaast is er een verschil in vetgehalte. De Ned. kaascontróle heeft hierin het hare gedaan en het Ned. publiek heeft de mogelijkheid, hierin den weg te vinden en hierdoor zich te beschermen. Maar zegt men, het merk van de Ned. kaascontróle kan in den winkel er afgesneden worden of onleesbaar gemaakt en dan weet het publiek niet meer wat het koopt.

Het publiek moet dus beschermd worden tegen geknoei met het vetgehalte.

Vooraf reeds even, dat dit publiek zich ook heden wel zou kunnen dekken voor bedrog, wanneer het maar wilde. Daarvoor biedt de Ned. kaascontróle ook alle hulpmiddelen, tezamen met uitgesproken verlangens van het publiek.

We nemen nu eens aan, dat dit nog niet voldoende zou zijn, wat is hier dan de ernst dezer kwestie, zoodat de Regeering in het vuur moet komen en waardoor een regeling noodig wordt, die in haar uitvoering weer den Ned. zuivelproducent, want die draagt aan 't eind den last, met duizenden guldens per jaar belast.

Van schadelijkheid voor de gezondheid is geen sprake.

Groot verschil in voedzaamheid, meerwaarde dus in de verschillende soorten onderling is aan eenigen twijfel onderhevig.

Het wordt dus in de eerste plaats een smaakkwestie.

En nu zal een winkelier met gevestigde cliënteel zelf wel oppassen, in deze zijn klanten te ongerieven. Alweer valt dus hierdoor een groote groep van gebruikers weg, die langs dezen weg voldoende worden beschermd. Wat blijft dan nog over en van den ernst der zaak en van den omvang van het bedrog?

Maar om nu eens het dwaze van bescherming *dezer* smaakkwestie aan te toonen, kan men wijzen op de enorme kwaliteitsverschillen in dezelfde vetsoorten, dus ook enorme prijsverschillen. Men kan volvette kaas koopen in den winkel voor 60-65 cent per pond, maar ook voor f 1.- en hooger.

Het Kaasbesluit zet op al die soorten het „VV” en laat aan het publiek om uit te zoeken of het ook f 1. voor kaas van f 0.75 betaalt.

Het prijsverschil tusschen de goedkoopste VV en de 40 + is veel geringer en toch moet voor die verschillen het heele apparaat in werking worden gesteld.

Wordt een en ander nu toch niet reine overdrijving?

Neen, zegt men. Bij de voorbespreking over deze materie en het overleg, hetwelk hierbij gevoerd is, mocht het principe niet worden besproken. De noodzakelijkheid stond vast.

Het is onze grief juist, *dàt* dit vooraf vast stond. Er is overleg gepleegd, maar over de uitwerking, niet over het principe. Nog altijd blijven wij van meening, dat we met deze dingen op een geheel verkeerden weg zijn. We ontkennen niet, dat eenig nut er van kan uitgaan. 't Zou droevig zijn, wanneer zelfs *dàt* er niet van gezegd kon worden, maar we ontkennen wel de noodzaak.

In onzen tijd van dringende bezuiniging in den landbouw - en onder bezuiniging behoort ook goedkooper produceeren - is het onverantwoordelijk steeds meer financiële lasten op die productie te leggen. Want - en hiermede willen we eindigen - deze z.g.n. bescherming van het publiek wordt uiteindelijk betaald door den zuivelproducent. Zelfs al zou er nog eenige meerdere waardeering voor het product binnen onze grenspalen door ontstaan, wat wij er nog heelemaal niet van verwachten, zelfs dan gaf dit nog geen compensatie, omdat de wereldmarktprijs ook de binnenlandsche prijzen beheerscht.

Eerlijken handel willen wij ook, maar men blijve toch practisch en vechten niet tegen schaduwen. Nederland moet niet ondergaan in klein gedoe.

v. W.

Een Kaasbesluit. IV

Op de beschouwingen over het Kaasbesluit in de nummers 1, 2 en 3 van dezen jaargang laten wij hier thans nog volgen wat het **Weekblad voor Zuivelbereiding** en -handel in zijn nummer van 24 Januari over dit onderwerp zegt:

't Is niet het eerste besluit, waarbij, op grond van de Warenwet, aan een gebruiksartikel bepaalde eischen worden gesteld. Een principieel nieuwe zaak is met de uitvaardiging van dit besluit dus niet aan de orde gekomen. Dit ontnemt ons echter niet het recht om de vraag te stellen:

Is een Kaasbesluit noodig of gewenscht?

Het antwoord kan o.i. kort zijn. Ieder, die zich tegen elk bedrog ten opzichte van het vetgehalte der kaas te vrijwaren wenscht, kan te kust en te keur kaas koopen, voorzien van een der Rijkskaasmerken. *Noodig*, in den zin van noodzakelijk, behoeven we een Kaasbesluit dus niet te achten.

Gewenscht zou een dusdanig besluit kunnen zijn, indien het meerendeel van hen, die kaas verkoopen, bestond uit gewetenlooze individuen en tegelijkertijd het kaaskoopend en -etend publiek uit voornamelijk zwakzinnige stumperds, die dan bovendien nog zouden missen het welhaast iederen mensch aangeboren onderscheidingsvermogen ten aanzien van den smaak.

Zóó bedroevend nu is het in ons land vermoedelijk nog niet gesteld. Het is om deze redenen, dat een Kaasbesluit, zooals we het thans kennen, overbodig en - omdat aan de naleving er van zonder twijfel vrij wat improductieve arbeid verbonden is - ook ongewenscht mag heeten.

Nu er dan desnietteenstaande een Kaasbesluit, als vrucht van overleg en overpeinzing gedurende enkele jaren, verschenen is, moge de vraag gesteld, wat dit besluit eigenlijk inhoudt. Onder verwijzing naar één der voorgaande nummers van ons blad, waarin de verschillende artikelen van het besluit werden afgedrukt, vestigen we allereerst de aandacht op het toch wel zeer merkwaardige feit, dat de Staat, die het vetgehalte onzer Nederlandsche kaas, voor misschien 80 à 90 pct. der totale productie, garandeert door middel van een tamelijk duidelijk Staatsmerk, zijn eigen garantiebewijs, naar het schijnt, niet voldoende meer acht, en daarom van zijn onderdanen eischt, dat het Staatsmerk door dezen nog eens wordt aangevuld met een reeks van 'heel gewone letters en cijfers, die precies dezelfde beteekenis hebben.

Wij memoreeren dit, omdat de niet-ingewijde in deze materie alleen het werk van „het Rijk" zal zien, zonder bekend te zijn met het subtiële verschil, dat het Rijksmerk samenhangt met de bemoeiingen van een Directie van den Landbouw en de verdere, overbodige garanties, met het werk van de Directie van den Arbeid. Diende de Staat in deze niet als eenheid naar buiten op te treden?

Is het Kaasbesluit billijk?

Volgens art. 2, sub b, moet een volvette kaas, die niet van een Rijksmerk is voorzien, ten minste 48 pct. vet in de droge stof bevatten.

We weten, dat de Staat zelf door zijn Rijksmerk, volgens het daarop voorkomend opschrift, in volvette boerenkaas slechts 45 pct. vet garandeert; ook is ons bekend, dat deze garantie tegenwoordig in de practijk hierop neer komt, dat dergelijke kaas minstens 46 pct. vet bevat. Waarom garandeert nu de Staat zelf geen 48 pct.? En hoe durft hij deze garantie dan wel eischen voor kaas, die het Rijksmerk niet draagt? Omdat deze laatste kaas slechts een bescheiden deel van de productie, uitmaakt en als zoodanig geen bepaalde macht vertegenwoordigt? Zoo, ja, dan zou dat gelijken op het misbruiken van de huidige omstandigheden. Men wete hierbij, dat deze omstandigheden zich slechts kunnen handhaven, doordat de uitvoer van ongemerkte kaas niet is toegestaan, en dat dit verbod nog steeds niet steunt op een op legale wijze tot stand gekomen regeling.

Hoe dan, wanneer mettertijd het nog altijd hangende wetsontwerp inzake het verbod van uitvoer voor kaas zonder Rijksmerk, eens niet tot wet verheven zou worden? Want dan zouden - zonder het Kaasbesluit - zeker vrij wat zelfkazers geen behoefte gevoelen aan de kaascontrôle. Moeten deze lieden dan via het Kaasbesluit, met name door middel van de 48 procents-garantie, gedwongen blijven tot aansluiting bij een kaascontrôlestation, waardoor men slechts 46 pct. behoeft te garandeeren?

Zie eens, hoezeer ook wij de kaascontrôle een bloeiend bestaan toewenschen, zoo kan een dergelijke gedwongen bloei toch niet onze sympathie hebben. Men mag van een ander niet eischen, wat men zelf blijkbaar niet kan.

Als men de zaak beziet als hierboven, heeft het den schijn dat èn de Directie van den Arbeid, èn de Kaascontrôlestations hebben samengewerkt aan een regeling, die niet steunt op een juiste basis. Dien schijn had men toch liever moeten vermijden.

Gesteld echter al, dat het Kaasbesluit wèl noodig en wèl billijk ware, dan nog rijst de vraag:

Is het Kaasbesluit doeltreffend?

Doeltreffend zou men dit besluit kunnen noemen, indien de vetgehalte-aanduidingen maatgevend waren voor de geldelijke of de voedingswaarde der kaas. Dit nu is geen van beide het geval.

De geldelijke waarde wordt veelal bepaald door den smaak der kaas, terwijl de voedingswaarde, zeker, deels zal afhangen maar dan nog voor een bescheiden deel! - van de vet-eiwitverhouding in de kaas, doch anderdeels vooral van het vechtgehalte.

Waar echter de vochtgehaltekwestie nimmer door de Kaascontrôlestations is aangesneden, zal ook de Directie van den Arbeid wel altijd de handen van deze zaak afhouden. Uit dit laatste valt af te leiden, dat onzes inziens ook de vetgehalte-regeling nimmer zou geboren zijn, indien er geen Kaascontrôlestations hadden bestaan.

Men mag zich ten slotte afvragen aan welke overwegingen toch wel het Kaasbesluit zijn ontstaan te danken heeft. Wij voor ons vermoeden dat de samenstellers onvoldoende bekend geweest zijn met de materie, welke zij z.g. gingen regelen, want we willen niet veronderstellen dat 'het Kaasbesluit verscheen, omdat het tijd werd weer eens een nieuw besluit aan de wereld te vertoonen.

Met een voorbeeld als dit voor de oogen, is de delegatie van macht welke de Warenwet geeft, toch niet Zonder bedenking en past deze al zeer kwalijk in een land met een z.g. democratisch bewind, als hoedanig het onze nog altijd beschouwd wordt.

A.

Een Kaasbesluit. V

De vergedreven reglementeering van den kaashandel.

Het begint er in de volvette-kaasindustrie zoo zachtjes aan naar uit te zien alsof we in een burgeroorlog leven. Eeuwigdurend wantrouwen van de zijde der ambtenaren tegenover handelaars, boeren en winkeliers; krasse bepalingen van overheidswege tegenover imaginaire fraude. Kortom, inplaats van de zoo hoog noodige samenwerking, heerscht er een animositeit, die niet anders dan nadelig kan zijn voor alle betrokkenen, ook voor ons land, dat zijn zuivelindustrie wel hoog mocht houden.

Het schijnt dat men van overheidswege het zich tot taak gesteld heeft alles, te reglementeeren. Het Kaasbesluit (Staatsblad no. 396 17 Dec. '27) is er een sterk staaltje van.

Dit Besluit, dat voor niemand nuttig of noodig kan zijn maar alleen last en moeite voor den handel en onkosten voor het Rijk meebrengt door het leger van nieuwe ambtenaren dat voor deze nuttelooze contróle noodig zal zijn, wijst op de reglementeeringswoede.

Maar er is meer.

De kaasproductie op de boerderij komt ook in 't gedrang, door de steeds toeneemende wettelijke bepalingen.

Wanneer een boer een prima product maakt, dat hem een goeden prijs opbrengt dat fijn van smaak en goed houdbaar is zoodat het in het binnen- en buitenland een reclame is voor de kwaliteit der Hollandsche kaas, zou men zeggen dat men hiermede tevreden moest zijn. Niet aldus in ons lieve vaderland, dat ernstig naar het wereldkampioenschap in ambtenarij en belastingdruk schijnt te dingen.

Wanneer een boer een in alle opzichten prima product maakt, dat aan de hoogster eischen van smaak en houdbaarheid voldoet; wanneer dat product gemaakt is van onafgeroomde melk, die onmiddellijk na de melkwinning twee maal per dag verwerkt wordt, moet, het product bovendien nog voldoen aan een vetgehalte in de droge stof.

Voor niet ingewijden in het boerenbedrijf zij hierbij opgemerkt dat het vetgehalte in de droge stof der volvette kaas absoluut geen maatstaf is voor de kwaliteit, noch voor de smaak, noch voor de houdbaarheid, zelfs niet voor het oogenschijnlijk vet in de kaas. Dit vet in de droge stof kan niemand zonder scheikundig onderzoek zien of waarnemen. Hoe nuttig, ook een redelijke contróle is, zij wordt een ramp bij overdrijving. Zoo is het ook hier.

Het oorspronkelijke prima product wordt dikwijls verknoeid doordat men zich blind staart op één punt: het vetgehalte in de droge stof, dat eerst bepaald was op 45 pct., maar daarna is, opgevoerd tot 47 pct. en nu op 48 pct. vastgesteld.

Nu kan, lang niet alle kaas, al is ze van de zuiverste melk gemaakt, aan dien eisch voldoen indien de melk op de oude beproefde wijze wordt verwerkt. En nu

komt de ramp van het opvoeren van de vetgrens. Door kunstgrepen kan men voldoen aan den van overheidswege gestelden eisch, maar dikwijls gaat dit, ten koste van de kwaliteit der kaas, voornamelijk wat betreft smaak en houdbaarheid.

Veel klachten uit het buitenland, waaronder o.a. een uit Duitschland, getuigende van buitengewone vakkennis, in ons bezit is, maar ook klachten van binnenslandsche verbruikers, geven onomwonden te kennen dat de kaas volgens, de „nieuwe methode" gemaakt, absoluut niet gewild is, zelfs afbreuk doet, aan de reputatie der Hollandsche kaas.

Langzaam maar zeker gaat, door de overdreven eischen die van overheidswege gesteld worden, de kwaliteit achteruit. Contrôle is goed, nuttig en noodig, mits oordeelkundig toegepast. Geloof echter niet dat kaas, die met kunst en vliegwerk, ten koste van de kwaliteit gemaakt wordt met als hoofddoel, aan het voorgeschreven vetgehalte in de droge stof te voldoen, de reputatie van ons van ouds zoo gunstig bekend product zal handhaven, ook niet al wordt zoo'n partijtje van 100 stuks volgens het nieuwe kaasbesluit, dat met 1 Juli a.s. in werking treedt, van 700, zegge zevenhonderd, merken voorzien.

Het bestuur der Ned. Vereen. van Kaashandelaren,.

(Gaarne voldoen wij aan het verzoek, om het bovenstaande stukje te plaatsen. Uit onze vroegere publicaties weet men hoe wij van meeninig zijn, dat, het „Kaasbesluit" een besluit is, dat in alle opzichten beter ware achterwege gebleven. Dat, van de zijde der praktijk tegen dit besluit, verzet ontstaat is ons dan ook volkomen duidelijk en wij achten dit toe te juichen. Het kan slechts bijdragen tot verheldering van het inzicht, der Regeering, die te veel in cijfers schijnt te denken en verzuimt te beseffen, dat productie is: behoeftenbevrediging. De behoeften van den mensch zijn nu eenmaal niet uitsluitend af te meten en uit te drukken in chemische analyses.

Red.)

Het Kaasbesluit. VI

Wij herinneren er aan dat het Kaasbesluit in werking treedt op 1 Juli a.s. Naar gelang deze datum nadert, groeit er van verschillende kanten in den kaashandel een oppositie tegen dit zeer ongelukkige en op gebrek aan inzicht berustende besluit. Geheel instemmende met de strekking daarvan nemen wij hieronder een request over dat door de Nederlandsche **Vereeniging van Kaashandelaren** gericht is tot den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid:

Aan Zijne Excellentie den Minister van
Arbeid, Handel en Nijverheid
Den Haag.

Excellentie,

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen De Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren, secretariaat Mr. M. de Mol, Markt, Gouda:

dat zij met verwondering en leedwezen heeft kennis genomen van de afkondiging van het Kaasbesluit opgenomen in het Staatsblad van 17 December 1927;

dat zij van meening is dat niet alleen van dit Kaasbesluit weinig nuttig effect te verwachten is, maar dat het zeer goed mogelijk is, dat het kaasverbruik er daar verminderen zal, althans zeker niet bevorderd wordt;

dat hierdoor niet alleen de belangen van den Nederlandschen handel en den winkelier maar ook van het geheele Nederlandsche zuivelbedrijf worden benadeeld;

dat de aan de vereischte contróle verbonden kosten en de aan handel en winkelbedrijf opgelegde last en kosten geenszins te rechtvaardigen zijn;

dat in de praktijk het merken met zwarte of blauwe cijfers (art. 3) door den winkelier aan zijn leverancier, den grossier zal worden overgedragen;

dat die grossier als hij b.v. 5000 middelmatig groote kazen van gezamenlijk 35.000 (zegge vijfendertigduizend) merken zal hebben te voorzien, terwijl op het totaal verbruik in Nederland, bij benadering pl.m. 30 miljoen KG., 30 à 40 miljoen merken noodig zullen zijn;

dat de winkeltalages, die tot dusver meestal een keurig netten en zindelijken indruk op het publiek maken, door het vol zetten der kaas met zwarte of blauwe inktmerken er allesbehalve smakelijk uitzien zullen;

dat het Kaasbesluit noch uit hygiënisch oogpunt, noch uit een oogpunt van eerlijkheid in den handel nodig was;

dat immers reeds voor de invoering van het Kaasbesluit pl.m. 90 pct. van alle Nederlandsche kaas gemaakt werd ander toezicht van de Kaascontrôlestations en mitsdien voorzien is van het Rijkscontrôlemerk;

dat, zoo het Kaasbesluit mocht bedoelen het vetgehalte van de kaas aan het koopend publiek te garandeeren, het Besluit uitgaat van de onjuiste gedachte dat het vetgehalte de waarde van de kaas bepaalt;

dat de waarde in de allereerste plaats door den smaak wordt bepaald;

dat het daaruit te verklaren is, dat in de volvette soorten prijsverschillen van 25 à 30 cent per pond voorkomen en de goede 40 pct. hoger in prijs is dan een volvette van mindere kwaliteit; zoo ook dat de boeren Leidsche kaas met een vetgehalte van 18 à 25 pct. gelijk staat in prijs met prima volvette Goudsche;

dat de onjuiste grondslag waarop dit Besluit is opgebouwd ook blijkt uit de bepaling in art. 2 al. b. waarbij immers bepaald is dat alle boeren Leidsche kazen, dus het beste product in die soort dat ons land produceert, zal gemerkt moeten worden met „Mager" wat bij het publiek den indruk zal verwekken dat de van ouds bekende Leidsche kaas door een andere minderwaardige soort, is vervangen;

dat, voor zoover haar bekend, zelden of nooit klachten uit het publiek zijn vernomen over bedrog in den detailhandel van kaas en dat het vaststaat, dat het Nederlandsche volk overal hier te lande zich kan voorzien, van kaas tegen een prijs overeenkomstig de kwaliteit, leeftijd en vetgehalte;

dat adressante van meening is, dat het, Kaasbesluit van zeer weinig nut en overbodig is, groote kosten voor het Rijk meebrengt en een ongewenschte uitbreiding geeft van het leger Nederlandsche ambtenaren, dat dein handel belemmert;

Redenen waarom adressante Uwe Excellentie ernstig verzoekt te willen bevorderen dat het Kaasbesluit zoo spoedig mogelijk weer worde ingetrokken.

't welk doende
(w.g.) A. J. Schilt
„ Voorzitter.
„ B. M. van Zwet,
Waarn. Secretaris.

Het Kaasbesluit. VII

Bij het Kaasbesluit zijn betrokken: de kaasproducenten, de groothandel in kaas, de kaas-detailhandel, de verbruikers, de Regeering.

Bij de voorbereiding van het Kaasbesluit is reeds gebleken, dat van de vereenigen van kaasproducenten de F.N.Z. iets voor een dergelijk besluit voelde, terwijl de Bond van Kaasproducenten en de V.V.Z.M. ernstige bezwaren tegen een Kaasbesluit hadden.

Nadat het Kaasbesluit was afgekondigd, heeft ook de Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren - die klaarblijkelijk bij de voorbereiding niet gekend was - zich tegen dit besluit uitgesproken. Deze omvat uitsluitend groothandelaren in kaas.

Thans hebben ook een aantal zeer groote detailhandelaren in kaas in een request aan den Minister van Arbeid zich doen kennen als tegenstanders van het Kaasbesluit. Wij nemen dit request hieronder op en achten het van beteekenis, aangezien de onderteekebaren tezamen exploitanten zijn van vele honderden kaaswinkels en ongetwijfeld wel eenig verstand van hun vak hebben.

De kaasverbruikers hebben zich natuurlijk niet uitgesproken en zullen dit ook vermoedelijk wel nooit doen, omdat de heele zaak hen Siberisch koud laat en zij vermoedelijk wel nooit veel aandacht zullen schenken aan het feit, dat een kaas van 1 Juli af veel zal gelijken op een logarithmentafel. Hoogstens zal men zich aan dit onsmakelijke tafereel ergeren.

De Regeering met hare diverse vertakkingen is natuurlijk voor het Kaasbesluit, want anders was het niet afgekondigd.

De balans van het Kaasbesluit per heden is dus:

voor	tegen
F. N. Z.	Bond v. Kaasprod.
Regeering	V.V.Z.M.
1 pct. der verbruikers	Ned. Vereen. v. Kaashandelaren
	Detailhandel
	99 pCt. der verbruikers.

Inmiddels staat deze failliete boedel in het Staatsblad en is dus ondanks haar intrinsieke onwaarde bestemd om langer te leven dan een onzer.

Wij laten hier het request volgen, dat door een zeer omvangrijke groep van detailhandelaren, zooals wij boven reeds memoreerden, aan den Minister van Arbeid is gezonden:

Excellentie,

De ondergeteekenden, allen personen en instellingen, die zich bezig houden met den kleinhandel in kaas, geven niet verschuldigden eerbied te kennen:

dat zij met leedwezen hebben kennis genomen van de afkondiging van het z.g. Kaasbesluit, opgenomen in het Staatsblad van 17 Dec. '27;

dat zij toch van meening zijn, dat een Besluit, hetwelk zoo groote lasten en kosten aan groot- en kleinhandel oplegt, alleen te billijken is, indien hiermede aan den consument waarborgen zouden worden gegeven, welke als noodzakelijk te beschouwen zijn en tevens een einde zou worden gemaakt aan practijken, welke den bonafiden groot- en kleinhandel ernstig benadeelen ;

dat ondergeteekenden met stelligheid kunnen verklaren, dat dergelijke toestanden in den kaashandel practisch niet bestaan en uit dien hoofde ingrijpen onnoodig is;

dat dit Besluit uitgaat van de grondgedachte, dat het vetgehalte van de kaas de basis is, waarop de kleinhandel in kaas steunt en waarnaar zich derhalve de verkoopprijzen. regelen;

dat deze stelling echter geheel onjuist is, daar het publiek zich bij het inkoopen van kaas niet laat leiden door het vetgehalte, maar door den smaak en deze laatste in de allereerste plaats de kwaliteit van de kaas bepaalt;

dat zulks wordt bevestigd door de hier en daar in het binnenland gevoerde propaganda voor kaas met Rijksmerk, welke van nul en geener waarde is gebleken ;

dat uit het bovenstaande ook te verklaren is, dat bijv. in de volvette soorten prijsverschillen van 25-30 cent per pond voorkomen en de goede 30 of 40 plus hoger in prijs is dan een volvette van mindere kwaliteit, zoo ook dat de magere Leidsche kaas in prijs gelijk staat met prima volvette;

dat de practische uitvoerbaarheid van dit Kaasbesluit ernstig moet worden betwijfeld, waar art. 2 al. 1. voorschrijft, dat de kaas, aanwezig in de bergplaatsen, voorzien moet zijn van de voorgeschreven aanduidingen ;

dat het toch elken deskundige duidelijk moet zijn, dat het geen doel heeft partijen kaas van vele duizenden stuks, welke zes, twaalf maanden en langer bewaard worden, van vele tienduizenden inktmerken te voorzien ;

dat adressanten dan ook op de hierboven aangevoerde gronden van meening zijn, dat het Kaasbesluit overbodig en van geenerlei nut is en dat zijn eenige resultaat zal zijn: groote kosten voor het Rijk; groote hinder en kosten voor handel en bedrijf;

redenen, waarom adressanten Uwe Excellentie met aandrang verzoeken te willen bevorderen, dat het Kaasbesluit zoo spoedig mogelijk weer worde ingetrokken.

De Rotterdamsche Melkinrichting, Rotterdam. Coöp. Verbruiksvereniging Vooruitgang, Rotterdam.

N.V. Unie Winkel-Maatschappij, Rotterdam. N.V. Amsterdamsche Boterhandel. 's-Gravenhaagsche Melkinrichting „De Sierkan”.
Jan van Zwet Jr., Rotterdam.
Simon de Wit, Zaandam.
Wijnbergh & Co., Amsterdam.
N.V. Nederl. Handelsvenn. v.h. W. v. Amerongen G.A.Z., Amsterdam.
A.M.B., Algemeene Melkslijtersbond, Amsterdam.
„VANA”, Amsterdam.
Bond van Boterhandelaren „Eendracht maakt Macht”, Amsterdam.

Maart 1928.

Het Kaasbesluit. VIII

Er begint langzamerhand een heele litteratuur van requesten over het Kaasbesluit te ontstaan. Eenige dezer requesten hebben wij in vroegere nummers van ons blad reeds opgenomen. Zij waren alle tegen het Kaasbesluit gericht. Van meerdere zijden zijn nog dergelijke requesten aan den Minister van Arbeid verzonden, die wij hier niet allen willen opnemen.

Ten aanzien van één request - F.N.Z. - willen wij een uitzondering maken omdat dit vóór het Kaasbesluit pleit. Wij laten het hier volgen:

Aan Zijne Excellentie den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid.

Excellentie,,

„In verband met tot Uwe Excellentie gerichte verzoeken van verschillende groepen groot, en kleinhandelaren en winkeliers in kaas, om het Kaasbesluit, afgekondigd bij Kon. Besluit No. 396 van 17 December 1927, te wijzigen of weder in te trekken hebben wij de eer het volgende ander de aandacht van Uwe „Excellentie te brengen.

„De argumenten welke bij de actie tegen het Kaasbesluit worden aangevoerd zijn o.m. de volgende:

„a. er bestaan in den kaashandel (bedoeld is, waarschijnlijk de kleinverkoop van kaas) geen toestanden welke een ingrijpen zooals door het kaasbesluit geschiedt, rechtvaardigen;

„b. de grondgedachte, dat het vetgehalte der kaas de basis is, waarnaar de verkoopprijzen zich regelen is onjuist; de smaak bepaalt in de allereerste plaats de kwaliteit van de kaas;

„c. de practische uitvoerbaarheid van het Kaasbesluit wordt betwijfeld, omdat art. 2 al. 1 voorschrijft, dat de kaas, aanwezig in bergplaatsen, voorzien moet zijn van de voorgeschreven aanduidingen en het geen doel heeft partijen kaas van vele duizenden stuks, welke zes, twaalf maanden en langer worden bewaard, van vele tienduizenden inktmerken[te voorzien.

„In de eerste plaats willen wij er op wijzen, dat „in de sub a en b weergegeven argumenten, die wij ontleenden aan een adres door een groep détailhandelaren; tot Uwe Excellentie gericht, reeds de tegenspraak ligt van de bewering, dat er in den kaas- (detail)handel geen toestanden bestaan, die het Kaasbesluit wettigen.

„Immers wanneer het is, zooals hier gezegd wordt, dat de verkoopprijzen in den détailhandel zich niet regelen naar het vetgehalte dat zich in de kaas bevindt, dan is er in dezen détailhandel wel degelijk iets dat niet in orde is, daar er in den groothandel *wel* een zoodanig verschil wordt gemaakt en de producent dan ook een prijs ontvangt die verband houdt met het vetgehalte in de droge stof der kaas. Natuurlijk bestaan er in elke soort allerlei verschillen, al naar gelang van den aard van het zuivel en het uiterlijk der kaas, maar er valt in de prijzen welke door de producenten voor de kaas gemaakt worden wel degelijk een scheiding waar te nemen tusschen de vette en de minder vette soorten. Dit is, trouw-

wens ook volkomen logisch, daar het vetgehalte voor een „groot deel de voedingswaarde der kaas bepaalt en de smaak niet onbelangrijk beïnvloed wordt door de hoeveelheid vet, welke zich in de droge stof der kaas bevindt. Daar dit er echter van buiten af en zeker voor het niet-deskundige publiek niet aan te zien is en het verkoopen van kaas voor vetter dan ze was den naam onzer kaas belangrijk dreigde te schaden, heeft men de kaascontrôle en het daaraan verbonden rijkskaasmerk in het leven geroepen. Dit heeft voor den kaasproducent zegenrijke gevolgen gehad daar het de eerlijkheid in den kaashandel in sterke mate heeft bevorderd.

„Practisch kan echter het effect der kaascontrôle en het rijkskaasmerk moeilijk tot het groote publiek doordringen, daar op elke kaas maar één klein merk voorkomt dat als regel niet met den eersten oogopslag te ontcijferen is en bovendien is het in den binnenlandschen handel ook nog mogelijk, dat er ongemerkte kaas wordt verkocht.

„Hierin, nu brengt het Kaasbesluit de gewenschte aanvulling, omdat dit alle kaas van een merk voorziet, dat aan alle kanten der kaas met één oogopslag zichtbaar is. Hierdoor zal dus het effect der Kaascontrôle in voldoende mate tot den consument doordringen, omdat deze er zich nu op gemakkelijke wijze van zal kunnen overtuigen, dat hij ontvangt wat hij koopt. Dit is ook het uiteindelijke doel der kaascontrole en wij kunnen daarom de totstandkoming van het Kaasbesluit niet anders dan toejuichen, omdat het voor den producent van het grootste belang is, dat zijn producten aan den consument worden aangeboden voor wat ze werkelijk zijn.

„Hiermede is in strijd, dat vetarme kaas denzelfden prijs kost als vetrijke, niet-tegenstaande het vet het meest waardevolle bestanddeel der kaas is en de eerste dan ook aan den producent belangrijk minder opbrengt dan de laatste. Het is tegen het belang van den producent, indien dit verschil bij verkoop aan den consument verdwijnt, daar het publiek, dat een vetarme kaas tegen denzelfden prijs koopt als een vetrijke, zich in het eerste geval bedrogen acht en dit ook inderdaad is. Hierdoor lijdt de naam onzer kaas en het is de producent die hiervan op den duur den sterksten terugslag ondervindt.

„Wat het onder c. genoemde argument tegen het Kaasbesluit betreft, moeten wij opmerken, dat in art. 2, al. 1 van dit besluit wordt gesproken van een winkel of bergplaats bij *winkeliers*, *slijters* of *venters* ingebruik en dat er geen sprake van is, dat door dezen duizenden kazen een jaar of langer in voorraad worden gehouden.

„Het komt ons voor, dat het Kaasbesluit, zooals het daar ligt, praktisch uitvoerbaar is en ook al mocht na de inwerkingtreding blijken, dat er zich hier of daar nog onvoorziene bezwaren voordoen, dan zal er altijd nog wel een weg zijn te vinden om daaraan tegemoet te komen. Ook wij willen den détailhandelaar en den winkelier geen maatregelen zien opgelegd, die hem in de richtige uitoefening van zijn bedrijf „storen, maar de bezwaren die thans tegen de uitvoering van het Kaasbesluit naar voren worden gebracht, achten wij deels onjuist, deels sterk overdreven.

„Wij verzoeken Uwe Excellentie daarom beleefd,

„1^e. het Kaasbesluit *niet* in te trekken;

„2^e. de practijk der uitvoering van dit besluit af te wachten om te zien welke bezwaren zich hierbij eventueel openbaren en deze dan, zooveel als met het gestelde doel is overeen te brengen, weg te nemen.

„Met verschuldigden eerbied hebben wij de eer te zijn van Uwe
Excellentie de dienstwillige dienaren,
Algemeene Nederlandsche Zuivelbond,
Namens het Bestuur, *w.g.* Posthuma, *Voorzitter.*
Geluk, *Secretaris*”

Zooals bekend is, staan wij aan de zijde van hen, die zich tegen het Kaasbesluit verzetten; de redenen daarvoor hebben wij reeds eerder omschreven. Toch moeten wij bij het bovenstaande request nog een enkele aantekening maken.

De voornaamste strekking van het betoog is, dat als de prijs waarvoor kaas aan den consument verkocht wordt, zich niet regelt naar het vetgehalte zulks als bedrog is aan te merken en direct of indirect schade berokkent aan den verbruiker en aan den producent. Daarom moet het vetgehalte op de kaas staan.

Zonder de kwestie hier nogmaals volledig te behandelen moeten wij er toch op wijzen, dat deze redeneering mank gaat en wel om drie redenen.

In de eerste plaats is de verbruiker niet uitsluitend afhankelijk van warenwet, koninklijke besluiten en keuringsdiensten. Het publiek weet heel aardig de werkelijke waarden van verschillende artikelen te beoordeelen, ook al staat er niet met letters als koeien de chemische analyse opgeschilderd, Het bewijs voel deze uitspraak is trouwens duidelijk geleverd. Indien het publiek niet kon beoordeelen, dan was de volvette kaas allang verdwenen. Maar nu zal men zeggen: er wordt toch nog wel eens bedrog gepleegd! Dit is ongetwijfeld waar. Maar dat bedrog gaat vrijwel uitsluitend ten koste van een deel van het publiek dat altijd op koopjes belust is en goede waar wil hebben voor een prijs waarvoor deze niet te leveren is. Het zijn de mensen die voor tien gulden een kostbare vacht aan de deur koppen, die bedrogen uitkomen. Denkt men nu werkelijk dat een Kaasbesluit zulke mensen helpt?

Dit is bovendien een kwaal die zichzelf geneest. Deze zieken zijn met een Koninklijk Besluit, niet te helpen.

Het publiek en de concurrentie weten zich in het geval van kaas heel aardig zelf te helpen. Eenzijdige voorlichting over het vetgehalte - gesteld dat men daarmee succes zou hebben - zal hier geen verbetering brengen.

In de tweeds plaats zijn wij ervan overtuigd, dat het publiek zich van het Kaasbesluit weinig zal aantrekken. Wat wil het publiek hebben: vetgehalte in de droge stof of lekkere kaas? Het antwoord op deze vraag is niet twijfelachtig. Bovendien is vermelding van het vetgehalte alléén misleidend als men op het standpunt staat dat de chemische samenstelling op de kaas moet staan, zooals met de voorstanders van het Kaasbesluit het geval is. Op zijn minst zou men dan het watergehalte en het gehalte aan eiwitten er ook bij moeten zetten.

In het algemeen merken wij hierbij op dat de warenwet slechts nuttig kan werken als zij met beleid en zelfbeheersing wordt toegepast. Drijft men het zoover dat langzamerhand op alle artikelen chemische formules en andere aanwijzingen voorkomen dan vernietigt de wijze van toepassing het geheele nuttige effect. Iemand die 's-morgens, opstaat, zich wast met zeep waarop teekens staan: zich scheert met scheerzeep, die andere teekenen vertoont; zich poedert, met poudre de riz van aangegeven samenstelling; zijn haar wast met haarwater met wettelijk geregeld alcoholgehalte; ontbijt met brood dat gemerkt is; met jam, ontbijtkoek, brood, roggebrood, beschuit, enz. die wettelijk geregeld zijn; met boter en kaas die behalve het Rijksmerk nog warenwetmerken dragen; met eieren die den dag aangeven waarop de kip befallen is;! Wij hebben het ontbijt nog niet achter den rug en zijn reeds beu van de genoten scheikunde en contróleregelingen. Het leven wordt een chemische operette.

Gelukkig is de massa van het publiek in dit opzicht gezond van inzicht. Zij laat de chemie aan de liefhebbers en eet smakelijk, zonder zich van al die narigheid iets aan te trekken.

Wij hebben reeds eerder gezegd dat het Kaasbesluit uit gebrek aan inzicht geboren is en wij handhaven dit ten volle.

In de derde plaats zien wij in het Kaasbesluit een groot nadeel voor producent en handel. Levert het resultaat op, dan zal het in de eerst plaats nivelleerend werken en zal dus het bedrijf omlaag halen. Levert het geen resultaat op, dan doet men allerlei moeite voor niets! Gelukkig lijkt het ons, waarschijnlijk dat dit laatste het resultaat zal zijn; het is het minst erge van de twee.

Presentielijst.

Aanwezig zijn het Bestuur en de afgevaardigden der aangesloten Bonden, verschillende buitengewone leden van den F.N.Z., en vele genoodigden.

Van de bestuursleden zijn afwezig de heeren J. A. Ards en Y. Th. Terwisscha van Scheltinga.

Voorzitter: Dr. F. E. Posthuma.

Secretaris: J. A. Geluk,

1. Opening.

De Voorzitter wijst er op dat deze vergadering een geheel ander beeld biedt dan de voor- en najaarsvergadering anders geven. Dit is een gevolg van het bijzondere punt op de agenda ter **bespreking der eventuele opheffing van het verbod van uitvoer van ongecontroleerde boter en kaas**, waaromtrent spr. mededeelt dat de Nederlandsche Rijkslandbouwconsulenten, genoemd in de agenda, zich bereid hebben verklaard, hier hun meening te zeggen. Daardoor was het Bestuur in staat allen tot bijwoning dezer vergadering uit te noodigen, die min of meer bij den afzet van zuivelproducten betrokken zijn.

Van de Ministers van Binnenlandsche Zaken en Landbouw en van Arbeid, Handel en Nijverheid, die tevens waren uitgenoodigd, heeft de eerste zich doen vertegenwoordigen in den persoon van den heer **Dr. A. J. Swaving**, wnd. Directeur-Generaal van den Landbouw. Mede zijn van de Directie van den Landbouw aanwezig de heer **Ir. Th. J. Mansholt**, Inspecteur van den Landbouw en hoofd van den Buitenlandschen Landbouwvoorlichtingsdienst en **Dr. H. C. L. E. Berger**, Directeur van den Veeartsenijkundigen Dienst. Spr. heet deze heeren welkom, alsmede de andere genoodigden als daar zijn: de ambtenaren die ter bevordering der zuivelbereiding werkzaam zijn, de vertegenwoordigers van organisaties van zuivelbereiders, contrôlestations, Kamers van Koophandel, enz. Spr. verklaart hiermede de vergadering voor geopend.

2. Notulen.....

.....

7. Bespreking over eventueele opheffing van het verbod van uitvoer van ongecontroleerde boter en kaas.

Voor deze bespreking zijn uitgenoodigd de heeren Ir. B. Gerritzen, Ir. A. tl. Toustra en Ir. A. Sevenster, resp. Rijkslandbouwconsulent te Londen, Berlijn en Parijs en de heer Jhr. J. van Vredenburg, honorair Rijkslandbouwconsulent voor België te Capellen bij Antwerpen.

De *Voorzitter* verwelkomt degenen die inmiddels nog ter vergadering gekomen zijn en geeft, tot inleiding van het punt der agenda, een korte beschouwing over het onderwerp, dat thans behandeld zal worden.

Wat zal het lot van dit wetsontwerp zijn? Wij leven nu pl.m. 10 jaar in z.g. normalen tijd, althans na-oorlogstijd, gedurende welken alleen *gecontroleerde* boter en kaas uit Nederland zijn uitgevoerd. Alleen *dit* weten wij: dat dit feit in het buitenland indruk heeft gemaakt. En opdat ieder, die in Nederland niet onze boter en kaas min of meer te maken heeft, georiënteerd zou zijn wat betreft den indruk, die het in het buitenland maken zou, indien er eens weer *niet* gecontroleerde producten over de grens zouden gaan, heeft de F.N.Z. de Rijkslandbouwconsulenten in de vier ons omringende landen verzocht, ons hierover in deze vergadering te willen inlichten.

De alfabetische volgorde der landen volgende, geeft spr. thans eerst het woord aan den heer **Jhr. J. van Vredenburg**, honorair Rijkslandbouwconsulent voor België.

De heer *Van Vredenburg* deelt mede, zich voor zijn onderzoek om inlichtingen te hebben gewend tot de Ministeries van Landbouw en van Binnenlandsche Zaken (Gezondheidsdienst), tot de Société Nationale de Laiterie en verder tot een dertiental firma's uit verschillende deelen van België.

De beide Ministeries, alsmede de Société Nationale de Laiterie, hebben zich eenstemmig uitgesproken ten gunste van het verplichte behoud van het Rijksmerk van den Nederlandschen Staat op de in België ingevoerde boter en kaas.

De meening der gevraagde firma's geeft spr. als volgt weer:

Het invoeren van ongemerkte boter en kaas zal een ongunstigen indruk maken, aanleiding geven tot knoeien en den indruk wekken dat de Nederlandsche Regeering zelf niet veel waarde aan den naam en de qualiteit van haar product hecht.

De koopers zien over het algemeen niet zooveel van het botermerk omdat het papier vaak te voren verwijderd is. Naar de verpakking met Rijksmerk wordt niet veel gevraagd.

Wat het kaasmerk betreft dit is niet altijd voldoende leesbaar; het publiek kijkt meer naar de kaas zooals die doorgesneden is dan wel naar het merk. Deze verkooper hecht echter persoonlijk wel aan het merk, vooral aan het botermerk, niet zoozeer aan dat van kaas omdat de ervaring spoedig laat zien welke kaas men krijgt.

Een ander is sterk voor het kaasmerk om fraude tegen te gaan in het belang van koopers en verkoopters.

Een vierde is van oordeel dat het ontbreken van het Rijksmerk tengevolge zal hebben dat de goede naam van Hollandsche boter zal verloren gaan. Men zal boter zien aangeboden die geen Hollandsche boter is en men loopt dan kans dat die vermengd is met margarine.

Weer een ander zegt dat de verkoopt meer let op het Rijksmerk dan de koper. Het contrôle-merk is als een fabrieksmerk en in dit geval heeft het groote waarde op de wereldmarkt. Het is tevens voor den fabrikant van het artikel een prikkel om beste waar te leveren. Ook voor het Belgische publiek is het voortbestaan van het Rijksmerk noodzakelijk.

De koopers die op de hoogte zijn dezer merken geven er beslist de voorkeur aan. Opheffing zal schadelijk werken.

Men is zeer voor handhaving der Rijksmerken en is van meening dat bij opheffing de verkoop en de reputatie er onder zullen lijden.

Een ander is eveneens van meening dat handhaving noodzakelijk is. Ook deze persoon vreest voor vermenging van Hollandsche boter met in Holland gefabriceerde margarine, daar in Holland niet wettelijk voorgeschreven is dat de margarine vermengd moet worden met aardappelmeel en sesamolie (hetgeen in België wel verplichtend is).

Verder geeft het Rijksmerk gemakkelijk de gelegenheid, bij eventueelen invoer van slechte waar den fabrikant te achterhalen.

Een importeur, die reeds 44 jaar in het vak is en geregeld jaarlijks 2 wagons kaas importeert, is van oordeel dat men veel naar het merk vraagt, hetgeen volgens hem voor koper en verkoopt een garantie is van goede waar.

Een wederverkoopt hecht niet veel aan het Rijksmerk. Het publiek, volgens hem, kan voldoende oordeelen en waar de Belgische Regeering geen verplichting voorschrijft onder Nederlandsch Rijksmerk te verkoopen, wordt de meeste Hollandsche boter zonder Rijksmerk verkocht.

Een andere verkoopt zou het opheffen van het Rijksmerk zeer betreuren. Hij schrijft de groote vraag in de jaren 1920 tot 1926 aan dit Rijksmerk toe. Uitvoer van Hollandsche boter zonder Rijksmerk zal deze op één lijn stellen met het Belgische product dat veelal van minder qualiteit is. De prijzen zullen dalen, doch kans op meerderen afzet ziet hij niet tegemoet, immers de inlandsche productie is niet toegenomen in verhouding van den sterk verminderden invoer; het mindere gebruik van boter komt doordat de margarine zooveel goedkoper is en na stabilisatie van de valuta is het leven veel duurder geworden, de draagkracht der bevolking minder.

Résumé:

Het oordeel van de geraadpleegde handelaren op een enkele uitzondering na, die geen gewicht hecht aan het blijven bestaan van het Rijksmerk voor boter en kaas, is als volgt:

1. Het Rijksmerk heeft sterk bijgedragen, den naam der Hollandsche boter en kaas hoog te houden.

2. De verkoopers zijn er allen op gesteld; het publiek vraagt er bij het doen van aankopen niet altijd naar.
 3. Het Belgische publiek heeft de zekerheid, zoolang het Rijksmerk voor boter bestaat, dat het geen met Hollandsche margarine vermengde boter te eten krijgt. De margarine in Nederland mag zonder vermenging van aardappelmeel en sesamolie verkocht worden, dies is de vermenging van natuurboter met margarine niet te constateeren.
 4. Belgische boter zal onder den naam van Hollandsche boter verkocht worden. Waar de qualiteit der Belgishe boter doorgaans minder goed is, zal de Hollandsche naam er onder lijden.
 5. De opkomst van den verkoop van Hollandsche boter en kaas is voor een groot deel te danken aan de waarborgen die het Rijksmerk geeft.
 6. Het is nu zeker niet het oogenblik, waar de afzet van Nederlandsche boter door goedkoope margarine en mindere draagkracht der bevolking in België sterk is afgenomen, het Rijksmerk en een waarborg voor prima kwaliteit af te schaffen.
- Tot zoover het oordeel van den handel. dezen tijd

Wat het persoonlijk oordeel van spr. betreft dit is dat in dezen tijd waar de invoer in vele landen wordt bemoeilijkt het thans zeer zeker niet het oogenblik is een bestaande in België op prijs gestelde contróle van den Nederlandschen Staat af te schaffen.

De heer **Ir. A. N. Joustra**, Rijksslandbouwconsulent te **Berlijn**, sluit zich aan bij hetgeen de vorige spreker heeft gezegd en dankt voor de woorden van welkom. Spr. vervolgt:

In verband met de aanhangige voorstellen had ik mij reeds, vóór ik de uitnoodiging van Uw bestuur kreeg, in verbinding gesteld met vele deskundigen in mijn ambtsgebied. Ik sprak over deze kwesties met vele groothandelarenimporteurs en agenten van boter en kaas in Berlijn en eenige Westduitsche steden, alsmede met de directeuren van Verschillende Keuringsdiensten van Waren in West-Duitschland en het Reichsgesundheitsamt te Berlijn. Metgeen ik van hen hoorde, heb ik in het kort samengevat.

Het grootste deel der door mij gevraagde handelaren is van meening, dat een verandering in den tegenwoordigen toestand met het oog op den goeden naam van het Nederlandsch product, ten stelligste moet worden *ontraden*, daar de afzet van de goede waar er ten zeerste onder zal lijden.

Verschillenden wezen er op, dat de merken zich in den loop der jaren zeer goed hebben ingeburgerd. Men stelt er algemeen vertrouwen in en acht het *zeer ongewenscht*, dat er na een afwezigheid van vele jaren weer Nederlandsche boter en kaas zonder Rijksmerk op de Duitsche markt zou verschijnen.

De reële groothandel zal zich hoofdzakelijk bepalen tot het koopen van gecontroleerde producten, daar de contróle bepaalde waarborgen biedt, doch volgens de meening der heeren zal de handel zeer worden bemoeilijkt door de groote concurrentie, welke de gecontroleerde producten zullen ondervinden van de ongecontroleerde. Tegen een dergelijke concurrentie kan natuurlijk niets worden

ingebracht, indien de ongecontroleerde waar even goed is als de gecontroleerde, doch, gezien de groote mogelijkheid tot knoeien, is het gevaar zeer groot, dat er veel ongecontroleerde goedkoopere Nederlandsche waar op de markt zal verschijnen, welke den goeden naam van het Nederlandsche product zal schaden.

Sommige handelaren wezen er op, dat verder het gevaar bestaat, dat enkele groothandelaren, die thans bij voorkeur handel drijven in producten met Rijksmerk, door deze concurrentie gedwongen zullen worden, ook tot de ongecontroleerde over te gaan, waardoor het prijsniveau over de heele lijn zal dalen.

Verschillende van mijn zegslieden vreezen verder, dat er Nederlandsche leveranciers en producenten zullen zijn, die thans goede waar leveren, doch die dan niet vast in de schoenen zullen staan en ter wille van een oogenblikkelijk voordeel het watergehalte zullen opvoeren, mits zij maar blijven binnen de te dien aanzien in Duitschland bestaande voorschriften (16 % en 18 % voor gezouten en ongezouten boter).

Een verder gevolg zal zijn, dat vooral op de West-Duitsche markt ongecontroleerde en gecontroleerde Nederlandsche producten naast elkaar aan den consument zullen worden aangeboden als „allerfijnste Hollandsche tafelboter”, zonder meer. De huisvrouwen zullen worden verleid tot het koopen der goedkoopere waar, waarbij het woord „Hollandsche” hun vertrouwen zal inboezemen en de kans bestaat, dat zij hiermee slechte ervaringen opdoen. Wanneer een detaillist slechte ervaringen opdoet, zal hij den weg tot zijn ouden goeden leverancier wel weer terugvinden, doch indien de consument eenmaal een zeker wantrouwen tegen een bepaald artikel koestert, is het uiterst moeilijk hierin verandering te brengen. Het heeft dan absoluut geen zin hem onder het oog te brengen, dat hij zich tegen slechte waar kan vrijwaren door alleen met Rijksmerk te koopen. Over het algemeen is het publiek daarvoor niet toegankelijk en weinig vatbaar. Er wordt gegeneraliseerd, dat de Nederlandsche boter niet deugt en men probeert het met andere herkomst.

Hierover moet men niet te licht denken. Enkele gevallen van teleurstelling worden niet gauw vergeten en kunnen bovendien heel gemakkelijk aanleiding geven tot een verslechteren van den naam van het product in het geheel. Een analoog geval buiten het gebied van den zuivelhandel moge hier ter illustratie even in het kort worden gememoreerd, o.a. in den pootgoedhandel.

Door het afleveren van poters met bedriegelijke certificaten is er in den vorigen herfst in Duitschland een kleine perscampagne ontstaan, waarin *niet* werd gezegd: „mensen koopt alleen poters met goede certificaten”, doch: „mensen, blijft van de Nederlandsche poters af en koopt andere waar.”

Ook is het gevaar geenszins denkbeeldig, bij het moeilijk controleeren der verschillende vetklassen, dat kaas met een bepaald vetgehalte zal worden verkocht voor kaas met een hooger vetgehalte. Eer uiting van een Nederlandschen leverancier, die met een 30 plus in de hand, welke goed was gelukt, er tegenover zijn afnemer zijn spijt over uitdrukte, dat er op zóo'n kaas een merk stond, geeft te denken en doet eenigszins vermoeden, wat dergelijke leveranciers zouden doen, indien er geen uitvoerverbod van ongecontroleerde kaas meer bestaat.

Thans levert het merk de waarborg, dat men bij het koopen dat vetgehalte ontvangt, dat men heeft besteld.

Ook in den Duitschen detailhandel lijkt het voor den goeden naam van onze kaas zeer gewenscht, dat er in den winkel alleen Nederlandsche kaas voorkomt met Rijksmerk, daar in het tegenovergestelde geval het aantal „vergissingen", waarbij aan een klant kaas voor een hooger vet-gehalte wordt verkocht, stellig grooter zal zijn dan thans.

Ik heb hiermee een resumé gegeven van de meeningen van het meerendeel der door mij gevraagde handelaren, ik wil niet nalaten thans te vermelden, dat enkele grootdetaillisten, zoowel in Berlijn als in West-Duitschland, voorloopig op het standpunt staan, dat de goede naam van het product onder Rijksmerk door het verschijnen van het ongecontroleerde op de markt niet zoozeer zal lijden. Doch ook zij gaven te kennen, dat hun handel er zeer door zal worden bemoeilijkt. Een verbetering van den afzet verwachten zij van den eventueelen maatregel niet en zij zien het nut van dien maatregel dan ook niet in (de interne Nederlandsche aangelegenheden laten hun natuurlijk koud), Waarom dan - zoo vragen zij - een wijziging aangebracht? De regeling is immers thans goed en bij verandering bestaat er groote kans, dat er ongewenschte toestanden komen. Er komen onzekere momenten in den handel. Waarom niet het zekere boven het onzekere kiezen en alles laten als het is (bedoeld wordt, dat alles *voor den buitenlander zoo* blijft als het is, dus een verbod van uitvoer van boter en kaas zonder merk). Hoewel deze handelaren dus geen benadeeling van den goeden naam voorspellen, zooals de eerste groep, zouden zij het ten uitvoer toelaten van boter en kaas zonder Rijksmerk toch eveneens zeer betreuren.

Ten slotte kan worden gewezen op den in den laatsten tijd steeds grooter wordende tendenz tot het maken van contrólemerken en op het overal heerschende streven naar het aanbieden van waarborgen aan het publiek. De concurrentie op de zuivelmarkt wordt steeds grooter en een afzetgebied zal slechts behouden kunnen worden door goede producten met zekere waarborgen. In Duitschland streeft men in die richting. Finland heeft uitvoerbepalingen en Denemarken heeft nog kort geleden zijn uitvoervoorschriften verscherpt. Gezien deze ontwikkeling op bijna alle markten, is het streven in Nederland naar een verslapping van de contróle op den uitvoer den Duitschen handelaren, die ik sprak, onverklaarbaar. Het zou een stap achteruit beteekenen en de Duitsche landbouw zou in zijn vuistje lachen.

Ook de autoriteiten stellen veel vertrouwen in het Rijksmerk, hetgeen ook blijkt uit de voorschriften inzake het onderzoek van boter bij invoer, waarin is bepaald, dat van boterzendingen met Rijksmerk minder aan de grens behoeft te worden onderzocht dan van boter zonder Rijksmerk. De door mij gevraagde directeurs der Keuringsdiensten voor Waren, die met onze producten veel te maken hebben, deelden mij mede, dat zij de Rijksmerken als zeer waardevol beschouwen en de invoering daarvan destijds ten zeerste hebben toegejuicht, aangezien hun hierdoor de contróle gemakkelijker wordt gemaakt. Verandering in den bestaanden toestand zou door hen zeer worden betreurd. Er zou veel onderverkeerden naam worden verkocht en de contróle zou veel moeilijker worden.

Bij de beoordeeling van het watergehalte zou men lang niet meer zoo'n houvast hebben als thans. Reeds thans probeeren, bij het constateeren van een hoog watergehalte, de delinquenten zich eruit te redden door te beweren, dat die boter met een dergelijk watergehalte uit Nederland is gekomen en dat zulke watergehalten in Nederlandsche boter méér voorkomen.

Men zal zich nog herinneren de knoeierijen, welke nog niet lang geleden veel voorkwamen in West-Duitschland, en waarover de heer Geluk in het Off. Organ schreef. Ik was juist omstreeks dienzelfden tijd bij de directeuren van verschillende keuringsdiensten aldaar en hoorde hetzelfde. Met verwijzing naar de Nederlandsche contróle en het uitvoerverbod van ongecontroleerde boter gelukt het den Keuringsdienst dan gewoonlijk, de Rechtbank van de schuld der verkoopers te overtuigen. Wordt daarentegen ook boter zonder Rijksmerk uit Holland ingevoerd, dan zal het bewijs, dat de watertoevoeging in Duitschland is geschied, niet gemakkelijk meer geleverd kunnen worden, zoodat het moeilijker wordt den knoeiers het handwerk te lichten. .

Ik moge er bij deze gelegenheid bij de botercontrólestations ten zeerste op aandringen, de naleving van de voorschriften inzake het watergehalte der boter *zeer streng* te controleeren. Juist las ik in het verslag van den Zuivelinspectiedienst, dat eenige partijen aan de grens zijn opgehouden wegens te hoog watergehalte. Laten wij, mijne Heeren, er toch vooral voor waken, dat dergelijke boter niet over de grens gaat. Men speelt den knoeiers aldaar dan argumenten in handen en maakt het den Keuringsdiensten in hun bewijsvoering veel moeilijker. Deze diensten zijn bereid ons in onzen strijd tegen knoeien ten volle bij te staan. Maar dan moeten wij er voor zorgen, dat het door strenge contróle van de zijde der botercontrólestations niet mogelijk is, dat boter met een te hoog watergehalte de grens passeert.

Indien bij het onderzoek bij den invoer in Duitschland meerdere malen ongecontroleerde boter zou worden aangetroffen, waarop aanmerkingen moeten worden gemaakt, dan zal het niet uitblijven, dat ook boter met Rijksmerk aan een strengere contróle wordt onderworpen. (Ik herinner er aan, dat volgens de nieuwe levensmiddelenwet in Duitschland kan worden voorgeschreven, dat bepaalde levensmiddelen bij invoer aan een onderzoek moeten worden onderworpen.) En een verscherping van het onderzoek aan de grens beteekent natuurlijk een nieuwe belemmering van den handel.

Ik meen dan ook op grond van de door mij ingestelde enquête tot de conclusie te moeten komen, dat een verandering in den bestaanden toestand (d.w.z. het ten uitvoer toelaten van boter en kaas zonder Rijksmerk) voor zoover Duitschland betreft, ten zeerste moet worden afgeraden.

Rede van den heer **Ir. B. Gerritzen:**

Zooals bekend is, zijn voor onze boter op de Britsche markt Denemarken, Nieuw-Zeeland en Australië onze groote concurrenten, en voor kaas Nieuw-Zeeland, Canada en Engeland zelf. Het is ook bekend, dat sinds 1880 het percentage van onze zuivelproductie, dat naar Engeland werd uitgevoerd, geleidelijk verminderde. De redenen daarvan mag ik wel bekend veronderstellen. Niet alleen

namen de aanvoeren van andere landen op de Britsche markt geleidelijk toe, maar daarnaast heeft men langen tijd geen staat kunnen maken op de kwaliteit en het gehalte van ons product, dat door allerlei minder gewenschte praktijken een slechten naam kreeg. De plaats, die vooral onze kaas op de Britsche markten innam, ging verloren, en het is niet waarschijnlijk, dat deze te herwinnen zal zijn. Men leverde kaas met een laag vetgehalte voor goede af en nog steeds is de achterdocht, die er tegen onze kaas bestaat, groot. Ik zal dat met een voorbeeld staven.

Op 1 Maart 1927 werd op eene vergadering van de „Central and Associated Ghambers of Agriculture" te Londen een motie aangenomen als volgt:

„Met het oog op het feit, dat groote quantiteiten Nederlandsche kaas, gemaakt van gedeeltelijk ontroomde melk, in het klein worden verkocht, zonder dat bekend wordt gemaakt, dat een gedeelte van het vet verwijderd werd bij het bereidingsproces, waardoor de consumenten van een gedeelte van het voedsel, dat volvette kaas bevat, worden beroofd, en een oneerlijke concurrentie wordt aangedaan aan bereiders van volvette kaas, dringt deze vergadering er bij de Regeering op aan, zonder uitstel in de huidige zitting van het Parlement de „Sale of Food and Drugs Acts" zoo te wijzigen, dat voorgeschreven wordt dat:

„Alle kaas, bevattende minder dan 48 procent vet in de droge stof van de kaas, aan den koper wordt overhandigd in een inwikkelpapier, waarop het woord „skimmed" goed leesbaar gedrukt is."

„Bovendien besluit deze Kamer een deputatie van de „Gheshire Kamer van Landbouw" te steunen bij een interview dat bij den Minister van Landbouw is aangevraagd om deze quaestie bij hem te bepleiten."

Dit onderhoud met den Minister heeft inderdaad plaats gehad, en ik behoef U wel niet te verzekeren, dat ik onmiddellijk stappen gedaan heb om ter kennis van den Secretaris der Kamer van Landbouw te brengen, dat de voorstelling van de feiten in de motie vervat, niet aan de werkelijkheid beantwoordt. Ik heb hem uitgelegd, hoe iedere Nederlandsche kaas, in Groot-Brittannië verkocht, een merk draagt, niet alleen aangevend het land van herkomst, maar ook het percentage vet, dat de kaas minstens bevat. Ik heb hem uitgelegd wat 45+, 40+, 30+, 20+ beteekent, hem medegedeeld, dat de volvette kaas, tegenwoordig zelfs minstens 46 % vet bevat, en heb hem ook verklaard, waarom aan een minimum vetgrens van 48 % in volvette Goudsche kaas niet kan worden voldaan, een en ander toegelicht met statistieken.

Terzelfder tijd heb ik deze uitlegging verzonden aan het Ministerie van Landbouw en tot den betrokken autoriteit het verzoek gericht, bij het maken van een eventueele regeling, rekening te willen houden met de omstandigheden, zooals zij in de landen, waar de kaas wordt gemaakt, zijn. Hierop werd door mij een antwoord ontvangen, waarin mij werd gemeld, dat het niet in de bedoeling van den Minister lag nieuwe wetsvoorstellen in te dienen, maar mochten deze op den duur wenschelijk blijken, dan zou men zeker met den inhoud van mijn schrijven rekening houden. Bij een onderhoud, dat ik naar aanleiding van deze quaestie met eenige hoofdambtenaren had, ben ik zeer in mijne overtuiging gesterkt, dat het handhaven van de verplichting, dat, althans naar Engeland uit te voeren kaas, van het Rijksmerk moet zijn voorzien, absoluut noodzakelijk is.

Deze overtuiging had ik reeds, omdat ik telkens en telkens weer moet opkomen tegen de aantijging, veelal door producenten van kaas in Engeland gelanceerd, dat de Nederlanders niet volvette kaas op de markt aanvoeren en als volvette verkoopen.

Alleen de zekerheid, die ik heb, dat elke kaas een merk draagt, heeft mij daartoe in staat gesteld. Maar daarnaast heeft het, naar mijne overtuiging, ons gevrijwaard tegen een veel ernstiger kwaad. Men weet aan het Ministerie van Landbouw zeer wel, hoe het met onze kaascontrôle is gesteld, en het is bij mij aan geen twijfel onderhevig, dat het bij de Britsche autoriteiten een ongunstigen indruk zou maken, indien weder kaas in Groot-Brittannië kon binnenkomen zonder merk. Het is zelfs zeer waarschijnlijk, dat men in dat geval niet lang weerstand zou kunnen bieden aan de actie van kaasproducenten en hun vrienden voor regelingen, in den geest van die voor gecondenseerde melk en melkpoeder, voor niet volvette kaas, die misschien heel wat meer bezwaren zouden medebrengen voor den geregelden handel, dan die welke thans bij ons bestaan. Men kan aannemen, dat iedere winkelier op de hoogte is met de beteekenis van onze kaasmerken; hij weet precies wat hij koopt.

Het is echter jammer, dat de kaasmerken en hunne beteekenis, in Groot-Brittannië niet meer algemeene bekendheid genieten, daar dit wellicht aan onzen afzet zou ten goede komen. Dat inderdaad de merken niet algemeen bekend zijn, is mij gebleken bij het volgend voorval.

De „Metropolitan Asylums Board", d.i. de Raad voor Krankzinnigengestichten in de Metropolis Londen, had van een zijner leveranciers Hollandsche kaas ontvangen, die naar zijne meening te veel water bevatte en vroeg inlichtingen omtrent onze kaascontrôle, welke ik hem verschaft. Ik wees er o.a. op, dat de Nederlandsche kaascontrôle geen minimum watergehalte garandeert, en dat het watergehalte van Hollandsche kaas, die men in Engeland koopt, betrekkelijk hoog is, omdat er bijna niets anders dan jonge kaas wordt gevraagd. Eenige dagen later kreeg ik een bezoek van een beambte dier Board, die een kaas onder zijn arm droeg, en vroeg, waar hij nu het merk kon vinden. Ik moest de roode verfkorst wegkrabben om het hem te kunnen laten zien, en hem van het vetgehalte te kunnen overtuigen. In Engeland is men er aan gewoon, dat onze kaas rood-gekleurd is, en het zou niet wenschelijk zijn daarin verandering te brengen, echter heeft het wel het bezwaar, dat daardoor onze merken slecht leesbaar worden.

Van handelaarszijde werd mij dan ook gevraagd, of het niet mogelijk was, behalve het merk in de kaas, nog een merk als etiquet aan te brengen, welke vraag ik hier zonder commentaar aan de vergadering overbreng. Het zou zeker helpen, om onze kaascontrôle meer bekend te maken, en wellicht ongemotiveerde berichten over onze kaas voorkomen.

Op 4 November 1927 stond in de „Live Stock Journal" en eenige dagen later in de „Times" te lezen, dat de Cheshire zuivelboeren er over klaagden, dat Holland-sche nietvolvette kaas in Engeland wordt toegelaten en de werkelijke Cheshire oneerlijke concurrentie aandoet. Deze kaas is wel als zoodanig gemerkt op de

doozen, maar niet op de kaas zelf. Men wenscht, dat Nederlandsche kaas verkocht zal worden in pakjes en dat de naam van herkomst en vetgehalte aangebracht wordt op het product zelf. Onnoodig te zeggen, dat het niet moeilijk was dit bericht tegen te spreken.

Hoewel buiten het eigenlijke onderwerp liggend, wil ik toch nog even de aandacht vestigen op andere bezwaren, die Engelsche producenten opperen tegen den invoer van niet volvette Cheshire of Cheddar. Men plaatst zich op het standpunt, dat, zoodra kaas niet volvet is, het geen Cheshire of Cheddar meer zijn kan. Ware alle Nederlandsche Cheshire of Cheddar volvet, dan zou men geen bezwaar tegen den invoer onder dien naam hebben. Ook hier komt naar voren het gebrek aan kennis der consumenten van onze kaasmerken, daar het, naar ik uit verschillende bronnen heb vernomen, voor den winkelier niet moeilijk is, de niet volvette kaas als volvette te verkoopen. Daaruit vloeit eigenlijk de actie tegen onze kaas voort.

Over boter behoef ik niet veel te zeggen. Het is uitsluitend aan de instelling van het contrólemerk te danken geweest, dat aan het hopeloos geknoei met de Nederlandsche boter een einde kwam. Van handelaarszijde wordt mij dan ook eenstemmig de verzekering gegeven, dat als wij, èn voor boter èn voor kaas de plaats op de Britsche markt, die wij er hebben, wenschen te handhaven, het behoud var het verplichte officieele merk absoluut noodzakelijk is. Bij het intrekken der verplichting zou wel is waar toch boter en kaas met merken worden aangevoerd en deze zou de beste prijzen maken; het niet aanwezig zijn van het merk zou bij de koopers onmiddellijk achterdocht opwekken.

Daar de kooplust er voor minder groot zou zijn, zou het ongemerkte product wellicht in handen komen van tweede en derde klasse afnemers, en het zou den goeden naam van het Nederlandsche product ongetwijfeld nadeelig beïnvloeden. Het oordeel is, dat juist het steeds aanwezig zijn van het merk de toestand voor de Nederlandsche producten heeft verbeterd, hoewel bij de kaas door den chaotischen toestand, die vroeger bestond, het idee ingang heeft gevonden, dat Nederlandsche kaas goedkoop is, dus bestemd is voor de volksklasse, zoodat eigenlijk voor de prima, volvette kaas bijna geen afzet meer is te vinden. Daarbij; zoo is men van oordeel, garandeeren de Nederlandsche merken voor boter en kaas slechts het allerminste wat gegarandeerd kan worden.

Door eene firma werd mij dan ook gezegd, dat de producenten er eer over moeten denken, nog extra garanties te gaan geven voor qualiteit, dan te overwegen of men het verplichte merk weer zou afschaffen. Men acht alles beter, dan terug te komen op het verplicht merken van boter en kaas.

Bonafide fabrikanten en handelaren, zoo meende men, kunnen er slechts ondersgeschikte bezwaren tegen hebben, zich onder toezicht te stellen. Men maakt, door het wegnemen van de contróle, het den knoeier gemakkelijk; door op hem toezicht uit te oefenen, voorkomt men echter geenszins de mogelijkheid voor menschen van goeden wille door opvoering der qualiteit, ook den goeden naam van het merk omhoog te brengen.

Ik ben zeer bevreesd, dat verschillende personen in deze vergadering mij zullen tegenwerpen, dat ik wel alles verteld heb, wat vóór het merk pleit en zij daarom thans uitzien naar eenige punten, die tegen het merk spreker. Tot mijn spijt ben ik niet met de technische zijde van de zuivelbereiding op de hoogte en kan dus op dat gebied niets in het midden brengen. Op handelsgebied moet ik tegenstanders van het verplicht merken al even sterk teleurstellen. Ik heb mijzelf alle moeite gegeven firma's te vinden, die bezwaren konden opperen tegen de contrólemerken, en toen ik tenslotte, ten einde raad als het ware, bij een der laatste bezoeken een handelaar vroeg, of hij mij nu niet eens een adres kon geven, waar ik bezwaren tegen het gemerkt verkoopen van Nederlandsche boter en kaas kon vernemen, luidde het antwoord, dat hij misschien mij wel een adres kon bezorgen, maar dan betwijfelde of ik in mijne officieele positie eigenlijk wel met een dergelijke zaak in contact zou willen treden. Ik heb daarom verdere moeite gespaard. Komen geen technische belangen in het gedrang, dan moet dus mijn advies aan deze vergadering luiden:

„Indien gij het waarlijk belang voorstaat van den afzet van Nederlandsche boter en kaas in Groot-Brittannië, zoo is het gewenscht dat gij belet, dat weder omgemerkte producten op de Britsche markt verschijnen.”

De heer **Ir. A. Sevenster**, Rijkslandbouwconsulent te **Parijs**, kan, na hetgeen de drie vorige sprekers over het onderwerp gezegd hebben, betrekkelijk kort zijn. Spr. vervolgt:

De beantwoording van de vraag of het uitvoerverbod van ongecontroleerde boter en kaas moet worden gehandhaafd, levert mij geen moeilijkheden op. Ik ben ervan overtuigd, dat intrekking van dien maatregel groote nadeelen voor ons land zonde kunnen beteekenen, waartegenover naar mijne meening op geen enkel voordeel van eenige beteekenis valt te wijzen.

Wij kunnen in dezen de kwestie van de vrijheid gevoegelijk buiten beschouwing laten en behoeven ons slechts de vraag te stellen, welke eischen het algemeen belang

stelt.

De Nederlandsche landbouw heeft het grootste belang bij den geregelden ongestoorden uitvoer van zuivelproducten tegen den hoogst mogelijken prijs. Op dit oogenblik wordt aan dezen eisch voldaan, hetgeen zonder eenigen twijfel voor een niet onbelangrijk gedeelte te danken is aan de waarborgen, die ten aanzien van het uitgevoerde product worden gegeven.

De keuze van het tijdstip om hierin verandering te brengen, lijkt mij zeer weinig gelukkig. De concurrentiestrijd op de buitenlandsche markten is toenemend en het is wel opvallend, dat andere landen overgaan tot een maatregel, waaraan zij blijkbaar onze successen ten deele toeschrijven.

In Frankrijk is wegens het opheffen der uitvoerbelemmeringen het vraagstuk van den uitvoer der landbouwproducten en de instelling van een nationaal merk voortdurend aan de orde. O.a. is op het groote jaarlijksche landbouwcongres, dat voor twee weken te Rijssel werd gehouden, hierover breedvoerig gesproken en het is dan eigenaardig als Nederlander, die met de agenda van de vergadering te Utrecht in zijn zak rondloopt, te hooren verkondigen, dat het voor-

beeld van Nederland moet worden nagevolgd en aan onze boter- en kaascon-
trôle de meest gunstige beschouwingen ten deel vallen.

Door mijn jarenlange werkzaamheid in het buitenland ben ik niet alleen geen
tegenstander, maar een overtuigd voorstander van handhaving van den huidi-
gen toestand inzake de uitvoerregeling onzer zuivelproducten.

Maar het zal u ongetwijfeld meer interesseren te vernemen hoe men daarover in
Frankrijk in kringen van belanghebbenden denkt en ik heb dus, evenals mijn
collega's, daartoe eene kleine enquête gehouden.

Ik kan u wel zeggen, dat mij dat allesbehalve gemakkelijk is gevallen. Het
spreekt vanzelf, dat de geraadpleegde personen zich niet bepalen tot beantwoor-
ding van de vragen, die hun worden voorgelegd, maar dat zij ook omtrent het
doel, dat daarmede wordt beoogd, wel wat wenschen te vernemen. Welnu, ik
ben er niet in geslaagd om aan één der talrijke personen, die ik over deze kwes-
tie heb gesproken, duidelijk te maken, hoe het mogelijk is, dat in een land als
Nederland, deze zaak nog altijd een onderwerp van discussie is.

Verscheidene groepen van personen in het buitenland zijn hierbij betrokken:

- 1°. de autoriteiten, dus de keuringsdiensten van voedingsmiddelen;
- 2°. de handelaren;
- 3°. de verbruikers.

Met een nooit volprezen Fransche hoffelijkheid stellen de Fransche keuringsau-
toriteiten natuurlijk voorop, dat Nederland in dezen kan doen en laten wat hem
goeddunkt, maar zij verzwijgen niet, dat zij *zeer ongaarne* zouden zien, dat in
ons land de uitvoer van ongecontroleerde boter en kaas werd vrijgegeven. De
Fransche keuringsdiensten hebben groot vertrouwen in onze contrôle. Zou we-
der uitvoer van ongemerkte producten mogelijk worden, dan zal een scherper
toezicht van Fransche zijde noodig zijn, daar opnieuw rekening zou moeten
worden gehouden met de kans, dat producten worden ingevoerd, die aan de
Fransche eischen ten aanzien van het gehalte enz. niet voldoen.

De Fransche heeren achten het zeker, dat overtredingen zullen plaats hebben.
De handel krijgt de last en de goede en groote naam van het Nederlandsche
product komt in gevaar en wordt geschaad.

Deze uitspraken laten zeer zeker aan duidelijkheid niets te wenschen over. Met
het antwoord der Fransche handelaren, die ik raadpleegde, is het niet anders.
Ook zij zijn van meening, dat opheffing van het uitvoerverbod sterk moet wor-
den ontraden wegens de moeilijkheden waarop zij stellig rekenen.

De vraag of de handel aan de merken waarde toekent, beantwoordden allen al-
leszins bevestigend. Mij stelt daarop zelfs zeer grooten prijs. De toestand in der
Franschen kaashandel is thans zoo, dat de noteeringen gebaseerd zijn op het
vetgehalte dat in het merk staat vermeld.

Ook de winkeliers vragen kaas met een bepaald vetgehalte, terwijl tevens de
verbruikers zich meer en meer gaan interesseeren voor de vraag van het vetge-
halte: in verschillende magazijnen ziet men de kazen al in de verschillende vet-
categorieën uitgestald.

Nu kan men wel zeggen dat men ook bij opheffing van het verbod gecontroleerde kaas kan kopen, maar van Fransche zijde verwacht men in dit geval een veel minder gunstigen toestand, omdat verschillende winkeliers, door lage prijzen aangelokt, ongecontroleerde kaas zullen gaan kopen, steunende op het feit, dat een zeer groot percentage van de verbruikers in deze niet de noodige warenkennis bezit. De conclusie is, dat er een concurrentiestrijd zal ontstaan, die nóch in het belang van het publiek, nóch in dat van den reëlen handel zal zijn.

Ik heb in hoofdzaak gesproken over den kaashandel. De uitvoer van Ned. boter naar Frankrijk heeft de laatste jaren minder te beteekenen, maar de boterhandelen zijn eveneens van meening, dat de weder-uitvoer van ongecontroleerde boter sterk moet worden ontraden.

Spr.'s conclusie behoeft niet twijfelachtig te zijn: er is geen enkel deugdelijk argument, voor wat het buitenland betreft, voor opheffing van het verbod aan te voeren.

De Voorzitter brengt namens het Bestuur dank aan de vier sprekers voor de moeite die zij zich voor deze zaak hebben willen getroosten, maar vooral voor de duidelijke wijze waarop zij den indruk weergaven, die in hun resp. ambtsgebieden (ónze afzetplaatsen) zou worden gewekt als wederom ongemerkte boter en kaas over onze grenzen zouden gaan.

het Bestuur heeft spr, verder verzocht, het standpunt uiteen te zetten dat het Bestuur van den F.N.Z. en de F.N.Z. zelf in den loop der jaren t.a.v. deze zaak hebben ingenomen. Spr. geeft hiervan het volgende overzicht:

Bij Koninklijke Boodschap van 8 October 1921 (gedrukte stukken no. 284) werd bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal een wetsontwerp ingediend tot regeling van den uitvoer van boter en kaas.

Dit wetsontwerp had ten doel den uitvoer van boter en kaas te verbieden welke niet afkomstig is van aangesloten en bij een botercontrôlestation, resp. kaascontrôlestation, dat zich onder rijkstoezicht heeft gesteld.

Met bestuur van den F.N.Z. was weinig enthousiast over dit ontwerp en op 3 November 1921 werd op initiatief van den F.N.Z. te Utrecht een vergadering belegd met de Centrale Landbouworganisaties, de Coöperatieve Zuivelverkoopverenigingen, de Boter- en Kaascontrôlestations en den Bond van Kaasproducenten om dit wetsontwerp te bespreken.

De conclusies dezer vergadering werden als volgt samengevat :

1°. een wettelijk uitvoerverbod van ongecontroleerde boter wordt hoogst ongewenscht geacht;

a. omdat een dergelijk verbod consequenties medebrengt welke een gevaar opleveren voor den goeden naam der huidige botercontrôle;

b. omdat voor een dergelijk verbod de noodzakelijkheid in geen enkel opzicht gebleken is:

2°. een wettelijk uitvoerverbod van ongecontroleerde kaas wordt gewenscht op voorwaarde:

- a. dat het kaasmerk aan zoodanige eischen voldoet dat het onder alle omstandigheden en voor alle te controleren kaas zonder bezwaar te gebruiken is en geheel aan zijn doel beantwoordt:
- b. dat in de wet ruimte wordt gelaten voor de noodige medezeggenschap hij de uitvoering door de kaascontrôlestations.

Besloten werd dat de Algem. Nederl. Zuivelbond, de Bond van Kaasproducenten de Christelijke Boeren en Tuindersbond, het Koninklijk Nederl. Landbouw Comité en de Nederlandsche Boerenbond in een gezamenlijk adres aan de Ministers van Landbouw, Nijverheid en Handel en van Financiën, benevens aan de Leden der beide Kamers van de Staten-Generaal de bezwaren tegen het Wetsontwerp zouden uiteen zetten, hetgeen bij schrijven van 20 December 1921 geschiedde.

Daarna volgde de schriftelijke voorbereiding van het Wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal en in het Voorloopig Verslag werden verschillende ernstige bezwaren tegen het ontwerp geuit, welke in hoofdzaak overeenstemden met de door ons gemaakte opmerkingen.

Op 18/28 Maart 1922 verscheen de Memorie van Antwoord, vergezeld van een Nota van Wijzigingen en Gewijzigd Ontwerp van Wet, bij welke laatste de Regeering o.a. de bepaling invoerde, dat door Haar, na gepleegd overleg met de vereenigingen van belanghebbenden de uitvoer van ongecontroleerde producten zou kunnen worden verboden. Tevens werd daarbij de mogelijkheid open gesteld de boter of kaas, afkomstig van eene onderneming, aangesloten bij een onder Rijkstoezicht staand boter- of kaascontrôlestation, te doen uitvoeren met een van regeeringswege vastgesteld bewijs.

Zoowel tegen beide hier genoemde wijzigingen, als tegen een groot gedeelte van den verderen inhoud der Memorie van toelichting werd door ons bezwaar gemaakt en dit ter kennis gebracht van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in een uitvoerig schrijven d.d. 2 Mei 1922. Aan den Bond van Kaasproducenten en de drie Centrale Landbouworganisaties werd verzocht adhaesie aan dit adres te willen betuigen. De conclusies van dit schrijven waren geheel overeenkomstig aan die, neergelegd in ons hierboven genoemd adres van 20 December 1921.

Intusschen was d.d. 5 April 1922 van de Commissie van Rapporteurs verslag uitgekomen, waarbij zij door de gewisselde schrifturen het wetsontwerp genoegzaam voorbereid oordeelde voor de openbare beraadslaging.

Deze openbare behandeling liet echter op zich wachten en waarschijnlijk zoowel door de gewijzigde tijdsomstandigheden als door veranderde opvattingen ten aanzien van de gevolgen van het verbod van uitvoer van ongecontroleerde boter en kaas, werden er voor en na klanken vernomen, waarbij vereenigingen op zuivelgebied, die oorspronkelijk vóór de invoering der Wet waren, er zich nu tegen verklaarden.

Op 23 September 1924 vond er in het bestuur van den F.N.Z. een bespreking over de Boter- en Kaaswet plaats in verband met door het Kamerlid Gerhard aan den Minister van Binnenl. Zaken en Landbouw gestelde vragen over de op-

heffing der Crisiswetten en het antwoord van den Minister dat bij opheffing der Crisiswetten de Boter- en Kaas-wet zou moeten worden ingevoerd. In een daarop gevolgde bespreking met Dr. Swaving, bracht deze de invoering van een z.g. „Zuivelraad" ter uitvoering der Boter- en Kaaswet naar voren.

Hoewel de meeningen over de wenschelijkheid eener wettelijke regeling van den uitvoer van boter en kaas nogal uiteenliepen, werd toch besloten dat in deze richting tot de oplossing van het vraagstuk kon worden medegewerkt.

Op 30 October 1924 werd door de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne, dan Bond van Kaasproducenten en de Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren tot den Minister van B. Z. en L. het verzoek gericht om te willen bevorderen dat het Wetsvoorstel: voorschriften tot regeling van den uitvoer van boter en kaas werd ingetrokken.

Hoewel wij aanvankelijk niet van plan waren ons over deze aangelegenheid openlijk uit te spreken, werd toch besloten dezer zake ons standpunt te bepalen en hiervan kennis te geven aan den Minister van B. Z. en L.

Bij schrijven van 6 December 1924 werd door ons aan den Minister van B.Z. en L. verzocht, zijn beslissing op het verzoek der genoemde vereenigingen te willen aanhouden, totdat ook de F.N.Z. deze aangelegenheid opnieuw zou hebben besproken en zijn standpunt kenbaar gemaakt.

Op denzelfden datum werd een schrijven tot de besturen der aangesloten Bonden gericht, waarin verzocht werd hun standpunt ten aanzien van de Boter- en Kaaswet te willen bepalen.

Het resultaat der besprekingen in de Bonden werd besproken in de bestuursvergadering van den F.N.Z. op 25 December 1924 waarbij alle Bonden zich vóór invoering der Wet verklaarden, hoewel enkele afgevaardigden nog eenige restricties hadden, die in ons schrijven dienaangaande aan den Minister dienden te worden verwerkt.

Overeenkomstig de gehouden besprekingen werd op 2 Januari 1925 een schrijven tot den Minister van B. Z. en L. gericht waarin ons standpunt inzake de Boter- en Kaaswet als volgt werd samengevat:

Met de invoering der Wet tot regeling van den Uitvoer van Boter en Kaas, zooals deze bij Kon. Boodschap van 18/28 Maart 1922 in gewijzigd Ontwerp bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal is ingediend, kunnen wij accoord gaan, mits nader aangegeven worde, wat met overleg met de vereenigingen van belanghebbenden bedoeld wordt (art. 1) en vast komt te staan:

1°. dat de ambtelijke bemoeiing bij den uitvoer tot een minimum wordt beperkt en aan de exportlichamen, welke uit hoofde hunner statuten geen andere dan gecontroleerde kaas mogen verhandelen, ontheffing kan worden verleend van het toezicht bij inlading, en de contróle aan de grens of de zeeschepen;

2°. dat de statuten van het botercontrólestation te Leiden zoodanig worden gewijzigd dat:

a. geen margarinefabrikanten onder deze contróle worden opgenomen en dezen dus niet het recht tot het voeren van het rijksbotermerk wordt verleend.

- b. als voorwaarde voor onder contrólstelling wordt opgenomen, dat de aangeslotenen in hun persoon voldoende vertrouwen moeten bieden voor het nakomen der aangegane verplichtingen;
- c. het overleg met de Centrale Commissie voor de Botercontróllestations bij aanmeldingen tot aansluiting bij dit Station verplichtend wordt gesteld.

Indien aan deze voorwaarden kon worden voldaan, werd het door ons van belang geacht, dat het betreffende Ontwerp spoedig in de beide Kamers der Staten-Generaal werd behandeld, opdat de bestaande uitvoerverboden als crisismaatregel zoo spoedig mogelijk zouden kunnen worden ingetrokken.

Naar aanleiding van dit adres werd op 11 Februari 1925 van den wnd. Directeur-Generaal van den Landbouw een schrijven ontvangen, waarin medegedeeld werd, dat het Bestuur van het Botercontrólstation Leiden medegedeeld had, in principe geheel in te stemmen met onze wenschen, welke ten aanzien der statuten enz. van dit station waren uitgesproken. Verder werd een nadere toelichting verzocht omtrent de wijze waarop wij ons de beperking der ambtelijke bemoeiing bij den uitvoer en ontheffing van toezicht hadden gedacht.

Een mondelinge gedachtenwisseling had hierover plaats, waarbij tevens de vraag: „wat onder overleg met vereenigingen van belanghebbenden is te verstaan", besproken werd.

Inzake de beperking der ambtelijke bemoeiing werd er door ons op aangedrongen dat deze zoodanig zou zijn, dat b.v. de producten van een exportvereeniging, die alleen boter en kaas verkoopt van leden die alle bij de boter- en kaascontról zijn aangesloten, aan de grens of bij overlading in de zeeschepen niet ambtelijk zullen worden gecontroleerd, daar verzending van ongecontroleerde producten door deze vereenigingen niet mogelijk is. Hierop werd ons medegedeeld, dat absolute uitschakeling dezer producten van de contról niet mogelijk was, doch dat deze voor vereenigingen als de hier bedoelde wel tot een minimum kon worden beperkt, zoodat hiermee practisch de minst mogelijke last zou worden ondervonden.

Vanwege den F.N.Z. heeft daarna in verband met het Wetsontwerp geen bespreking plaats gehad. Het B. C. Leiden heeft kort daarna zijn statuten zoodanig gewijzigd, dat het niet meer mogelijk is, dat margarinefabrikanten tot dit station toetreden, terwijl in de rijksvoorschriften van dit station de bepaling is opgenomen, dat de aangeslotenen in hun persoon de noodige waarborgen moeten bieden, dat zij aan hunne verplichtingen zullen voldoen. Bij het aannemen van nieuwe leden wordt steeds het advies der Centrale Commissie voor de Botercontróllestations ingewonnen.

Hiermede zijn dus vrijwel alle voorwaarden vervuld, welke door den F.N.Z. gesteld waren, en zou volgens het besluit der bestuursvergadering op 23 December 1924 met de invoering der Boter- en Kaaswet accoord gegaan kunnen worden.

Spr. zet daarna nog eens de aanleiding tot deze vergadering uiteen en zegt dat de F.N.Z. het zich tot plicht rekende, allen die min of meer met onze zuivelproducten in aanraking komen, voor deze vergadering uit te noodigen.

Namens het Bestuur verklaart spr. dat dit ten eerste gesterkt is in zijn meening dat onze boter en kaas niet opnieuw zonder contrôle-merk uitgevoerd zullen moeten worden, en wel wegens den verkeerden indruk die dit in het buitenland zou wekken.

Spr. stelt de gelegenheid open tot het stellen van vragen, waarbij hij opmerkt - er op wijzende dat het standpunt der leden van den F.N.Z. reeds vaststaat - dat hiermede niet bedoeld wordt het verdedigen van een andere meening dan die, welke uit het verloop dezer vergadering te voorschijn is gekomen.

Het gaat alleen om de vraag welk standpunt de buitenlandsche verbruikers van boter en kaas innemen t.a.v. een event. opheffing van het bekende verbod. Dit n.a.v. het wetsontwerp dat waarschijnlijk binnen afzienbaren tijd aan de orde zal komen, krachtens hetwelk geen andere boter en kaas mag worden uitgevoerd dan die, voorzien van het Rijksmerk.

De heer **A. J. Schilt**, Voorzitter der Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaars, dankt voor de ontvangen uitnoodiging. Deze dankbaarheid is inmiddels ten eerste verflauwd door de mededeeling van den Voorzitter dat geen andere meening mag worden verkondigd. Dat de leden van den F.N.Z. door geen enkel betoog tot een andere meening zouden zijn te brengen acht spr. voor hen een twijfelachtig compliment. Spr. meende eerst in de uitnoodiging voor deze vergadering een toenadering van de coöperatie tot den particulieren verkoop te zien.

Wat het gehoorde van de Rijkslandbouwconsulenten betreft: de heer Van Vredenburg sprak van afschaffing, maar dat is, zegt spr., voor kaas niemands bedoeling. Men haalt altijd de twee producten door elkaar; wij zijn, zegt spr., allen voorstander van de Rijkscontrôle. De vertegenwoordiger voor België haalde overigens de meening van een belanghebbende aan dat hij meer belang toekende aan de kaas zooals zij zich doorgesneden vertoont, dan aan het merk, wat spr. niet anders dan kan toejuichen.

De *Voorzitter* onderbreekt den spr., als deze wil bespreken wat de heer Joustra zeide over een intrekken van den crisismaatregel, als de toestand maar blijft zooals hij nu is, met de opmerking dat de bedoeling was dat vragen gesteld konden worden.

De heer *Schilt* vraagt dan of de heer Joustra wel weet dat de wet er toch moet komen, omdat de tegenwoordige regeling op een crisis-maatregel steunt.

De vertegenwoordiger voor Frankrijk verklaarde dat aan de eischen, door hem genoemd, tegenwoordig voldaan wordt, en dat men naar het merk kijkt, maar spr. vraagt hoe het dan komt dat thans bijna geen fijne kaas meer verkocht kan worden, zooals er vroeger vraag was naar double crème" (welke kwaliteit inmiddels van hier niet meer leverbaar is, omdat deze thans 60 % vet moet bevatten).

De heer *C. Kroon*, vice-Voorzitter van de Kamer van Koophandel te Hoorn, dankt voor de ontvangen uitnoodiging. Ook wij meenden, zegt spr., dat hier eenige *bespreking* zou plaats vinden. In het gebied der K. v. K. zijn er herhaaldelijk klach-

ten geweest over moeilijkheden met het merk bij den export van oude en bele-gen kaas. Spr. zou den Rijksconsulenten in deze willen vragen naar hun erva-ringen met oude, bele-gen kaas.

Kan men het merk terugvinden?

De heer *Nijholt*, van de Friesche Coöp. Zuivel-Exportvereeniging, vestigt de aan-dacht op de gemalen kaas die men in de laatste jaren in Nederland is gaan ma-ken en verzoekt den F.N.Z., eraan herinnerende dat in deze richting reeds ge-werkt wordt, toch zooveel mogelijk te willen bevorderen dat ook deze kaas spoe-dig onder contrôle komt.

Eventueel zou spr. gaarne van de buitenlandsche Rijkslandbouwconsulenten hooren of naar hun meening ook deze kaas alleen gecontroleerd onze grenzen dient te passeeren, om een chaos in de vetgehalten, als vroeger bij de andere kaas, te voorkomen.

De heer **G. Chr. Keg**, van de Vereeniging van Kaashandelaren in Noord-Hol-land, acht geen enkel bewijs aanwezig dat de afzet van kaas als gevolg van de contrôle, thans gunstiger is dan vóór den oorlog. Spr.'s ervaring luidt anders. Spr. vraagt in deze het oordeel der consulenten.

De *Voorzitter* verklaart namens den heer Van Vredenburg dat de meening van den heer Schilt i.z. afschaffing van het Rijksmerk op een misverstand berust. Spr. meent dat dit ieder deskundige trouwens wel duidelijk was.

De heer *Joustra* wil niet spreken over de vraag, krachtens welke regelingen de uitvoer van ongecontroleerde boter en kaas verboden zou moeten zijn; dit is niet aan spr. om te beoordeelen. Het gaat er om of er een verbod is, ja of neen.

De heer *Sevenster* herinnert den heer Schilt n.a.v. diens vraag aan de groote verarming in Frankrijk als gevolg van den oorlog. Wie zich hiervan rekenschap geeft zal inzien dat de Franschen thans niet in staat zijn, de beste producten te koopen. Het vorige jaar sprak spr. met een Nederlandschen Kaashandelaar en -exporteur die verklaarde, dat er uit Frankrijk voortdurend meer vraag komt, vooral naar volvette Goudakaas. Dit heeft overigens niet met het contrôlemerk te maken; het is een kwestie van prijzen.

De *Voorzitter* herhaalt n.a.v. opmerkingen hierover van de heeren *Schilt* en *Kroon*, dat de F.N.Z. niet bedoeld heeft, hier een debat-vergadering te houden. Wel hebben wij gemeend, tot bijwoning van deze vergadering, waarin vier *Nederlandsche* Rijkslandbouwconsulenten zouden spreken, ook anderen te moe-ten uitnoodigen.

Den heer *Schilt* merkt spr. nog op dat het de Ver. van Kaashandelaren op háár beurt vrijstaat, een vergadering met betrekking tot kaas te houden, met als sprekers b.v. de vier consulenten, eventueel met genoodigden. Maar wat het contrôlemerk betreft, verzoeken wij, hieraan niet te tornen. Wij wenschen de vroegere toestanden, met het daarmede verbonden wantrouwen, wat den afzet van kaas betreft, niet terug.

Den heer *Keg* zou spr. hetzelfde willen antwoorden. Het is in deze een zaak van mentaliteit en voelen; en spr. voelt dat het vertrouwen door het Rijksmerk is teruggedraaid.

Wat de vraag van den heer *Kroon* betreft, merkt spr. op, in 1925 in Amerika eens een Edammer kaas te hebben gezien met een Rijksmerk waarop het vetgehalte niet meer te zien was. Wij zijn nu echter weer eenige jaren verder. Wel zijn onlangs nog weer moeilijkheden met het merk gerezen, maar deze bezwaren zijn inmiddels overwonnen, zodat wij nu rustig kunnen zeggen dat het merk weer goed is. De oorzaak lag in een verandering in het bedrijf der kaasmerkenfabricage.

De heer *Schilt* interrompeert met de opmerking dat het vroeger ook gezegd werd, dat het vertrouwd was.

De *Voorzitter*: natuurlijk!; in den kaashandel doet men net zoo. Spr. verwijst hierbij naar een opmerking van den heer *Keg*.

Overigens doet spr. uitkomen dat de producenten met de merken-fabricage als zoodanig niet te maken hebben. Spr. verklaart het ontstaan der moeilijkheden in deze, die nu gelukkig achter den rug zijn. Overigens vraagt spr. of wij, aannemend dat er nog wel iets te verbeteren zal zijn, dan zouden moeten wachten tot *alle* twijfel opgelost is en intusschen het buitenland overstroomd met ongecontroleerde producten, aldus onzen naam te grabbel gooiende!? Wij moeten vóór alles het merk houden, wat niet wegneemt dat verbeteringen, indien mogelijk, nog dienen te worden aangebracht.

Op de vraag van den heer *Nijholt*, i.z. controle op gemalen kaas, antwoordt spr. dat de F.N.Z. daarvoor, zoo goed als voor de geheele controle, een open oog heeft.

8. Rondvraag.

De heer *H. B. Hvlkema* (buitengewoon lid F.N.Z.) geeft als zijn meening te kennen dat de F.N.Z. de zuivelbereiders door het houden van deze vergadering weer aan zich verplicht heeft.

De heer *Ir. Joustra* deelt mede dat in Duitschland het streven bestaat om, op grond der nieuwe levensmiddelenwet, nieuwe normen voor kaas vast te stellen. De vetgehalten zouden worden onderscheiden in: 20- plus, 30- plus (halfvet), 40- plus (vet), 45- plus (volvet) en 50- plus, welke laatste soort dan nog een andere benaming krijgt. Spr. vestigt er de aandacht op dat thans 40 plus „volvet” mag worden genoemd. Mede te oordeelen naar wat spr. hierover nader hoorde zal het gevolg hiervan zijn dat een groote vraag naar 40- plus kaas zal ontstaan, omdat men alleen deze als vet zal mogen verkoopen.

De *Voorzitter* zegt dat het Bestuur de mogelijke consequenties hiervan onder het oog zal zien.

De heer *Dr. A. J. Swaving*, wnd. Directeur-Generaal van den Landbouw, sprekende namens den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, dankt voor de ontvangen uitnoodiging tot bijwoning dezer vergadering. Spr. brengt hulde aan Voorzitter en Bestuur voor het uitschrijven dezer vergadering, tenein-

de de Rijksambtenaren die bepaalde belangen hebben te behartigen zich te laten uitspreken over wat ons sedert jaren bezig houdt. Spr. heeft met belangstelling en genoeg geluisterd naar wat hieromtrent is gezegd en ofschoon spr. zich in deze vergadering niet zoo kan uiten als hij anders zou willen doen', wil hij toch opmerken dat aan velen de gelegenheid is gegeven, inzicht te krijgen omtrent hetgeen aan de overzijde van onze grenzen hierover gezegd wordt.

Het betreft hier een zeer belangrijk onderdeel van onzen uitvoer en daarom is het van zooveel belang dat de vier Rijkslandbouwconsulenten hier aan de belanghebbende bereiders van boter en kaas hun inlichtingen hebben verstrekt. Op de aanwezigen rust de plicht, het gehoorde verder te brengen, opdat bereikt wordt dat alleen zuivere en goede producten over de Nederlandsche grens gaan.

De *Voorzitter* brengt nogmaals dank aan de vier sprekers voor hun inleiding en aan de autoriteiten en verdere genoodigden voor hun tegenwoordigheid en sluit daarna de vergadering.

Het uitvoerverbod van ongecontroleerde boter en kaas.

In verband met de besprekingen welke hierover in den laatsten tijd plaats hebben, en ook in de toekomst nog zullen plaats hebben, komt het ons van belang voor, nog eens na te gaan, welke de overwegingen zijn geweest waarop de F.N.Z. zijn verschillend standpunt ten aanzien eenen wettelijke regeling van dit uitvoerverbod heeft gebaseerd.

Toen het wetsontwerp tot regeling van den uitvoer van boter en kaas op 8 October 1921 werd ingediend, was er in het bestuur van den F.N.Z. niet veel sympathie voor dezen nieuwen wettelijken maatregel. Men stelde zich hierbij in beginsel op het aloude standpunt: de boter- en kaascontrôle moeten in vrijheid groeien en wij moeten niet gedwongen worden, er elementen in op te nemen die wij er niet in willen hebben. Dit laatste zou ongetwijfeld het geval zijn, wanneer men aan het al of niet onder controle staan de mogelijkheid van uitvoer der producten ging verbinden. We hadden toen pas het Botercontrôlestation „Leiden” tot stand zien komen, dat zijn ontstaan dankte aan de redeneering: de gewone botercontrôlestations kunnen zonder opgaaf van redenen weigeren, personen en zaken onder de controle op te nemen; zij nemen deze niet op wanneer zij te eeniger tijd blijken, niet te goeder naam en faam bekend te staan, terwijl ook degenen zijn uitgesloten die margarine bereiden. Wat de eersten betreft: iemand, die eens gestolen heeft, kan toch maar niet te allen tijde voor dief aangezien worden en wat de margarinefabrieken betreft, als deze een behoorlijk kwantum boter maken, moet deze toch ook uitgevoerd kunnen worden; bovendien schept het een zekere rechteloosheid, wanneer geweigerden bij de gewone botercontrôle geen gelegenheid hebben om op andere wijze het Rijksbotermerk te verkrijgen.

Daar komt nog bij dat enkele jaren terug een poging was gedaan om den invloed der ambtenaren van het Departement van Landbouw, die laatstgenoemde richting voorstonden, in de Centrale Commissie voor de Botercontrôlestations zoodanig te versterken, dat zij bij stemming de meerderheid in deze commissie zouden hebben. Deze poging was gelukkig mislukt, maar alles wees toch in dezelfde richting: er was een strooming om de voorschriften der botercontrôle wat soepeler te maken en ex-knoeiërs en margarinefabrikanten in de gelegenheid te stellen, ook het rijksbotermerk te gaan voeren.

Hiertegen heeft de F.N.Z. zich steeds met alle kracht verzet en het was ook daarom, dat men aanvankelijk niets van een wettelijk uitvoerverbod moest hebben, want dit sloot de consequentie in dat de vergunning tot het voeren van het rijksbotermerk op ruimer schaal zou worden verstrekt dan indien dit verbod niet bestond.

Men voelde ook de noodzakelijkheid van dit verbod niet, omdat er $\pm$ 90 % onder controle stond en de 10 % ongecontroleerde boter in hoofdzaak boerenboter was, die niet voor export in aanmerking kwam. Bovendien was er vanaf 1914 een uitvoerverbod van ongecontroleerde boter geweest en was de export ten ge-

volge van de crisis nog niet normaal te noemen, zoodat men ook nog niet recht wist, hoe de positie onzer boter in het buitenland na den oorlog was.

De F.N.Z. - gesteund door verschillende andere vereenigingen op zuivel- en landbouwgebied - formuleerde zijn standpunt inzake de boter ten aanzien van het wetsontwerp aldus:

1°. een wettelijk uitvoerverbod van ongecontroleerde boter wordt hoogst ongewenscht geacht:

- a. omdat een dergelijk verbod consequenties medebrengt welke een gevaar opleveren voor den goeden naam der huidige botercontrôle;
- b. omdat voor een dergelijk verbod de noodzakelijkheid in geen enkel opzicht gebleken is.

Ten aanzien van de kaas stond de zaak eenigszins anders.

In beginsel stond men op het standpunt, dat ook de kaascontrôle zich in vrijheid moest ontwikkelen en niet kunstmatig moest worden gesteund door een uitvoerverbod van ongecontroleerde kaas.

Evenwel, men erkende ook, dat er in den kaashandel vóór den oorlog toestanden bestonden, die ontoelaatbaar en tegen het belang van den producent waren. Een zoo ruim mogelijke aansluiting bij de kaascontrôle was daarom noodzakelijk.

Een wettelijk uitvoerverbod van ongecontroleerde kaas achtte men hiertoe het middel, maar de totstandkoming hiervan achtte men op dat moment ontijdig, omdat het rijkskaasmerk, vooral van de 20+ en 30+ kaas, nog niet voldeed aan de eischen die men stellen mag aan een merk waarop een zoo ingrijpende maatregel als een wettelijk uitvoerverbod berust.

Men kon dus met de wettelijke regeling van het verbod van uitvoer van ongecontroleerde kaas wel accoord gaan, mits het kaasmerk eerst aan eischen voldeed, die men hieraan stellen kon. Verder werd het noodig geoordeeld, dat aan de belanghebbenden wat méér medezeggenschap bij de uitvoering der wettelijke bepalingen zou worden gegeven dan in het ontwerp was aangegeven, omdat men hiervan een al te ambtelijke toepassing der voorschriften vreesde.

Het standpunt ten aanzien van den kaasuitvoer werd als volgt geformuleerd:

2°. een wettelijk uitvoerverbod van ongecontroleerde kaas wordt gewenscht op voorwaarde:

- a. dat het kaasmerk aan zoodanige eischen voldoet dat het onder alle omstandigheden en voor alle te controleren kaas zonder bezwaar te gebruiken is en geheel aan zijn doel beantwoordt;
- b. dat in de wet ruimte wordt gelaten voor de noodige medezeggenschap bij de uitvoering door de kaascontrôlestations.

Het wetsontwerp werd intusschen in de Kamer verder voorbereid en het Voorloopig Verslag zei er niet veel goeds van. De Regeering diende daarna met de Memorie van Antwoord een gewijzigd ontwerp in, dat aan enkele wenschen tegemoet kwam, o.a. wat betreft medezeggenschap der belanghebbenden bij de inwerkingtreding der wet, maar de F.N.Z. kon er zich, voor wat de boter betreft,

nog evenmin mede vereenigen, terwijl men voor de kaas nog wachtte op een afdoende verbetering van het kaasmerk.

Daarna werd er van de wet officiëel weinig meer gehoord, totdat in 1924 het Kamerlid Gerhard aan den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw vragen stelde over de opheffing der crisiswetten. In zijn antwoord wees de Minister er op, dat bij opheffing der crisiswetten de boter- en kaaswet zou moeten worden ingevoerd. Zoodoende werd er weer over de wet gesproken. Ook in het bestuur van den F.N.Z. kwam deze zaak weer ter sprake. Hierbij bleken de meeningen omtrent een wettelijk uitvoerverbod van boter en kaas wel eenigszins gewijzigd, vergeleken bij die van 1921 en 1922.

De redeneering omtrent de boter was ongeveer de volgende:

Vanwege de Directie van den Landbouw waren inlichtingen ontvangen omtrent de werking van het Botercontrôlestation Leiden. Het bleek dat men hier wel degelijk lette op de mentaliteit der aanvragers en dat alleen diegenen onder controle werden genomen, waarvan men redelijk verwachten kon, dat zij de botercontrole geen afbreuk zouden kunnen doen. Bovendien gaven de resultaten der controle te zien dat deze zeer effectief werd uitgevoerd.

Bij de besprekingen hierover met de Directie van den Landbouw bleek deze ook haar standpunt ten aanzien der margarinebereiders te hebben gewijzigd en er niet meer toe te willen medewerken dat aan dezen het rijksbotermerk zou worden uitgereikt.

Verder waren er vanwege den F.N.Z. in de jaren 1922, 1923 en 1924 eenige buitenlandsche tentoonstellingen medegemaakt en had men zich in het algemeen beter kunnen oriënteren omtrent onze positie als boterexportland in het buitenland. De algemeene indruk was dat het in het buitenland in het algemeen werd gewaardeerd dat geen ongecontroleerde producten konden worden uitgevoerd. Bij elke bespreking, welke men over den export onzer producten en de werking onzer boter- en kaascontrole had, bleek het een goeden indruk te maken, wanneer men vernam dat er geen ongecontroleerde producten mochten worden uitgevoerd. Men achtte zich hierdoor zeker, geen vervalschte producten uit Nederland te ontvangen.

Ook hetgeen op het gebied van controle in de andere zuivelexporteerende landen na den oorlog werd gedaan, had niet nagelaten indruk te maken. Vrijwel alle zuivel-exporteerende landen van beteekenis hebben na den oorlog een zekere kwaliteits- en echtheidscontrole op hunne zuivelproducten ingesteld en zij dekken hun exportwaren met een merk, waaraan de buitenlandsche koper kan zien, met welk product hij te maken heeft.

Men overwoog in het bestuur van den F.N.Z.: wanneer wij nu, na 10 jaar alleen gecontroleerde producten te hebben uitgevoerd, weer zouden beginnen met den uitvoer van ongecontroleerde waren toe te laten, dan zou dit in het buitenland ongetwijfeld een slechten indruk maken en zou men zich daar mogelijk afvragen: „Begint men in Nederland nu weer te knoeien?" Men meende dat dit groote schade aan den naam van ons product zou kunnen doen.

Het kaasmerk was intusschen ook zoodanig verbeterd, dat invoering van het wettelijk uitvoerverbod hierop niet meer behoefde te wachten; alleen wenschte men nog eenige restricties te maken ten aanzien der ambtelijke contrôle aan de grens en bij overlading in de zeeschepen, omdat in de praktijk gebleken was dat dit nogal eens stagnatie kon veroorzaken. Men achtte deze contrôle voor een exportvereeniging, die volgens haar statuten alleen gecontroleerde kaas *mag* ontvangen, overbodig. Tevens wenschte men te weten wat met overleg met de vereenigingen van belanghebbenden bedoeld werd, omdat dit noch uit het desbetreffende wetsartikel, noch uit de toelichting voldoende bleek.

De F.N.Z. richtte zich op 2 Januari 1925 met een adres tot den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, waarin hij zijn standpunt ten aanzien der boter- en kaaswet als volgt aangaf:

„Met de invoering der Wet tot regeling van den Uitvoer van Boter en Kaas, zooals deze bij Kon. Boodschap van 18/28 Maart 1922 in gewijzigd Ontwerp bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal is ingediend, kunnen wij accoord gaan, mits nader aangegeven worde, wat met overleg met de vereenigingen van belanghebbenden bedoeld wordt (art. 1) en vast komt te staan:

1°. dat de ambtelijke bemoeiïng bij den uitvoer tot een minimum wordt beperkt en aan de exportlichamen, welke uit hoofde hunner statuten geen andere dan gecontroleerde kaas mogen verhandelen, ontheffing kan worden verleend van het toezicht bij inlading, en de contrôle aan de grens of de zeeschepen;

2°. dat de statuten van het botercontrôlestation te Leiden zoodanig worden gewijzigd dat:

a. geen margarinefabrikanten onder deze contrôle worden opgenomen en dezen dus niet het recht tot het voeren van het rijksbotermerk wordt verleend.

b. als voorwaarde voor onder contrôle stelling wordt opgenomen, dat de aangeslotenen in hun persoon voldoende vertrouwen moeten bieden voor het nakomen der aangegane verplichtingen ;

c. het overleg met de Centrale Commissie voor de Botercontrôlestations bij aanmeldingen tot aansluiting bij dit Station verplichtend wordt gesteld."

Indien aan deze voorwaarden kon worden voldaan, werd het door ons van belang geacht, dat het betreffende Ontwerp spoedig in de beide Kamers der Staten-Generaal werd behandeld, opdat de bestaande uitvoerverboden als crisismaatregel zoo spoedig mogelijk zouden kunnen worden ingetrokken.

Naar aanleiding van dit adres werd op 11 Februari 1925 van den wnd. Directeur-Generaal van den Landbouw een schrijven ontvangen, waarin medegedeeld werd, dat het Bestuur van het Botercontrôlestation Leiden medegedeeld had, in principe geheel in te stemmen met onze wenschen, welke ten aanzien der statuten enz. van dit station waren uitgesproken. Verder werd een nadere toelichting verzocht omtrent de wijze waarop wij ons de beperking der ambtelijke bemoeiïng bij den uitvoer en ontheffing van toezicht hadden gedacht.

Een mondelinge gedachtenwisseling had hierover plaats, waarbij tevens de vraag: „wat onder overleg met vereenigingen van belanghebbenden is te verstaan" besproken werd.

Inzake de beperking der ambtelijke bemoeiing werd er door ons op aangedrongen dat deze zoodanig zou zijn dat bijv. de producten van een exportvereeniging, die alleen boter en kaas verkoopt van leden die alle bij de boter- en kaascontrole zijn aangesloten, aan de grens of bij overlading in de zeeschepen niet ambtelijk zullen worden gecontroleerd, daar verzending van ongecontroleerde producten door deze vereenigingen niet mogelijk is. Hierop werd ons medegedeeld, dat absolute uitschakeling dezer producten van de controle niet mogelijk was, doch dat deze voor vereenigingen als de hier bedoelde wel tot een minimum kon worden beperkt, zoodat hiermee practisch de minst mogelijke last zou worden ondervonden.

Vanwege den F.N.Z. heeft daarna in verband met het Wetsontwerp geen bespreking meer plaats gehad. Het B.C. Leiden heeft kort daarna zijn statuten zoodanig gewijzigd, dat het niet meer mogelijk is, dat margarinefabrikanten tot dit station toetreden, terwijl de aangeslotenen in hun persoon de noodige waarborgen moeten bieden, dat zij aan hunne verplichtingen zullen voldoen. Bij het aannemen van nieuwe leden wordt steeds het advies der Centrale Commissie voor de Botercontrolestations ingewonnen, hetgeen thans ook als een bepaling in de statuten zal worden opgenomen.

Hiermede waren dus vrijwel alle voorwaarden vervuld, welke door den F.N.Z. gesteld waren, en zou volgens het besluit der bestuursvergadering (van 23 December 1924) met de invoering der Boter- en Kaaswet accoord gegaan kunnen worden.

Daarna hebben wij op 24 Mei j.l. onze algemeene vergadering te Utrecht gehad, waarin de Rijkslandbouwconsulenten in de ons omringende landen, welke de voornaamste afzetgebieden onzer zuivelproducten zijn, hun standpunt en ervaring ten aanzien van het eventueel intrekken van het verbod van ongecontroleerde boter en kaas uiteenzetten, en zij allen kwamen tot de conclusie, dat een intrekking van het verbod hoogst ongewenscht zou zijn. ¹⁾

Het is trouwens ook nogal vanzelfsprekend dat een dergelijk verbod - indien de omstandigheden in het binnenland zulks toelaten - in het belang van den goeden naam en van den afzet van ons product moet zijn. Immers men kan den buitenlandschen kooper op geen enkele wijze beter garantie geven dat hij een echt en onvervalscht product, dat aan zekere normen voldoet, ontvangt. Heeft men geen uitvoerverbod dan kan er tusschen de 100 vaten gecontroleerde boter één vat zitten dat ongecontroleerd is en mogelijk verknoeid.

Dit eene vat kan meer kwaad aan onzen naam doen dan hetgeen wij met opoffering van veel geld en moeite in het belang van ons product in het buitenland hebben bereikt. - Met de kaas is het precies zoo, alleen met een uitvoerverbod kan men zekerheid geven, dat er niet geknoeid wordt. Zonder uitvoerverbod kan men dit niet.

¹⁾ Wij verwijzen hiervoor naar het verslag onzer algemeene vergadering, voorkomende in het extra blad no. 22 van 30 Mei 1928.

Wij hebben nu vanaf 1914 een uitvoerverbod en het is ons niet bekend dat er in het binnenland overwegende bezwaren van dit verbod zijn ondervonden, in elk geval zullen deze lang niet opwegen tegen het bezwaar dat er bestaat tegen het uitvoeren van ongecontroleerde waar.

J.A. Geluk.

Den vertegenwoordigers der coöperatieve zuivelbereiding, die zich voorstellen de in o.s. annonce aangekondigde vergadering bij te wonen, geven wij beleefd in overweging, het artikel

„Het uitvoerverbod van ongecontroleerde boter en kaas”,

voorkomende op pag. 387 van dit nummer, vooraf goed te lezen, opdat zij de motieven kennen, welke de organisatie tot haar verschillende uitspraken te dezer zake hebben geleid.

De Redactie van het O. O.

Advertentie in Officiëel Orgaan nr. 25 van 1928.....met daarboven een toelichting!!!

Belangstellenden worden uitgenoodigd tot het bijwonen van een

OPENBARE VERGADERING

OP VRIJDAG 22 JUNI

DES NAMIDDAGS HALF TWEE

in Hotel AMICITIA te LEEUWARDEN ter bespreking van:

Uitvoerverboden voor boter en kaas welke niet van het Rijksmerk voorzien zijn

**De Besturen van:
de Vereniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne
den Bond van Kaasproducenten
de Nederlandsche Vereniging van Kaashandelaren**

Toelichting:

Op grond van een crisisregeling is de uitvoer van boter en kaas zonder Rijksmerk verboden. Een wetsontwerp is ingediend met het doel om dit verbod voor de toekomst te bestendigen. Velen zijn van oordeel, dat zoowel voor de boter- en kaascontrole zelven als voor de boeren, de zuivelbereiding en den handel in zuivelproducten deze wettelijke dwang gevaren oplevert. In de vergadering wenschen de drie bovengenoemde vereenigingen de bezwaren tegen dergelijke uitvoerverboden uiteen te zetten en te bespreken. Ter voorkoming van misverstand zij geconstateerd, dat het nut van de boter- en kaascontrole als zoodanig onomstootelijk vaststaat en dus geen punt van discussie zal kunnen vormen.

Vergadering inzake de wettelijke regeling van het uitvoerverbod van boter en kaas.

Vanwege de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne, den Bond van Kaasproducenten en de Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren werd op Vrijdag 22 Juni een vergadering gehouden ter bespreking van de uitvoerverboden voor boter en kaas, welke niet van het rijksmerk voorzien zijn.

In de toelichting voor deze bespreking werd gezegd, dat op grond van een crisis-regeling de uitvoer van boter en kaas zonder rijksmerk verboden is. Thans is een wetsontwerp ingediend met de bedoeling om dit verbod voor de toekomst te bestendigen.

Velen zijn van oordeel, dat zoowel voor de boter- en kaascontrôle zelf als voor de boeren, de zuivelbereiding en den handel in zuivelproducten deze wettelijke dwang gevaren oplevert. Vandaar dat bovengenoemde vereenigingen het wenschelijk achtten in eens vergadering de bezwaren tegen dergelijke uitvoerverboden uiteen te zetten en te bespreken.

Aan een verslag dezer vergadering, voorkomende in de *Leeuwarder Courant*, ontleenen wij het volgende:

In eens onlangs te Utrecht gehouden vergadering van den Federatieven Zuivelbond, waarbij tegenwoordig waren landbouwconsulenten uit Engeland, Duitschland, Frankrijk en België, werd dit punt eveneens besproken en door genoemde consulenten uit het buitenland het noodig geacht, dat genoemd verbod blijft. Vandaar dat deze bijeenkomst belegd werd om dit onderwerp van verschillende zijden te bezien.

De heer *G. J. Blink*, van 's Gravenhage, had de leiding der vergadering en heette allen welkom. Zeker zou men één zijn in 't bereiken van een gemeenschappelijk doel, zegt spreker; de vraag was evenwel: Hoe moet dit bereikt worden? en hierover kan verschil van gevoelen bestaan.

Spreker gaat daarop na wat de aanleiding werd van deze vergadering en besprak in het kort wat te Utrecht plaats had. Toen daar door een viertal heeren het onderwerp „Uitvoer van ongecontroleerde boter en kaas” besproken werd, bleek dat dit zeer eenzijdig plaats had. Gelegenheid om te gaan debatteeren en een tegenovergestelde meening te verdedigen, werd niet gegeven. Men wenschte kennelijk een demonstratie te houden voor de uitvoerverboden. Daarom achtte men van deze zijde een zekere protestvergadering noodig, waarin elk gelegenheid zal worden gegeven zijn gedachten uit te spreken, voor zoover deze in verband staan met het onderwerp, om zooveel mogelijk dit ontwerp van alle zijden te belichten.

Hierna was het woord aan den heer **A. van Wijnen**, van Gouda, die sprak namens den Bond van Kaasproducenten.

Hij is een warm voorstander van de kaascontrôle. Hij meent dit te moeten zeggen omdat een actie tegen de Kaaswet beschouwd wordt als een zoeken naar een gelegenheid om den knoeiers kansen te geven.

Dan een principieels vraag. Wanneer heeft men behoefte aan een wet? Wanneer de individueele krachten niet voldoende zijn, om misstanden weg te nemen of te voorkomen. Denk bijv. aan de sociale wetgeving. Is de toestand in den kaashandel nu zoo, dat de individueele krachten hier de zaak niet meer kunnen redden? Om die vraag te beantwoorden moet hij er op wijzen dat de wettelijke regeling, indien deze te ver gaat, nadeelig werkt en juist zich keert tegen degenen die zij bedoelt te beschermen.

Elke nieuwe wet of wetsontwerp wordt altijd door zekere menschen als met een loupe bekeken om te trachten er aan te ontkomen. Ook kan men te veel maatregelen nemen, waardoor velen in de war geraken en de knoeier juist gelegenheid krijgt. Een wet heeft recht van bestaan, als zij leeft in de harten en voorziet in werkelijke behoeften. Achter ons ligt de crisistijd met allerlei bepalingen, doch nooit is zooveel geknoeid als in dien tijd, Wij hebben dus toe te zien dat wij met onze regelen het doel niet voorbij schieten.

Regeeringssteun en regeeringsbemoeiing in het geven van wettelijke regelingen heeft veel voor, maar ook veel tegen. Het ontduiken van regelen vindt men dan ook niet zoo erg.

Daartegenover staat hetgeen uit het particuliere leven opkomt. Hier is weer trouw en plichtsgevoel. Dit is de zegen van het persoonlijke initiatief. Het is sprekers meening dat de maatschappij niet verbeterd wordt door wettelijke maatregelen. Als de eene deur gesloten wordt, gaat vaak een andere open. Hij bedoelt niet te zeggen dat alle wettelijke maatregelen uit den boeze zijn, doch raadt aan voorzichtig te zijn bij het nemen van deze.

Voorop moet dus staan het persoonlijk initiatief; de ontwikkeling van individueele krachten. Hij vleit zich met de hoop dat dit vooral in Friesland gevoeld zal worden, waar men hier met zijn organisaties zoo sterk staat.

Gedurende de laatste jaren is de landbouw het bizonder object van regeeringsbemoeiing. Is dit nu werkelijk noodig? Omdat zij zoo slecht of zoo zwak is? Zijn daar zooveel misstanden?

Spreker ontkent dit ten eenenmale. Hij weet wel dat hier misstanden zijn, en veel te veranderen valt, doch hij ontkent dat het hier zooveel erger is dan in andere bedrijven en daarom die wettelijke maatregelen noodig zijn.

Op alle terrein kan geknoeid worden. Onze chocolade, onze manufacturen, onze machines, die naar het buitenland gaan, zullen ook wel gebreken hebben, maar wanneer nu hier niet nauwlettend op toegezien wordt door ook het geven van wettelijke voorschriften, waarom dit dan wel gedaan op de boter en kaas, die wordt uitgevoerd?

En nu de kaaswet zelf. Deze moet wel den indruk geven dat er op dit gebied zeer veel ongerechtigs wordt aangetroffen. Is dit zoo? Zeker, daar is wel geknoeid. Ook in ZuidHolland heeft men dit wel ondervonden, doch daar zijn ook afweer-

middelen, zooals de vrijwillige kaascontrôle, die tracht te voorkomen het knoeien met de procenten.

Bij de boter wordt dit ook gedaan. En daar heeft zich het landbouwvereenigingsleven ontwikkeld en de coöperatieve vereenigingen zijn gekomen, die elk op hare beurt wel zorgen voor de noodige afweermiddelen.

Daarom is het noodig, dat men komt met concrete bewijzen, dat het werkelijk zoo ernstig is met den kaas- en boterhandel naar het buitenland.

Spreker vraagt of men met deze kaaswet wel zeker is, dat de regeering dan de zaak in de hand heeft. 't Rijksmerk wordt alleen gegeven wanneer men zeker is, dat dit kan worden aangebracht, doch wie zal zeggen dat hier geen ontduiken mogelijk is, gelijk dit ook wel in de crisisjaren gebeurde? Hij herinnert maar aan de knoeierij, die er toen was met de aardappelen.

Men wil de regeering onbepaalde macht geven, doch voelt de vrije Fries wel wat dit beteekent? Daarbij komt het verlangen om de wet soepel toe te passen en de belanghebbenden te hooren.

Juist dit laatste bewijst dat men voelt hoe de wet haar doel voorbij schiet, omdat juist die soepelheid misbruikt zal worden, om zijn doel te bereiken. Ook dat hooren van „belanghebbenden" is teekenend. Want wie zijn belanghebbend? Dit is dan ook niet meer dan een fraai kleedje, waarmede men iets zoekt te dekken. In onzen modernen tijd is immers elk belanghebbend. Het kan nuttig zijn deze belanghebbenden te hooren, doch men moet er geen stelsels op bouwen.

Zijn conclusie is dus: zoo'n belangrijk stuk leven niet te leggen in handen van een wisselende regeering, maar deze zaak zelf af te doen. De kaas- en botercontrôle heeft in het verleden veel mooi werk gedaan, zij zal dit ook in de toekomst kunnen doen.

Als tweede spreker trad op de heer **B. M. van Zwet**, vertegenwoordiger van de Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren.

Spreker behandelt de practische bezwaren tegen dit wetsontwerp en protesteert tegen de wijze waarop de regeering dit ontwerp aanbeveelt. Daarin wordt den kaashandel een

onverdiende blaam gegeven. Van knoeierij van eenige beteekenis is hier geen sprake.

't Is niet waar, dat afgeroomde melk voor volvette producten kan worden gebruikt.

Spreker gaat dan na wat het Rijksmerk beteekent, doch acht een Rijkswet in dezen niet noodig. Ook tijdens het Rijksmerk waren er klachten over verschillende gebreken in de kaas. Bovendien kan dit merk door schimmel, vocht e.d. verteerd worden, gelijk bij gelegenheid van een proces te Arnhem is gebleken. De minister gaat vaak zijn handteekening plaatsen onder invloed van een hoofdambtenaar, zonder vaak juist kennis van zaken te hebben. Een bezoek door spreker aan het ministerie met een paar kazen heeft dit hem geleerd.

Hier heerschen vaak zeer onzakelijke meeningen. De opvatting van den handel en die van de ambtenaren loopen vaak zeer veel uiteen. Ook zijn hunne belangen niet altijd aan elkander gelijk.

Dan bespreekt hij de dispensatiegevallen. Het publiek laat zich door geen enkele wet betreffende den kaasuitvoer dwingen in een bepaalde richting, of opleggen een bepaalde soort kaas te eten. Scherp critiseert hij hier het optreden van dr. Posthuma, die het Nederlandsche volk in twee soorten verdeelt.

Als men oorlog voeren wil, moet er stemming voor den oorlog gemaakt worden, en om de meening te winnen voor de Kaaswet, moet eveneens getracht worden de publieke opinie te bewerken, voor welke meening een paar staaltjes worden aangehaald.

Daarna treedt de heer **G. J. Blink** op om te spreken namens de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne.

Hij begint met aan te toonen hoe men indertijd zelf uit eigen beweging de botercontrôle instelde en welke gunstige gevolgen deze had. Zoo kwam 1914; het oorlogsjaar. Boter en kaas mochten niet worden uitgevoerd, omdat men deze hier zelf noodig had. Toen alle uitvoerverboden weer werden opgeheven, bleef evenwel het verbod van uitvoer van boter en kaas. Deze laatste moest een rijksmerk hebben, zou zij de grenzen mogen overgaan. Ten einde deze onwettige regeling vast te leggen, wil men een wet invoeren, waardoor deze toestand in de toekomst bestendig zal blijven.

Spreker is voorstander van vrijwillige controle. Dwang verslapt. Als morgen de dwang wordt opgeheven, zal niemand zich van de boter- en kaascontrole terugtrekken. Allen achten deze van het hoogste belang, doch vrijwillig. Haar toekomst is zonder wet reeds verzekerd; daarom is men tegen de wet.

Daar komt bij, dat niemand in de wet voldoening zal krijgen. Zij zal juist nadelige gevolgen hebben. Vooreerst zullen de bedrijven daaronder lijden en de controle zelf in de eerste plaats. Men acht het rijksmerk in verkeerde handen. Daarom is het uitvoerverbod geen onschuldig ding. Het zal ook leiden tot tegenstrijdige consequenties, 't welk met feiten wordt aangetoond. Moet bovendien een minister of ambtenaar gaan zeggen wat men uit melk zal maken? Er heeft zich een industrie ontwikkeld, waarbij miljoenen kg. boter en kaas naar het buitenland zijn verzonden; hij zou niet gaarne zien, dat deze industrie aan banden gelegd werd door regeeringsmaatregelen.

Resumeerende komt spreker tot de volgende conclusies.

- I. De uitvoerverboden zijn - de historie der botercontrole bewijst het - overbodig.
- II. De uitvoerverboden halen de boter- en kaascontrole van hun hoog voetstuk naar beneden door wettelijken dwang te stellen in de plaats van vrijwillig initiatief.
- III. Door de uitvoerverboden wordt de beslissing in zeer gewichtige bedrijfsaangelegenheden voor onze geheele zuivelindustrie verlegd van de bedrijven naar den minister.

Hierna werd gelegenheid gegeven voor gedachtenwisseling.

De eerste spreker was de heer **P. Hiemstra**, lid der Tweede Kamer, die dankte voor het nemen van het initiatief dezer vergadering en de uitnoodiging, welke hij kreeg hier te komen. 't Ligt niet in zijne bedoeling om te debatteeren, aangezien

hij elders hierover nog wel eens zal moeten spreken. Evenwel moet hij er even op wijzen, dat er reeds een verbod is, en dus geen wet uit den grond behoeft te worden gestuwd. Hij wil vragen, of het niet in 't buitenland een verkeerden indruk moet maken, als dit verbod zou worden ingetrokken.

De heer **Eriks**, directeur van de Friesche Coöperatieve Zuivelexportvereniging, meent dat de zaak, waar het hierom gaat, verdoezeld wordt. Wij hebben de contróle en stellen deze op prijs. Ook de boeren willen deze houden. Nu zegt men hier deze contróle ook te willen, en alleen bezwaren te hebben tegen de manier waarop deze zal gehouden worden, doch men vergeet dat de boeren zelf hierover zullen hebben te beslissen. Hij vindt, dat de heer *Van Wijnen* veel gezegd heeft, maar dat het niets beteekende. Hij had geen argumentatie.

Spreker meent dat de contróle prachtig gewerkt heeft; er is bijna niet geknoeid in al die jaren. Juist het opheffen van 't verbod zou vreeselijk nadeelige gevolgen hebben. Er komt geen ongemerkte boter en kaas meer aan de markt. Waarom moeten wij, nu we er weer een beetje bovenop zijn, onze artikelen in discrediet brengen. Spreker heeft den indruk, dat de heer Van Wijnen en de heer Posthuma elkaar passen als een roode lap en een stier; ze zitten elkander voortdurend in het haar. Welke knoeierijen wij niet willen? Spreker toont dit aan. Dat er bij eene wet ook nog ontduikingen zijn, bewijst niets tegen de wet als zoodanig. Waar nu de kaascontróle zoo prachtig werkt op het buitenland, hebben wij te zorgen, dat deze goede indruk in het buitenland blijft.

Spreker hoopt dat de vergadering begrijpt dat het hier een boerenzaak is, en niet van een ander; zij zullen zelf hun boontjes wel doppen.

De heer *Van Wijnen* verdedigt zijn standpunt betreffende het persoonlijke initiatief, en toont aan wat hij hiermede bedoelt. Hij heeft voorts niet bedoeld, dat deze wet uit den grond is gestampt, maar wel dat men deze thans noodig acht, en daartegen heeft hij bezwaar. De vraag, welk een invloed de opheffing van dit verbod in 't buitenland heeft, kan hij zich begrijpen, daar men meent, dat daardoor een chaotische toestand zou komen, doch daarin vergist men zich. Daarvoor zal de scherpe kaascontróle welke er bestaat wel zorgen in haar eigen belang. Deze contróle zit zoo vast in 't zadel, dat het buitenland dit ook wel weet.

De heer *Blink* voegt hier nog aan toe, dat de vraag van den heer *Hiemstra* wel eenigszins pijnlijk is voor de voorstanders van de intrekking van het uitvoerverbod. Deze kwestie is bij den minister en de Tweede Kamer aan de orde gesteld, doch de vereenigingen die haar deden kregen tot hiertoe nul op 't request.

Daarna komt de heer *Van Wijnen* tot hetgeen de heer *Eriks* heeft gezegd. Eigenlijk heeft hij met den heer *Eriks* afgedaan als deze hem afmaakt door te zeggen dat hij geen argumentatie heeft gehad. Als hij opnieuw zou trachten de zaak waar het om gaat te verdedigen, dan kreeg hij misschien 't zelfde verwijt. Hij wil echter nog wel zeggen, dat hij hier ook spreekt namens boeren en boerenorganisaties, en niet namens den handel. Hij wil aan de vergadering verder overlaten of hetgeen door hem in zijn contra is aangegeven zoo beslist onbenullig is geweest.

De heer *Van Zwet*. erkent dat het hier in de eerste plaats een boerenzaak is, doch merkt op dat het den boeren vrij gelaten moet worden welke soort kaas gemerkt zal worden. Hij wil ook gecontroleerde kaas houden en de boeren willen dat ook; echter op de wijze zooals men dat zelf bepaalt en zonder ambtenaren (applaus).

De heer *Blink* merkt op dat hij er persoonlijk nog goed afgekomen is, doch de heer *Eriks* heeft zooveel gezegd als: Wat doen jullie hier met deze vergadering; 't is eigenlijk een zaak van de boeren.

Dit trekt *hij* zich wel aan. Hij meent dat de zuivelfabrieken hier toch ook wel iets te zeggen hebben en eveneens de handelaar. De heer *Eriks* had op de vergadering te Utrecht dan ook aan de buitenlandsche landbouwconsulenten moeten zeggen: „Waar bemoeit ge u mee, dit is een boerenzaak!”

Hiermede meent hij aan het einde der bespreking te zijn. Hij hoopt, dat door deze bijeenkomst het inzicht in deze kwestie verhelderd is, en dankt met name de pers voor hare tegenwoordigheid. Hiermede sluit hij de vergadering.

Verbod van uitvoer van boter en kaas zonder Rijksmerk.

Vrijdag 22 Juni is te Leeuwarden een algemeene vergadering gehouden, belegd door de besturen van de **Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne**, den **Bond van Kaasproducenten** en de **Nederl. Vereeniging van Kaashandelaars**, ter bespreking van uitvoerverboden van boter en kaas welke niet van het R.M. voorzien zijn.

De heer G. J. Blink, secretaris der V.v.Z.M., opende de vergadering, welke goed bezocht was, met de volgende

Inleiding. I

De voorzitter van de V.V.Z.M. is om gezondheidsredenen verhinderd, de leiding van deze vergadering op zich te nemen en heeft mij verzocht, die taak van hem over te nemen.

Het is mij een voorrecht om U allen namens de Besturen der drie vereenigingen, welke deze vergadering belegd hebben, welkom te heeten. In het bijzonder stellen wij het op prijs, dat aan onze uitnoodiging gevolg is gegeven door den heer Adjunct-Rijkszuivelinspecteur, door leden van de beide Kamers der Staten-Generaal, door zuivelconsulenten en door vertegenwoordigers van verschillende vereenigingen, controlestations, Kamers van Koophandel. Tot ons leedwezen waren verscheidene autoriteiten, die door ons waren uitgenoodigd, waaronder Z. Exc. de Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw en de wn. Directeur-Generaal van den Landbouw, verhinderd om aan onze uitnoodiging gevolg te geven.

Wij zien in Uw aller tegenwoordigheid een uiting van den wensch om het belangrijke onderwerp, dat wij hedenmiddag zullen behandelen, tot de best mogelijke oplossing te brengen. In dit opzicht zijn wij dus allen één van opvatting en streven. Eenig verschil van meening bestaat echter ten aanzien van de vraag, welke oplossing de beste is. Wij vertrouwen dat deze vergadering, waarin ieder, die zulks wenscht, de gelegenheid zal krijgen om zijn meening uiteen te zetten, ertoe zal bijdragen om de inzichten tot elkander te brengen. .

Alvorens tot de behandeling van ons eigenlijke onderwerp over te gaan, wil ik een enkel woord zeggen over het ontstaan van deze vergadering. De drie vereenigingen, die daartoe het initiatief namen, hebben zich reeds sedert verscheidene jaren bezig gehouden met het vraagstuk der uitvoerverboden voor boter en kaas zonder Rijksmerk. Daarbij zijn zij echter tot nu toe min of meer binnenskamers gebleven. Zij hebben bij verschillende gelegenheden en aan verschillende opeenvolgende Ministers hun inzichten in het bijzonder aan de Regeering kenbaar gemaakt. En zij hoopten dat dit tot een vruchtbare gedachtenwisseling met de Regeering zou leiden. Hoewel zij in die verwachting zijn teleurgesteld, is het zeer de vraag, of zij tot het middel eener openbare vergadering gegrepen zouden hebben, als er niet in den laatsten tijd iets gebeurd was, dat hen min of meer dwong tot het geven van meer openbaarheid aan hunne opvattingen.

Op Donderdag 24 Mei jl. heeft de F.N.Z. te Utrecht een algemeene vergadering gehouden, die door de aanwezigheid van talloze gasten en van de pers het karakter droeg van een openbare vergadering. In deze vergadering werd door vier Nederlandsche ambtenaren, die de algemeene Nederlandsche belangen te verdedigen hebben in vier belangrijke zuivelimporteerende landen, een inleiding gehouden over de uitvoerverboden voor boter en kaas zonder Rijksmerk. Wij zouden hiermede vrede gehad hebben, indien deze ambtenaren een objectieve en deskundige uiteenzetting over het onderwerp en over de voor- en nadeelen van de bedoelde uitvoerverboden hadden gegeven. Dit geschiedde echter niet: hunne uiteenzettingen hadden slechts betrekking op een klein deel van het onderwerp en - het spijt mij, het te moeten zeggen - die uiteenzettingen bewezen tevens, dat de sprekers het onderwerp, waarover zij voorlichting wilden geven, niet beheerschten, hetgeen hun overigens niet kwalijk te nemen is.

Juist ten gevolge van deze duidelijk blijkende ondeskundigheid droegen deze uiteenzettingen het karakter van eenzijdige en slecht gedocumenteerde pleidooien vóór de uitvoerverboden. Maar ook dit zou aan deze belangrijke zaak nog geen schade hebben toegebracht, indien er gelegenheid ware geweest om de uiteenzettingen der consulenten aan te vullen of, waar noodig, te weerleggen. Bij monde van den voorzitter van den F.N.Z. werd echter medegedeeld, dat men aan de consulenten slechts vragen mocht stellen en dat in het bijzonder het uiteenzetten van een andere meening dan de hunne niet zou worden toegelaten. Hiermede werd de eenzijdige uiteenzetting der vier Rijksconsulenten door het Bestuur van den F.N.Z. doelbewust gepromoveerd tot de eenige, die tot uiting mocht komen. En daarmede was tegelijkertijd de bedoeling van het Bestuur van den F.N.Z. duidelijk geworden: men wenschte een demonstratievergadering te houden vóór het uitvoerverbod.

Het is duidelijk dat hiermede de zaak voor ons in een nieuw stadium gekomen was. Wij hebben ons toch moeten afvragen, of wij die eenzijdige demonstratie onbeantwoord mochten laten. En wij zijn tot de slotsom gekomen dat zulks niet juist zou zijn. Daarom is de vergadering van hedenmiddag belegd.

Wij willen inmiddels niet vervallen in de fout, die de F.N.Z. te Utrecht maakte door ook onzerzijds te streven naar eenzijdigheid. Daarom zal straks gaarne het woord gegeven worden aan allen die over ons onderwerp hun meening willen uitspreken, welke deze meening ook zij. Daarbij zal ik aan de sprekers slechts één beperking moeten opleggen: zij dienen zich te houden aan het onderwerp waarover het hedenmiddag gaat, nl. de uitvoerverboden voor boter en kaas zonder Rijksmerk. In het bijzonder verzoeken wij hun, zich te onthouden van beschouwingen over het nut van de boter- en kaascontrôle als zoodanig, aangezien wij als uitgangspunt vaststellen, dat het groote nut van de boter- en kaascontrôle boven elken twijfel verheven is.

Het standpunt van den Bond van Kaas producenten.

De heer **A. van Wijnen**, die spreekt namens den Bond van Kaasproducenten, vangt aan met de mededeeling, dat hij behalve voorzitter van dezen Bond ook is directeur der Coöp. Producenten Handelsvereniging, een producenten-coöperatie in den geest van de Friesche Coöp. Zuivelexportvereniging, maar met boe-

ren als leden. Deze coöperatie heeft in den tijd toen de kaascontrole nog jong was (1915) aan toe te treden leden als eisch gesteld, dat zij lid moesten zijn van een Kaascontrolestation voor volvette kaas. Deze statuaire bepaling heeft den groei der C.P.H. aanvankelijk belemmerd. Uit deze mededeeling blijkt voor u wel, aldus spr., dat ik - wat men in Zuid-Holland en Utrecht wel weet - een warm voorstander van de kaascontrôle ben.

Zijdelings wordt de actie tegen de „Kaaswet" vaak gelijkgesteld met de actie van hen die de „gulden vrijheid" zoeken ten einde meer kans tot knoeien te hebben. Dit zit bij ons allerm minst voor. Onze bezwaren tegen de wet zouden niet zwaar genoeg wegen, wanneer wij geloofden dat wij door onze actie in de kaart zouden spelen van dergelijke elementen; wij zouden dan liever van tegenstanders der wet voorstanders worden.

Spr. zal na deze voorafgaande opmerkingen thans de principieele zijde van het vraagstuk behandelen. Wanneer is er behoefte aan een wet? Dàn, wanneer de individueele krachten de zaak niet meer kunnen redden, wanneer de sterke arm der wet noodig is om misstanden te verbeteren of hun ontstaan te voorkomen. De wet dient dus om het maatschappelijk zwakke te beschermen. In de sociale wetgeving treedt dit het sterkst naar voren.

Stelt men de quaestie aldus, dan rijst de vraag: Zijn de toestanden in de zuivelwereld nu zoodanig, dat de individueele krachten de zaak niet meer kunnen redden en regeeringshulp noodzakelijk is?

Alvorens deze vraag te beantwoorden, wijst spr. op het gevaar, dat men niet ontzeilt als met toepassing van wettelijke bescherming in de maatschappij te ver wordt gegaan. Want tot hoever wordt het maatschappelijk zwakke gesteund door de wet? Slechts tot zoover als de wettelijke regelingen werkelijk worden uitgevoerd. Gaat men te ver met wettelijke regelingen, dan is het gevaar groot dat het middel zich keert tegen hen tot wier bescherming het bedoeld was. Want naast de eerlijken, die de wet serieus trachten na te leven, staan altoos de on-eerlijken, die er op uit zijn de mazen der wet te vinden.

Als door de veelheid of de ondoeltreffendheid der wettelijke voorschriften de toepassing daarvan gaat verslappen en de uitvoerders der wet in een doolhof geraken, komt de bescherming van het economisch zwakke, die men beoogde, ten goede aan de knoeiers. De wet beschermt alleen zoolang zij heeft bij de belanghebbenden en de betrokkenen de zaak voldoende kunnen overzien. De historie maant ons in deze tot voorzichtigheid. In den crisistijd waren de regelingen vele, en nooit is er zoo zwaar geknoeid als toen, en had de eerlijke handel zoo'n moeilijken tijd. Dat was wel een uiterste, zegt spr., maar ik moet een uiterste noemen om de aandacht te vestigen op het feit, dat men met „regelingen" zijn doel voorbij kan schieten.

De regeering moet zich in de eerste plaats tot taak stellen het particulier initiatief te steunen. Dit geldt wel speciaal voor het terrein van den landbouw. Schier niemand ziet er een been in, den ficus om den tuin te leiden; zelfs gaan velen er prat op als hun dat gelukt is. Het werk der eigen organisatie wordt echter niet zoo gemakkelijk gesaboteerd. Geloof u niet, vraagt spr., dat de opgaven

van het aantal koeien, van verwerkte melk enz., aan de eigen organisaties gedaan, over het algemeen veel betrouwbaarder zijn dan de opgaven aan den fiscus?

Een boer die zijn eigen organisatie heeft trachten te bedriegen, wordt daardoor als minderwaardig beschouwd. Eigen initiatief voedt op tot plichtsgevoel, al te veel wettelijke maatregelen brengen de betrokkenen tot de vraag: hoe kom ik er zonder kleerscheuren af?

De maatschappij wordt door wettelijke maatregelen niet verbeterd, zij verplaatsen de oneerlijkheid slechts, welke zich wil uiten. Het particulier initiatief is een krachtig verweermiddel hiertegen.

Er is een groep van mensen, die graag van twee wallen willen eten. Vandaag vragen zij om beschermende maatregelen-morgen tekenen zij een adres waar bij verzocht wordt, onder allerlei schijnmotieven, om de wet niet aan te nemen. Naar deze mensen moet men niet luisteren, ook de regeering niet. Men is óf voorstander van alles-wettelijk-regelen zooveel dit maar eenigszins kan, óf van het particulier initiatief, met als aanvulling, waar noodig, de wettelijke regeling; geen opportunisme, nu dit, dan dat.

Als spr. de zaak zóó stelt, heeft hij wel vertrouwen dat in het georganiseerde en graag organiserende Friesland vele voorstanders van het particulier initiatief gevonden zullen worden.

De landbouw is in de laatste jaren het object geweest van allerlei regeeringsbemoelingen en regelingen. Nu moest dit, dan dat nationaal of internationaal geregeld worden. Is de landbouw werkelijk zoo zwak, of zoo slecht georganiseerd, dat ingrijpen der overheid noodig is? Spr. ontkent dit. De boerenstand behoeft niet te worden omheind, er is in den landbouw nog wel zooveel leiding en initiatief, dat hij zichzelf kan redden. Voor de industrie, de textiel bijv., wil men toch ook niet een uitvoerverbod voor ongecontroleerde waar? Men zou de industrie eens hooren als de regeering zich met haar zaken ging bemoeien!

Is een „Kaaswet" noodig? Men kan den schijn verwekken alsof zij noodig is, door eerst de gevaren van een toestand zonder uitvoerverbod geweldig breed uit te meten; op buitenstaanders maakt dit misschien wel - indruk. Maar zóó mag men toch niet een wet uit den grond stampen. Is de toestand werkelijk ernstig?

Spr. ontkent niet dat er geknoeid is. Wij in Zuid-Holland, zegt hij, waren de eersten, die in het gedrang kwamen, toen de fabriekmatige bereiding opkwam. Maar de vrijwillige kaascontrôle heeft hieraan paal en perk gesteld. In Friesland is er ook wel iets gebeurd op het gebied der verhouding tusschen 20 plus, 30 plus en 40 plus; maar ook hier heeft de vrijwillige kaascontrôle de knoeierij den kop ingedrukt.

Vroeger had de botercontrôle reeds hetzelfde gedaan op dat terrein. En naast, de boter- en kaascontrole hebben zich ontwikkeld het landbouwverenigingsleven en de coöperatieve afzetverenigingen en deze alle te zamen vormen een te-

genweer tegen knoeierij, die niet mis is. De boerenstand heeft de krachten om zich tegen knoeierij te verweren, in zich.

Wij vragen daarom de *bewijzen*, dat de toestand zóó ernstig is dat het laatste redmiddel, ingrijpen der overheid, gewettigd is. En dan moet men niet aankomen met een platgeworden Edammertje, dat in Nice of ergens anders aangetroffen is en dat niet geschikt was voor export. Dergelijke gevalletjes bewijzen niets.

De heer Van Zwet zal de handelsbezwaren behandelen, en de heer Blink de principieele zijde van het vraagstuk onder de loupe nemen. Misschien komt spr. met hetgeen hij nu gaat zeggen op hun terrein, maar hij kan hetgeen hij op het hart heeft, thans toch niet verzwijgen.

Heeft men wel de consequenties overwogen, welke aan een wettelijk uitvoerverbod vastzitten? Beseft men wel dat men met een wettelijk uitvoerverbod alles in de handen der - wisselende regeering legt? Als de wet er is, *kunnen*, de producenten de merken niet ontberen. Om de merken te kunnen krijgen, moeten de kaascontrôlestations aan zekere voorwaarden voldoen. Is de wet eenmaal een feit, dan kan de regeering de producenten dwingen tot wat zij wenscht, door die voorwaarden te wijzigen. Er zijn voorbeelden, uit den crisistijd zoowel als uit later tijd, die bewijzen dat de regeering wel wat durft. In dit verband herinnert spr. aan hetgeen met den uitvoer van aardappelen geschied is enkele jaren geleden. Is de wet er, dan kan de regeering aan de uitreiking van de rijksmerken verbinden, zoo zij dit wenscht: kwaliteitskeuring, watergehalte-garanties, andere garanties. Dat alles heeft zij dan in de hand. Begrijpt de vrije Fries goed, wat dit beteekent? Men mag zeggen: de regeering zal van die macht geen misbruik maken; maar déze regeering wordt straks vervangen door een andere, en die wellicht spoedig weer door een andere, en hoe zal de gezindheid dier nieuwe regeerders zijn? Niemand weet dit. Hierin schuilt een ontzaglijk gevaar.

Er zijn twee toezeggingen verlangd en gedaan: soepele toepassing der wet, en het hoeren van de belanghebbenden. Waarom wilde men dat? Omdat men voelde dat de zaak anders vastloopt en het vrije verkeer belemmerd wordt. Soepele toepassing der wet beteekent, dat de knoeiers een kans krijgen. Er is natuurlijk een grens tusschen soepel en soepel, maar met soepele toepassing eener wet komt men op een verkeerd pad. Een soepele toepassing beteekent evengoed nadeel als voordeel.

„Belanghebbenden gehoord" is een frase. Wie zijn de belanghebbenden? Bij een bespreking over dit onderwerp heeft ook dr. Posthuma gezegd, dat het „hoeren der belanghebbenden" een frase is; spr. noemt het een fraai kleedje om de eigenlijke zaak te camoufleren; ernstige mensen kunnen zoo'n frase niet meer au sérieux nemen. In onzen verwikkelden tijd is feitelijk iedereen belanghebbend; een schoenpoetser in Amsterdam kan ook wel zoo redeneeren dat hij belanghebbende wordt. Het begrip is uiterst rekbaar.

De producenten, de handel en alle andere groepen, die een rol spelen in het bereidings- en verhandelingsproces der zuivelproducten, zijn belanghebbend, in meer of mindere mate. Er kan daarom geen waarde gehecht worden aan de fra-

se „de belanghebbenden gehoord". Dit hoeren kan nuttig zijn, maar men mag op een dergelijke frase niet een stelsel bouwen.

Wij kunnen, aldus spr., den steun der regeering missen en daarom moeten wij om dien steun niet vragen. De vrijwillige boter- en kaascontrôle heeft mooi werk geleverd en zal dit, door allen gesteund, blijven doen. De knoeiers zullen hun vingers er dan niet tusschen kunnen krijgen.

Spr, wenscht thans nog enkele opmerkingen te maken over de houding van den F.N.Z. In het Officieel Orgaan heeft, als advertentie, de aankondiging van deze vergadering gestaan; vlak boven die aankondiging heeft de redactie van het O. O. den vertegenwoordigers der coöp. zuivelbereiding, die zich voorstelden de vergadering bij te wonen, in overweging gegeven het artikel „Het uitvoer-verbod van ongecontroleerde boter en kaas" in hetzelfde nr. vooraf goed te lezen. Spr. wil in het midden laten in hoeverre deze raad noodig was; besluiten worden er hier immers toch niet genomen. Intusschen is hij de redactie van het O. O. dankbaar voor het artikel, dat hem gelegenheid geeft hier even op het standpunt van den F.N.Z. in te gaan.

In 1921 was dit standpunt aldus:

1. De botercontrôle is een laboratorium-contrôle, waarbij de gecontroleerden moeten medewerken.
2. Het rijksmerk verliest dus een deel van zijn waarde wanneer het in ieders handen komt.
3. Geen enkel (boter)belang wordt met een wet gediend.
4. Een wet zal den bonafide handelaren en fabrikanten schade berokkenen.
5. Ten aanzien van de kaas was de F.N.Z. voorstander van een wettelijke regeling, mits: a. de rijksmerken beter werden;
b. ruimte werd gelaten aan het particulier initiatief der kaascontrolestations;
c. niet méér ambtelijke bemoeiing ontstond.

In Mei 1922 zond de F.N.Z. een adres aan de Tweede Kamer, waarin bepleit werd dat de statuten van het Botercontrôlestation Leiden gewijzigd moesten worden in dien zin, dat niet te goeder naam en faam bekend staande personen geweigerd moesten kunnen worden en margarinefabrikanten niet meer konden toetreden. Een grondslag voor het weigeren van iemand, die zich voor dit station aanmeldde, ontbrak. Thans zijn de statuten van dit station gewijzigd in den door den F.N.Z. gewenschten geest, maar wie of wat belet dit station zijne statuten wederom te wijzigen als de Kaaswet tot stand is gekomen? Er is derhalve geen waarborg, dat de regeling van de toetreding tot dit station in de toekomst zal zijn in den geest, dien de F.N.Z. wenscht. En de grondslag voor het weigeren van iemand, die zich voor het lidmaatschap van dit station aanmeldt, ontbreekt *nu nog*. Of meent de F.N.Z. dat een candidaat-aangeslotene geweigerd kan worden, omdat hij niet te goeder naam en faam bekend staat, of ook margarine fabriceert, als de uitvoer van boter zonder R.M. bij de wet verboden is? Een jurist zal daarover wel eenigszins anders denken.

In het adres van Mei 1922 werden met betrekking tot het te plegen overleg met belanghebbenden door den F.N.Z. opmerkingen gemaakt, welke zeer duidelijk

waren. Deze bepaling werd een doode letter, óf voor het landbouwbelang zeer gevaarlijk genoemd. In het artikel in het O. O. van 20 Juni jl. wordt medege-deeld, dat „een mondelinge gedachtenwisseling heeft plaats gehad, waarbij tevens de vraag, wat onder overleg met vereenigingen van belanghebbenden is te verstaan, besproken werd". Tot welk resultaat deze bespreking heeft geleid, wordt niet gezegd. De redactie staat ongetwijfeld in nauwe betrekking tot (Ir. Posthuma!

De F.N.Z. eischte in 1925, dat overleg met de Centrale Commissie voor de bo-tercontrolestations bij aanmeldingen tot aansluiting bij dit station verplicht zou worden gesteld. Inderdaad zal nu in de statuten van het B.C. Leiden worden op-genomen, dat bij het aannemen van nieuwe leden steeds het advies der Centra-le Commissie zal worden ingewonnen. Intusschen is enkele jaren geleden al eens geprobeerd, gelijk het O.O. erkent, om den invloed der ambtenaren van het Departement van Landbouw zoodanig te versterken, dat zij bij stemming de, meerderheid in deze commissie zouden hebben. Welke waarde heeft, gezien in het licht van dit feit, de nieuw op te nemen bepaling dat de C. C. gehoord moet worden?

Zoo is er veel in de houding van den F.N.Z., dat voor spr. nog duister is. Is de vroegere opvatting van den F.N.Z., dat het wetsontwerp een uitvloeisel was van den crisistijd, waarin men allen uitvoer van landbouwproducten wilde contro-leeren, onjuist geweest? Zijn de bezwaren, die de handel volgens den F.Z.N. van de contróle ondervindt, ondervangen?

De wet, zoo zeide de F.N.Z. voorheen, zal de bonafide handelaren en fabrikanten schaden. Daarin is niets veranderd.

Ruimte moest worden gelaten voor het particulier initiatief der kaascontróle. Daarvoor wordt nu geen waarborg gegeven.

Geen enkel belang wordt met de wet gediend, zeide de F.N.Z. in 1921. Het eeni-ge belang dat nu genoemd wordt, is: de *indruk* naar buiten. De rest van het ar-tikel in het O. O. handelt over weggenomen bezwaren.

Er mocht niet méér ambtelijke bemoeiing ontstaan. Daarvoor wordt echter thans geenerlei waarborg gegeven dan de toezegging van de gevaarlijke - soepe-le toepassing.

De botercontróle is *nu, steeds* een laboratoriumcontróle, waarbij de gecontro-leerden moeten medewerken en het R.M. verliest ook heden ten dage nog een deel van zijn waarde, wanneer het in ieders handen komt. In dit alles is niets veranderd!

Spr. neemt het niemand kwalijk dat hij van meening verandert. Wij ook, zegt hij, zijn van gedachten veranderd, zij het niet in zoo sterke mate als de F.N.Z., en precies in omgekeerde richting. Maar wel moet hij constateeren dat de mee-ning van den F.N.Z. van nu niet klopt met die van vroeger; er is nog veel dui-sters. Hij hoopt dat de F.N.Z. met meer ophelderingen zal komen dan hij in het O.O. van 20 Juni heeft gegeven.

De voorzitter verklaart er over gedacht te hebben de inleiding van den heer Van Wijnen te coupeeren. Hij heeft echter bedacht dat de heer Van Wijnen zich gevoelde als iemand, wien een handschoen was toegeworpen en spr. wilde hem niet beletten dien op te rapen. Spr. verzoekt echter niet meer in bestrijding van anderen te treden, doch zich te houden aan de uitvoerverboden. Dit geldt intuschen niet voor wie een andere meening willen uitspreken dan die door de inleiders tot uiting is gebracht.

Het standpunt van de Nederlandsche Vereeniging van Kaashandelaren.

De tweede spreker, de heer *B. M. van Zwet*, zet het standpunt uiteen, dat de kaashandel ten aanzien van het aanhangige wetsontwerp inneemt. Om niet te vervallen in herhaling van de meer principieele motieven, die de heer Van Wijnen reeds naar voren heeft gebracht en die de heer Blink straks nog zal uiteenzetten en welke spr. volkomen deelt, zal hij zich beperken tot de meer practische bezwaren, die zich bij de uitvoering van de wet zullen voordoen.

Voordat hij daartoe overgaat wil hij ook hier ernstig en met klem protesteeren tegen de wijze, waarop de regeering inde Memorie van Toelichting de indiening van dit wetsontwerp heeft verdedigd. Op blz. 6 toch lezen wij:

„Het is toch een feit, dat het alleen langs dien weg mogelijk zal zijn, een eind te maken aan allerlei knoeierijen, die in den kaashandel welig tieren. Hoe gemakkelijk is het niet kaas, die uit minder of meer afgeroomde melk is bereid, in den handel te brengen als een volvet of vet product en daarvoor dus niet alleen onrechtmatige winst op te strijken, doch ook onzen naam tot groot nadeel van den eerlijken producent in de eerste plaats ernstig te schaden.”

Hier wordt op den kaashandel een volkomen onverdiende blaam geworpen. Spr. heeft den wnd. Directeur-Generaal van den Landbouw reeds herhaaldelijk gevraagd, welke dan wel die knoeierijen waren, die in den kaashandel zoo welig zouden tieren. En even zoovele malen is deze hem het antwoord op die vraag schuldig gebleven. Wat niet te verwonderen is, omdat in den kaashandel van knoeierijen *van eenige beteekenis, ook vóór de instelling* van het uitvoerverbod van ongestempelde kaas, nimmer sprake is geweest. Het is niet waar, dat het gemakkelijk is een uit afgeroomde melk bereid product in den handel te brengen als een volvet product. De afnemer in het buitenland kan de kwaliteiten zeer goed onderscheiden en iedere handelaar, die niet zijn eigen graf wil graven, zal er dan ook wel voor oppassen, en heeft er steeds voor opgepast, om tot dergelijke practijken zijn toevlucht te nemen. Spr. tart de Regeering de concrete feiten te noemen, op grond waarvan zij meende te mogen spreken van knoeierijen, die in den kaashandel welig zouden tieren. Wanneer men met bewijzen tracht te komen, dan komt men met boterknoeierijen voor den dag, om dan te eindigen met: „in den kaashandel is het wel eenigszins anders, maar toch ook niet in orde”.

Dat Hollandsche kaas, die eenmaal in 't buitenland is, tegenover het publiek door het Rijksmark zou worden beschermd, ontkent zelfs de F.N.Z.; immers in het Officieel Orgaan van 11 Januari 1928 schrijft de Redactie inzake het Kaasbesluit:

„De bedoeling van dit besluit is, het publiek er voor te vrijwaren, dat het kaas koopt, zonder te weten van welk vetgehalte deze is.

„Misschien zal men hier de vraag stellen: Maar onze kaas staat toch onder controle en is dientengevolge voorzien van het rijkskaasmerk, waarop het vetgehalte aangegeven staat, dat elke kaas minstens moet bevatten; is dit dan niet voldoende?

„Deze vraag moet ontkennend worden beantwoord, zonder ook maar iets te kort te doen aan de kaascontrôle. Ten eerste moet wel alle kaas bij den uitvoer van het rijkskaasmerk voorzien zijn, doch voor den binnenlandschen verkoop is dit niet verplichtend, zoodat er elk jaar in ons land toch nog ongeveer 10 millioen KG. ongecontroleerde kaas in den handel wordt gebracht. Ten tweede is het publiek omtrent de kaascontrôle en de beteekenis van het rijkskaasmerk nog zoo slecht ingelicht, dat wij ons niet kunnen voorstellen, dat er één op de honderd koopers in een winkel vraagt naar kaas met een bepaald vetgehalte en dan ook op de kaas nagaat of hem dit gegeven wordt. Het kaasmerk eigent zich daartoe ook slecht. Het is er te klein en te moeilijk leesbaar voor. Het is trouwens ook zeker niet in de eerste plaats de bedoeling der producenten geweest, die met de kaascóntrôle zijn begonnen, om hiermede het publiek in alle opzichten voor te lichten, hoewel dit uiteindelijk wel de bedoeling der kaascontrôle moet zijn. In de eerste plaats ging het er om onmogelijk te maken, dat de kaas verhandeld werd voor hetgeen ze niet was, waarbij men voornamelijk den handel op het buitenland op het oog had. Daarbij kwam, dat de techniek der kaascontrôle zoodanige eischen stelde, dat het niet mogelijk was dit tevens zoodanig te maken, dat dit in alle opzichten ook voor het groote publiek afdoende was.”

Resteert dus dat het Rijksmerk in hoofdzaak een prachtig hulpmiddel is tusschen afzender in Holland en grossier of winkelier in 't buitenland, een hulpmiddel, dat niemand, die het wel meent met den kaasexport, meer zou willen missen.

En is nu een kaasexporteur niet de allereerste, die moet zorgen dat zijn artikel een goede reputatie heeft en behoudt?

Dat de handel daar altijd voor zorgde, bewijst de export voordat er een Rijksmerk-dwang bestond en bijna alles dus zonder merk eruit ging. Die export nam toe van 46 millioen KG. in 1900 tot 68 millioen KG. in 1914, dus een toename van pl.m. 50 % Wijst dit er niet op dat die kaas een wereldreputatie had?

De wet is dus onnoodig, omdat de handel wil meewerken, *in zijn welbegrepen eigenbelang, om de kaascontrôle te handhaven*, mits zonder wet en geheel vrijwillig.

Thans komt spr. tot de bezwaren, die voor den handel uit het uitvoerverbod voortspruiten.

Het ontwerp schrijft voor, dat de kaas *voorzien* moet zijn van een Rijkskaasmerk. We zullen er echter rekening mede moeten houden, **dat het Ontwerp nog in overeenstemming gebracht zal worden met de Ministerieele Beschikking van 8 Januari 1927**, waarbij werd bepaald, dat het merk bij den uitvoer *duidelijk zichtbaar* moet zijn. Iedere kaas, waarop het merk met al zijn

letters en cijfers dus niet duidelijk zichtbaar is, zal niet uitgevoerd mogen worden. Een dergelijke krasse bepaling zou alleen geoorloofd zijn, wanneer wij over een merk beschikten dat onder alle omstandigheden duidelijk zichtbaar blijft. Maar dit is nog steeds niet het geval, en de tegenovergestelde verklaring van Dr. Posthuma op de vergadering van den F.N.Z. is beslist onjuist; evenzoo de jaarlijks weerkeerende mededeeling van onzen Zuivelinspectiedienst, waarin men verklaart, dat bij terzake kundigen daaromtrent volkomen gerustheid heerscht. Terzake kundig was natuurlijk niet de handel; naar diens opinie werd niet gevraagd.

Doch met het verstrijken der jaren werd de handel steeds ongeruster, en nu moet spr. ter verduidelijking hier even zeggen, dat die ongerustheid vooral betreft de bewaarkaas; daarbij heeft het merk het 't hardst te verantwoorden. Om het goed recht van den handel te bewijzen, nam spr. omstreeks juni 1927 een dozijn oude Gouda's en Edammers mede in zijn auto en reed naar den Haag, naar den Minister van Landbouw, die spr. met zijn kaas in zijn werkkamer toeliet. Z.Exc. verzocht deze monsters ook eens aan Dr. Swaving te gaan toonen, die dit eerst onnoodig vond, doch voor enkele klemmende argumenten van spr. zwichtte. En zie, in het jaarverslag 1927 van dienzelfden Rijkszuivclinspectiedienst leest men:

„Het is bekend dat kaas, welke in het vochtige najaar wordt opgelegd, dus de z.g. Septemberkaas, onderhevig kan zijn aan schimmel en pokvorming, waardoor het daarop aangebrachte Rijksmerk verteerd kan worden.”

Nu zal men tegenwerpen, dat de toestand thans feitelijk reeds zoo is, als hij wordt volgens de regeling van het wetsontwerp, terwijl zich toch in de practijk geen moeilijkheden hebben voorgedaan.

In zijn algemeenheid is deze opmerking al dadelijk niet juist. Het proces-Van der Straaten is een voorbeeld van de onaangenaamheden en de schade, die de handel van deze bepaling dreigen.

Spr. geeft een korte uiteenzetting van dit proces. Een der leden van de N.V.v.K. voert een wagon kaas uit naar Duitschland. Ter vermijding van onkosten vraagt hij niet een ambtenaar bij 't verladen aan; dus: contróle aan de grens. Daar ontdekt de ambtenaar enkele kazen z.i. zonder Rijksmerk, en wel bij dikkorstige Septemberkazen. Dus: een proces.

Het Ministerie van Landbouw mobiliseert alle krachten en zendt diverse ambtenaren naar Arnhem voor de Rechtbank, om nu toch vooral zoo'n knoeier eens aan de kaak te stellen en te beboeten. De advokaat der Ned. V. v. K., Mr. de Mol, en haar Voorzitter, gesteund door den heer A. van Wijnen, Voorzitter van den Bond van Kaasproducenten, toonen echter voor de Rechtbank duidelijk aan, dat deze kaas zeer goed van merken voorzien kan zijn geweest, doch dat deze, door het krabben met scherpe voorwerpen op de korst, door den ambtenaar zelf kunnen zijn verwijderd. Alle zuivelspecialiteiten ten spijt wordt beklagde vrijgesproken.

Binnen enkele weken teekent de Minister van Landbouw een uitbreiding van de Crisiswet en zegt, dat voortaan de merken duidelijk zichtbaar moeten zijn. De Minister doet zulks doodeenvoudig op verzoek van zijn hoofdamtenaar, zonder te onderzoeken, of dit kan of niet. Eerst bij sprekers bezoek aan Z.Exc. met kaas op het Ministerie overtuigde hij hem, ging hem een ander licht op. Men ziet, hoe gemakkelijk uitbreiding volgt.

Afgezien van het geval-v.d. Straaten, stelt spr. echter vast, dat de geldende bepalingen niet tot moeilijkheden hebben geleid, *omdat ze niet zijn toegepast*. Een der in het proces gehoorde zuivelinspecteurs verklaarde, dat zij bij de contrôle aan de grens de kaas krachtens hun instructies lieten passeeren, als zij maar door een moet of iets dergelijks den *indruk* kregen, met gestempelde kaas te doen te hebben. In een dergelijke opvatting kan spr. niet zien toepassing van de bepaling, dat de kaas voorzien moet zijn van het merk, *nog minder dat het merk duidelijk zichtbaar* moet zijn. Zou het niet mogelijk zijn, dat de tegenwoordige, wel uitermate coulante contrôle voortspoot uit den wensch om geen stof te doen opwaaien, zoolang het Ontwerp niet in veilige haven is? Zou het niet waarschijnlijk zijn, dat na de invoering van de wet een controle zal ontstaan, meer in overeenstemming met de krasse woorden van dit Ontwerp? Laten wij niet uit het oog verliezen, dat een ambtenaar, die een kaas aanhoudt waarop het merk door eenigerlei oorzaak niet duidelijk leesbaar meer is, precies doet wat de wet hem voorschrijft.

Een andere tegenwerping, die men kan maken, is, dat de wet toch de mogelijkheid van contrôle in het pakhuis opent. Deze regeling brengt voor den handel echter niet onaanzienlijke kosten en overlast mede. Als kosten noemt spr. bijv. die van het toezicht bij het blikken van kaas voor export. Hiervoor betaalde zijne firma in het laatste kwartaal van 1927 / 155.50, wat volgens Dr. Swaving uitkomt op 1.4 cent per KG. Bij kleine partijtjes komt dit echter meestal op ruim 2 cent per KG.; eerst bij groote partijen komt het voordeliger. En om nu een idee te geven van de onzakelijke opvattingen van Dr. Swaving: deze schrijft aan spr. op 17 Febr. j.l.: „Het is mij niet duidelijk hoe U deze kosten als drukkend kunt beschouwen", enz.

De opvattingen van den handel en die van vele ambtenaren loopen vaak zeer uiteen. Wij ondervinden dit allen af en toe, de een meer, de ander minder. Het beroep van ambtenaar loopt langs vastgestelde lijnen; de handel echter moet vrij zijn in zijn bewegingen, moet onmiddellijk iets kunnen doen of iets kunnen laten en niet eerst gedwongen zijn ambtelijk toezicht aan te vragen. Ook is het ongewenscht, dat dezelfde ambtenaar bijv. 's morgens urenlang zit toe te kijken bij 't inpakken bij exporteur A, en 's middags bij diens concurrent exporteur B. Ieder heeft zijn zaakgeheimen, zijn merken, zijn bestemmingen, zijn aparte manier van werken, die men met moeite verkregen heeft en dus graag voor zich zelf houdt.

En hoe staat het met de tot heden verleende dispensatie voor kaas, met Rijksmerk geproduceerd, maar die, oud geworden, het merk mist, of bij schraping voor export

het merk verloren heeft, of waarvan het merk in ieder geval zeer onduidelijk geworden is? Moeten al die oude harde Edammers, die prima zware Presente kazen, die dikkorstig worden, de N. Hollandsche roode Mei- en September-commissiën, alle kaas, die 't binnenland niet wil - moet dat alles hier blijven en met dik verlies verkocht worden, of zelfs gedeeltelijk als onverkoopbaar worden vernietigd?

Wij eischen rechtszekerheid zegt spr., geen goedheid of soepelheid. Een soepel toegepaste wet is een onding.

Dat ook Dr. Posthuma dit voelt, bewijst het feit dat hij een uitzondering vraagt voor de Fr. Coöp. Zuivelexportvereeniging. Spr. begrijpt niet dat een ex-minister kan vragen om een wet, waarin de Nederlandsche burgers in twee groepen verdeeld worden: 1. zij die boven verdenking staan, de Coöp. Exportvereenigingen; 2. de handel, die a priori niet deugt. Dr. Swaving moet bij dit verzoek wel geglimlacht hebben, doch de mondeling gemaakte regeling is wel typeerend (zie het off. org. v. d. F.N.Z. van 20 Juni 1928).

Hier geeft Dr. Swaving de belofte, dat voor de coöp. exportvereenigingen de ambtelijke contrôle aan de grens tot een minimum kan worden beperkt. Tweërlei houding dus: één houding tegenover de tollenaars en zondaren, in casu de kaasexporteurs, en een andere houding tegenover de Farizieërs, i.c. de coöp. exportvereenigingen. Is het vreemd, dat de handel protesteert?

Thans nog een enkel woord over de actie om de Kamer ertoe te brengen, de wet eventueel aan te nemen. Om oorlog te kunnen voeren, moet er stemming voor een oorlog gemaakt worden. Zoo ook hier. Er moeten bewijzen van slecht gedrag bij de kaasexporteurs gevonden worden en daarom moeten gegevens verzameld worden in Oost en West. Maar 't valt niet mee. Ernstige feiten zijn er niet, en de onbenullige gevalletjes worden daarom opgeblazen, gelijk spr. met enkele voorbeelden demonstreert.

Het jaarverslag over 1927 van den Rijkszuivelinspectiedienst vermeldt 34 be-rechte gevallen van boterknoeierijen, en lees nu daartegenover eens het kinder-achtig gepraat op bladz. 13 van dat verslag over de „overtredingen" bij den uitvoer van kaas. Zij waren alle te goeder trouw begaan of er bestonden grondige verontschuldigungen voor de overtreders, zoodat niet tot het opmaken van procesverbaal is overgegaan.

Neen, zegt spr., zoo komen wij er niet.

De conclusie van den handel luidt: geen wet, wel vrijwillige contrôle, gesteund door den handel, die daarvan het belang inziet.

Het standpunt van de Vereeniging voor Zuivel industrie en Melkhygiëne.

De heer **G. J. Blink** zet ten slotte het standpunt der Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne uiteen :

Er is een tijd geweest, dat het er voor den uitvoer van boter uit Nederland slecht voorstond. Het is nu omstreeks 25 jaar geleden, dat men tot dit besef kwam en

zich bewust werd, dat er iets tegen gedaan moest worden. De belanghebbenden - de boterbereiders - hebben toen zelf de hand aan den ploeg geslagen: zij hebben de botercontrôle ingesteld. Aan die botercontrôle heeft het Rijk steun gegeven door aan het merk onder zekere voorwaarden de garantie te verbinden, dat het objectieve waarborgen gaf. Dat was een goede en frissche beweging: de belanghebbenden deden het werk met het vuur der eigen overtuiging; de Regeering overtuigde zich van de kwaliteit van dit werk en garandeerde de objectiviteit.

Met deze strijdmiddelen behaalde men de overwinning in betrekkelijk weinige jaren. De botercontrôle werd iets waartegen zoowel wijzelf als buitenstaanders hoog opkeken. En het doel werd bereikt. Wie niet aan de botercontrôle wenschte deel te nemen, werd inmiddels vrij gelaten om zijns weegs te gaan. Het waren slechts zeer weinigen, die van dit voorrecht gebruik maakten.

Zoo werd het 1914 en de oorlog brak uit. De uitvoer van boter en kaas werd verboden ter wille van de Nederlandsche voedselvoorziening. Met die verboden deden, zooals altijd het geval is, nieuwe misbruiken hun intocht. En iedereen voelde ook om andere redenen die verboden als een last, waartegen men zich overigens niet verzette, omdat ernstige omstandigheden dien last in het leven riepen.

Maar ook daaraan kwam een einde; de uitvoerverboden voor boter en kaas waren na den oorlog voor de voedselvoorziening van ons land niet meer noodig, zij konden evenals alle andere uitvoerverboden worden opgeheven.

Maar zij werden niet opgeheven. Want er waren inmiddels plannen gerijpt om naast de botercontrôle ook de kaascontrôle algemeen in te voeren. De voorstanders van deze kaascontrôle wilden daarvoor niet vechten, zooals zij vroeger voor de botercontrôle gedaan hadden. Ook in dit opzicht had de oorlog verslapping gebracht. Men wilde nu eens op een gemakkelijke manier het veld veroveren. De uitvoer van kaas zonder Rijksmerk werd, door gebruik te maken van een juridische spitsvondigheid, op grond van het crisisuitvoerverbod, dat daarmee niets te maken had, onmogelijk gemaakt. En eenmaal op dezen weg zijnde van slapheid en gebrek aan durf, werd hetzelfde gedaan voor boter, hoewel hier de geschiedenis reeds de absolute overbodigheid van een dwangmaatregel had bewezen.

Zoo ging het na den oorlog en zoo is het nu nog. En men wil nog verder gaan. De onwettigheid voelende van de huidige regeling, is het plan gerijpt om een wet te maken, waarbij wij voor altijd worden vastgelegd aan deze uitvoerverboden. Voor den oorlog overwon men door eigen kracht en eigen overtuiging; nu, na den oorlog, wil men drijven op wettelijken dwang. Voor den oorlog waren het de overtuigden die bleken te overwinnen; na den oorlog sjokt alles mee, gedreven door andere dan eigen kracht.

Met enkele woorden heb ik U hier het verschil laten zien tusschen den toestand in de Nederlandsche zuivelcontrôle-beweging voor en na den oorlog. En ik maak mij sterk dat wie die twee toestanden met mij een oogenblik goed doorvoelen wil, reeds met zijn sympathie staat aan de zijde van de vrijwillige controle.

Dwang verslapt; de dwang heeft reeds kwaad gedaan; dit kwaad zal zich in de toekomst nog veel sterker uiten.

Ziet daar het gevoel, dat meer en meer doordringt in de gelederen van onze vereeniging. En dat ook meer en meer ons gekant doet zijn tegen, deze gedwongen boter- en kaascontrôle. Ik weet geen enkel lid van onze vereeniging, dat, als morgen de dwang werd opgeheven, zich van de boter- en kaascontrôle zou afwenden. Maar ik weet dat men niettemin zou juichen, als morgen die dwang werd opgeheven.

Er zou met ons over deze kwestie te spreken zijn, als de boter- en kaascontrôle zonder dwingende maatregelen niet konden bestaan. Want wij achten deze contrôles zeer belangrijk en zouden, als hunne opheffing of ernstige verzwakking op het spel stonden, tot heel wat bereid zijn. Maar zoo is de toestand niet. Voor het in-standhouden van een zeer uitgebreide toepassing der controle is wettelijke dwang niet noodig; de toekomst der contrôle is ook zonder deze verzekerd.

(I) *Alleen reeds om zijn overbodigheid wenschen wij dus intrekking van het uitvoerverbod. En om dezelfde reden zijn wij ten sterkste gekant tegen een wet, die dit uitvoerverbod permanent zou maken.*

Bepaalde deze zaak zich nu hiertoe, dat het uitvoerverbod overbodig is, dan zouden wij het afkeuren, maar ons er ten slotte bij kunnen neerleggen als anderen daar voldoening in vonden. Maar zoo is de zaak helaas niet. Wij verwachten van de uitvoerverboden zeer ernstige nadeelige gevolgen en dit is de reden, waarom wij ons er niet bij kunnen neerleggen en ons er tot het laatste toe tegen zullen verzetten.

Die nadeelige gevolgen zien wij in de eerste plaats neerkomen op de boter- en kaascontrole zelve. Voelt Gij niet het verschil tusschen bedrijven, die zich met enthousiasme uit eigen wil op een contrôle toeleggen, en bedrijven, die tot controle bij een wet gedwongen worden? Is het noodig dat ik dit verschil hier in bijzonderheden ga uitspinnen? Ik geloof het niet.

(II) *Voor de boter- en kaascontrôle zelve, voor hun gezonde ontwikkeling achten wij wettelijken dwang hoogst nadeelig. Wij achten de Rijksmerken niet in goede handen bij dengeen, die door de wet gedwongen wordt om ze toe te Passen. Wij willen de boter- en kaascontrôle groot hebben en sterk door de overtuiging der aangeslotenen en door de resultaten; niet door wettelijken dwang, die zal maken dat de komende geslachten de boter en kaascontrôle zullen kennen als een hun door de wet opgelegde overheidsinmenging in hun bedrijf.*

Het uitvoerverbod is dus geenszins een onschuldige overbodigheid, doch een gevaar voor de intrinsieke waarde der boter- en kaascontrôle. Maar daar blijft het niet bij: ook voor onze zuivelindustrie leidt een uitvoerverbod tot hoogst ongewenschte consequenties. Ik zal U dit met een voorbeeld aantonen.

Voor enkele jaren is hier een nieuwe industrie ontstaan: de bereiding van kaas zonder korst. Voor deze kaas bestaat geen Rijksmerk en degenen, die deze kaas wilden bereiden, waren dus afhankelijk van de goedertierenheid van den Minister. Deze is in dit geval goedertieren geweest en heeft voor deze kaas dispensatie van het uitvoerverbod verleend. Wij zijn hiervoor erkentelijk, maar wij vragen

ons af: is dat een goede toestand? Moet een Minister bepalen of men een nieuw product zal mogen uitvoeren? Stel dat de wet, die men op het oogenblik wil maken, tot stand komt. Er is een jaar later een fabrikant die meent een zeer belangrijke nieuwe kaassoort te kunnen maken. Hij verwacht daarvan groote profijten voor onze zuivelindustrie en dus ook voor de Nederlandsche boeren. Doch, zooals het meestal met nieuwe dingen gaat: slechts *hij is* overtuigd: de meesten lachen er om. Voor deze kaas bestaat geen Rijksmerk, zij mag dus niet worden uitgevoerd. Hij gaat naar den Minister en vraagt voor zijn nieuwe product dispensatie. De Minister vraagt advies aan zijne ambtenaren en aan organisaties. Deze zijn dikwijls niet erg vooruitstrevend en adviseeren, de dispensatie niet te geven. De man krijgt nul op het request, kan zijn nieuwe product niet gaan maken.

Dit is een eenvoudig voorbeeld, maar ik zou het niet meerdere kunnen aanvullen. En dan vraag ik U: moet de Minister, moeten ambtenaren, moeten organisaties of adviescommissies bepalen wat men in Nederland uit melk mag maken? Ons antwoord daarop is niet twijfelachtig. Wij verwijzen naar de historie. De Friesche fabriekskaas is een namaakproduct van de oude Hollandsche Goudsche en Edammer kaas. Had men op het oogenblik, waarop de Friesche industrie met half, kwart en nog minder vette kaas begon, de beslissing gelaten aan een Minister of aan een adviescommissie, commissie, dan was men waarschijnlijk tot de conclusie gekomen, dat aan dit namaakproduct geen behoefte bestond, dat het onzen naam in het buitenland zou schaden en dergelijke algemeenheden meer. Nu men de zaak aan de praktijk heeft overgelaten, heeft zich een industrie ontwikkeld, die jaarlijks vele tientallen millioenen Kg. van deze kaas exporteert.

(III). *Daarom zeggen wij: de industrie moet zelf bepalen wat zij zal maken. Dit is in het verleden zoo geweest en dit moet in de toekomst zoo blijven. Krijgen wij uitvoerverboden, dan is dit beslissingsrecht in hoogste instantie verlegd naar den Minister. Dat wenschen wij niet en dat zal bij eerlijk nadenken niemand wenschen. Dit is een derde reden, waarom wij tegen uitvoerverboden met alle kracht gekant zijn.*

Ik zou over dit onderwerp nog heel wat kunnen zeggen, maar ik wil het hierbij laten. Ik recapituleer nog eens de drie stellingen, welke in mijn betoog zijn ingevlochten:

- I. De uitvoerverboden zijn - de historie der botercontrôle bewijst het - overbodig.
- II. De uitvoerverboden halen de boter- en kaascontrôle van hun hoog voetstuk naar beneden door wettelijken dwang te stellen in de plaats van vrijwillig initiatief.
- III. Door de uitvoerverboden wordt de beslissing in zeer gewichtige bedrijfsaangelegenheden voor onze geheele zuivelindustrie verlegd van de bedrijven naar den Minister.

Ziet daar, waarom de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne het zich tot een plicht rekent, om zich met al haar kracht te blijven verzetten tegen deze, uit oorlogstijden overgebleven, door en door ongezonde uitvoerverboden.

Discussie.

De heer *P. Hiemstra*, lid der Tweede Kamer, verklaart wel eenigszins anders over de taak van het particulier initiatief te denken dan de heer Van Wijnen. Doch daarover wil hij hier niet in debat treden.

Het is niet juist dat hier een wet „uit den grond gestampt" wordt, zooals de heer Van Wijnen beweerde. **Er is reeds jarenlang een uitvoerverbod**; wij staan dus niet onvoorbereid tegenover deze zaak.

Spr. stelt deze vraag: Zou intrekking van het uitvoerverbod, dat reeds jaren heeft gewerkt, in het buitenland niet een slechten indruk maken, zóó dat onze export daardoor zou worden benadeeld?

De heer *K. Eriks*, directeur der Fr. C.Z.E.V. en afgevaardigde der K. v. K. in Friesland, is van meening dat de oorzaak van de kaascontrôle en de basis waarop deze rust, hier wel erg in het gedrang zijn geraakt, ja eigenlijk verdoezeld zijn. Waarom hebben we kaascontrôle? Omdat de boer meende dat het noodzakelijk was dat zijn product onder contrôle kwam. Er werd geknoeid, zoowel met kaas als met boter. Alle kosten der contrôle en alle lasten daarvan draagt de boer. Als we dit goed inzien, komt het niet te pas te spreken zooals hier is gedaan. Het is niet noodig dat de handel optreedt als de beschermer van den boer; deze zal zichzelf wel helpen.

Als spr. de rede van den heer Van Wijnen kritisch nagaat, wat blijft er dan van over? De heer Van Wijnen heeft niet geargumenteed. Schoenpoetsers zijn ook belanghebbend - wat is dat voor een argumentatie?

Het uitvoerverbod bestaat nu reeds 8 jaar en heeft prachtig gewerkt. Er is sedert niet veel meer geknoeid. Zoo zeker als de heeren Van Wijnen, Blink en Van Zwet ervan zijn, dat intrekking van het uitvoerverbod gunstige gevolgen zal hebben, even zeker is spr. van de ongunstige gevolgen. Spr. somt de landen op, die hun boter, welke voor uitvoer bestemd is, van een merk voorzien. Met kaas zal het ook zoo gaan. Waarom moet

Nederland nu andere maatregelen nemen, welke zijn zuivelproducten weer in discrediet zullen brengen? Want dit zal zeker het gevolg zijn. De boeren van Van Wijnen zijn zelf bij de kaascontrôle aangesloten en zij willen niet, dat met hun product geknoeid wordt.

Welke knoeierijen wil men dan toch niet zien gebeuren? vraagt de heer Van Zwet. Spr. kan een frappant voorbeeld noemen: van den directeur van een der deelgenooten der Fr. C. Z. E.V. ontving spr. bericht, dat een 40 + kaas was aangetroffen met de aanduiding *jull creayn* en een 45 % merk. Zulke dingen moeten wij den kop indrukken, zegt spr.

De vier buitenlandsche rijkslandbouwconsulenten, die in Utrecht het woord voerden, waarschuwden allen tegen het opnieuw ten uitvoer toelaten van ongecontroleerde producten. Hun indruk was dat de uitvoerregeling moet blijven zooals zij is. Geen proefnemingen met opheffing van het uitvoerverbod. Het geldt hier een boerenzaak, waarin anderen zich niet moeten mengen.

De heer *Themans* (voorzitter der Vereeniging van Groothandelaren in Boter te Amsterdam) spreekt zijn sympathie uit voor het streven der drie vereenigingen, welke het initiatief namen tot deze vergadering. Zijne vereeniging heeft reeds jaren geleden pogingen aangewend om het uitvoerverbod ingetrokken te krijgen, omdat de crisistoestand niet meer bestond, doch zij heeft nul op het rekest gekregen. De bedoeling van spr.'s vereeniging met het verzoek was, den uitvoer van goede buitenlandsche boter weder mogelijk te maken, opdat de handel daarin, bijv. die op West-Duitschland, herleven kon. Zij is echter steeds weggestuurd met de opmerking, dat de knoeierijen niet mochten herleven. Alsof daar geen maatregelen tegen bestaan! Goede buitenlandsche boter, als bijv. Siberische, mag nu niet uit Nederland worden uitgevoerd, maar weiboter wel, als ze maar onder contrôle staat. Spr. uit den wensch dat de drie samenwerkende organisaties erin mogen slagen, een andere uitvoerregeling te verkrijgen.

De heer *Van Wijnen* stemt den heer Hiemstra toe, dat het wetsontwerp inderdaad een lange voorgeschiedenis heeft. Met „uit den grond stampen" doelde spr. echter niet op den tijdsduur, dien het ontwerp heeft noodig gehad, maar op het feit dat het zonder deugdelijke motieven werd noodig geacht.

De vraag van den heer Hiemstra: „Welken indruk zal intrekking van het uitvoerverbod in het buitenland maken?" kan spr. begrijpen. Als buitenstaander denken men zoo licht: het lieve leven begint weer, de helft van den uitvoer gaat ongecontroleerd over de grens, wat zal het buitenland zeggen?

Als spr. geloofde, dat er een chaos zal ontstaan bij intrekking van het uitvoerverbod, dan zou hij tegen intrekking zijn. Maar wie zoo'n chaos verwacht, vergist zich. De kaascontrôle heeft zóó vasten voet hier te lande en in het buitenland verkregen, dat zelfs bij den wil om anders te handelen dan op den grondslag van het Rijksmerk, het moeilijk zou zijn om dat te doen. In het buitenland wordt de handel onder de merken gedreven, men factureert daarin, enz.; de merken zijn overbekend.

De heer *Blink* noemt de vraag van den heer Hiemstra eenigszins pijnlijk voor wie tegen de uitvoerverboden zijn. Zij hebben zich echter reeds herhaaldelijk tot de Regeering gewend met het verzoek op te houden met het misbruiken van een crisiswet. Antwoord kregen zij niet. Toen hebben zij zich tot de Tweede Kamer gericht, en deze heeft de zaak behandeld en aan den Minister is gevraagd, of Z.Exc. wist dat die onwettige toestand bestond. Het antwoord luidde bevestigend. Sedertdien is er echter niets veranderd.

De heer *Van Wijnen* vindt het moeilijk, den heer Eriks te beantwoorden. Deze heeft immers gezegd: Uw argumentatie was niets. Spr. kan nu wel gaan pogen den heer Eriks te overtuigen dat zijn argumentatie wél waarde had, doch liever laat hij het oordeel, of de qualificatie des heeren Eriks juist was, aan de vergadering over.

Eén concreet punt wil spr. echter niet voorbijgaan. De heer Eriks zeide: de boer betaalt alles, de boer wil het, waar praten jelui met je tusschenbelangen toch over? Ge hebt er niets mede te maken!

Hiertegenover wenscht spr. uitdrukkelijk vast te stellen, dat hij namens een deel der boeren heeft gesproken. Is de heer Eriks er zeker van, dat *alle* boeren van den F.N.Z. over dit ontwerp zijn gehoord en hun oordeel hebben gegeven? Laten wij het aannemen. Maar er zijn nog andere georganiseerde boeren en namens die groep in Zuid-Holland en Utrecht heeft spr. hier het woord gevoerd.

De heer *Van Zwet* noemt het juist dat de kaascontrôle een zaak van de boeren is. Maar heeft spr. dan gezegd, dat de boeren moeten uitscheiden met de controle? Juist het tegendeel is waar. De handel vraagt naar de merken. Als de boeren hun product willen merken, kan de handel geen ongecontroleerde kaas uitvoeren. De merken eraf halen doen we heusch niet, zegt spr. De boeren willen de merken behouden, de buitenlandsche afnemers eveneens en ook de handel; zij zitten gedrieën in hetzelfde schuitje. Het eenige verschil is dat wij *niet* gelooven, dat de controle schade zal lijden door intrekking van het uitvoerverbod, en de anderen wel.

Het geval van knoeierij, dat de heer Eriks vertelde, is vaag. Namen worden niet genoemd; hoe kan er dan een onderzoek ingesteld worden? Dergelijke op zich zelf staande gevallen bewijzen intusschen niets, zelfs niet als zij juist zijn. Ook als er een wet is, kan zoo iets voorkomen.

Spr. kan geen verschil zien tusschen de argumentatie van den heer Eriks en de zijne. De heer Posthuma wil de Coöp. Zuivelexportverenigingen vrijgesteld zien van de ambtelijke controle aan de grens en bij overlading in de zeeschepen. Daar heeft hij dus ook niet veel mee op. Waarom moeten wij ons dan wel aan die controle onderwerpen? vraagt spr.

De heer *Blink* constateert, dat hij bij den heer Eriks er goed is afgekomen. De zaak gaat alleen de boeren aan, zegt de heer Eriks; de kosten drukken alle op hen. Dat heb ik mij intusschen aan te trekken, zegt spr. Hier is evenwel niet de vraag aan de orde wie de kosten draagt, maar of uitvoerverboden al niet wenschelijk zijn. De particuliere zuivelfabrieken, die onder controle staan, hebben toch ook wel iets in deze in te brengen. Het gaat niet aan, deze fabrikanten en den handel uit te schakelen.

In Utrecht voerden vier Nederl. rijkslandbouwconsulenten het woord over deze zaak. De heer Eriks had tegen deze heeren moeten zeggen: Waar bemoeit u zich mee, deze zaak gaat alleen de boeren aan !

De bedoeling met deze vergadering is geweest te toonen, dat er groepen van belanghebbenden zijn, die op goede gronden tegen uitvoerverboden zijn en deze niet enkel overbodig, maar zelfs schadelijk voor de belangen der kaascontrole achten. Spr. hoopt dat de besprekingen geleid mogen hebben tot verheldering der inzichten en sluit daarna de vergadering.

Het Kaasbesluit.

In verband met de inwerkingtreding van het Kaasbesluit op 1 Juli j.l. kan het zijn nut hebben, hieromtrent nog het een en ander te zeggen.

De zuivelfabrieken hebben met dit Kaasbesluit heel weinig te maken. Aanvankelijk hebben wij ons de vraag gesteld hoe het moest met de kaas in het pakhuis eener fabriek welke, zooals te doen gebruikelijk is, zoo nu en dan kaas per stuk aflevert aan leveranciers en personeel der fabriek en ook wel aan anderen. Indien dit als een winkelbedrijf werd beschouwd zou dit voor de zuivelfabrieken wel groote bezwaren kunnen opleveren.

Wij hebben hierover een onderhoud gehad met den Voorzitter der Commissie ex art. 17 der Warenwet, die wel als de „leading man" in dezen kan worden beschouwd. Hij staat op het standpunt, dat een zuivelfabriek - ook al verkoopt zij kazen per stuk - niet als een winkelier, slijter of venter (art. 2 van het Kaasbesluit) beschouwd kan worden en er dus voor haar geen verplichting bestaat, deze kazen van de voorgeschreven merken te voorzien.

Wel is dit het geval wanneer de fabriek een winkel exploiteert, of een of meer venterskarren bij den weg heeft, waarin kaas wordt verkocht. De hierin aanwezige kazen vallen onder de bepalingen van het Kaasbesluit, ook die welke zich bevinden in een bergplaats, welke eventueel bij den winkel behoort.

Mochten er directeuren van Keuringsdiensten zijn, die omtrent de positie der zuivelfabrieken bij de uitvoering van het Kaasbesluit een andere opvatting hebben, dan zal men goed doen hun deze opvatting van den Voorzitter der Commissie mede te deelen of zoo noodig overleg te plegen met den Bond, opdat er overeenstemming in deze komt.

Voor de bepalingen van het Kaasbesluit en de voorgeschreven wijze van merken verwijzen wij naar de nummers 1 en 2 van het Off. Orgaan van 4 en 11 Januari 1928.

G.

Als ZIJ er maar geen last van hebben....

De houding van den F.N.Z. t.a.v. de ambtelijke contróle aan de grens en de uitvoering van het Kaasbesluit.

1. De ambtelijke contróle aan de grens.

Een bezwaar tegen een eventueel wettelijk verbod van uitvoer van boter en kaas zonder Rijksmerk, dat bij een deel der kaasexporteurs vrij zwaar weegt, raakt de ambtelijke contróle aan de grens en bij het overladen in zeeschepen.

De F.N.Z. heeft - het is bekend - dit bezwaar voor de coöperatieve exportverenigingen trachten op te heffen door bij de Regeering erop aan te dringen (zie Officieel Orgaan van 20 Juni 1928) „dat bijv. (waarom bijvoorbeeld?; zijn er nog andere „voorbeelden" te noemen dan het O.O. ter plaatste vermeldt?) de producten van een exportvereniging, die alleen boter en kaas verkoopt van leden, die alle bij de boter- en kaascontróle zijn aangesloten, aan de grens of bij overlading in de zeeschepen niet ambtelijk zullen worden gecontroleerd, daar verzending van ongecontroleerde producten door deze verenigingen niet mogelijk is."

Naar het *bewijs* voor deze laatste bewering zullen wij maar niet vragen. *Omdat* de statuten eener exportvereniging voorschrijven, dat hare leden moeten zijn aangesloten bij de boter- en kaascontróle, kan een dergelijke vereniging niet anders dan gecontroleerde producten verzenden?

Wij kennen een coöp. exportvereniging, die het bedoelde voorschrift in hare statuten heeft, maar die ook nog wel vrij aanzienlijke hoeveelheden kaas bijkoopt! En gesteld nu al dat alle exportverenigingen met de bedoelde bepaling in hare statuten bovendien nog bepalen, dat ook de bijkoop moet bestaan uit gecontroleerde producten, hoe kan de F.N.Z. dan nog van de Regeering verderen, dat zij bij voorbaat vertrouwt, dat die organisaties stiptelijk hare statutaire bepalingen zullen naleven? Het lijkt wel wat erg naïef!

De Regeering heeft *de wet* te handhaven; vrijstelling van contróle op grond van vertrouwen is daarbij misplaatst, wie(n) het ook geldt!

Maar afgezien van deze F.N.Z.-sche onnoozelheid (de qualificatie is o.i. niet te sterk), vinden wij het merkwaardig, dat de F.N.Z., die het bezwaar der ambtelijke contróle blijkbaar wel voelt, aanstonds probeert de bevriende afzetverenigingen van dien last af te helpen en in zijn haast daarmede iets verzoekt, dat toch werkelijk kant noch wal raakt.

De Regeering heeft aan den F.N.Z. medegedeeld (zie het genoemde O.O.), dat „absolute uitschakeling dezer producten (d.i. der producten van een exportvereniging, wier leden alle bij de boter- en kaascontróle zijn aangesloten) niet mogelijk was, doch dat deze voor verenigingen als de bedoelde wel tot een minimum kon worden beperkt, zoodat hiermee practisch de minst mogelijke last zal worden ondervonden."

Het bezwaar tegen de ambtelijke contrôle is hiermede voor den F.N.Z. vervallen. Als *zijn* groep er maar geen (of zoo min mogelijk) last van heeft. De rest laat hem koud.

2. De uitvoering van het Kaasbesluit.

Een der voornaamste bezwaren, tegen het Kaasbesluit te berde gebracht, is, dat het de winkeliers, slijten; en venters noodzaakt tot het aanbrengen (of doen aanbrengen) van een groot aantal merken op de kazen.

De F.N.Z. heeft zich geroepen gevoeld daarover ook het zijne te zeggen. In zijn adres van 14 Mei aan den Minister van Arbeid wordt dit bezwaar van de adres-santen tegen het Kaasbesluit weergegeven in de volgende bewoordingen:

„c. de practische uitvoerbaarheid van het Kaasbesluit wordt betwijfeld, omdat art. 2, al. 1, voorschrijft, dat de kaas, aanwezig in bergplaatsen, voorzien moet zijn van de voorgeschreven aanduidingen en het geen doel heeft partijen kaas, welke zes, twaalf maanden en langer bewaard worden, van vele tienduizenden inktmerken te voorzien. Het bezwaar wordt dan „weerlegd" met de volgende opmerking :

„Wat het onder c genoemde argument tegen het Kaasbesluit betreft, moeten wij opmerken, dat in art. 2, al. 1, van dit besluit wordt gesproken van een winkel of bergplaats bij *winkeliers*, *slijters* of *venters* in gebruik en dat er geen sprake is, dat door dezen duizenden kazen een jaar of langer in voorraad worden gehouden."

Voilà tout': Hiermede is het bezwaar tegen het merken afgedaan! En op grond van deze „weerlegging" concludeert de F.N.Z. dat het Kaasbesluit, zooals het daar ligt, practisch uitvoerbaar is. Ten overvloede voegt hij er nog aan toe, dat ook hij, de F.N.Z., „den detailhandelaar en den winkelier geen maatregelen wil zien opgelegd, die hem in de richtige uitoefening van zijn bedrijf storen, maar de bezwaren, die thans tegen de uitvoering van het Kaasbesluit naar voren worden gebracht, acht (hij) deels onjuist, deels sterk overdreven."

En met dezen troost kan de winkelier aan het merken van zijn voorraad tijgen, als hij tenminste niet probeert dat gezellige karweitje zijn leveranciers op den nek te schuiven.

In theorie veegt de F.N.Z, dus heel het bezwaar van het merken der kazen met één veeg van zijn machtige hand weg. Beteekent niets. Is sterk overdreven.

Nu komt de practijk.

In het Officieel Orgaan van 18 dezer lezen wij over het op 1 Juli in werking getreden Kaasbesluit:

„De zuivelfabrieken hebben met dit Kaasbesluit heel weinig te maken. Aanvankelijk hebben wij ons de vraag gesteld hoe het moest met de kaas in het pak-huis eener fabriek, welke, zooals te doen gebruikelijk is, zoo nu en dan kaas per stuk aflevert aan leveranciers en personeel der fabriek en ook wel aan anderen. Indien dit als een winkelbedrijf werd beschouwd, zou dit voor de zuivelfabrieken wel groote bezwaren kunnen opleveren."

Gelukkig heeft de voorzitter der Commissie ex art. 17 der Warenwet tegenover den F.N.Z. verklaard, dat hij een zuivelfabriek, ook al verkoopt zij kazen per

stuk, niet als een winkelier, slijter of venter beschouwt „en er dus voor haar geen verplichting bestaat, deze kazen van de voorgeschreven merken te voorzien."

Het „groote bezwaar" voor de zuivelfabrieken van „zoo nu en dan" een kaas te moeten voorzien van de merken, in het Kaasbesluit voorgeschreven, bestaat dus niet.

Maar het, volgens den F.N.Z., „sterk overdreven" bezwaar van het merken der kazen (hoevele duizenden?) door winkeliers, slijters en venters, bestaat nog wèl. Dàt bezwaar raakt echter de koude kleeren van den F.N.Z, niet. Als *zij* er maar geen last van hebben. ... Opmerker.

Uitvoerverbod van boter en kaas zonder Rijksmerk.

In het **Friesch Landbouwblad** van 21 Juli jl. treffen wij het volgende stukje over bovenstaand onderwerp aan:

Krachtens een crisiswet werd in de oorlogsjaren - 1914 -1918 - de uitvoer van boter en kaas verboden. Uitvoer werd tegen bepaalde voorwaarden toegestaan. Een dezer voorwaarden voor de boter was, dat deze met het rijksmerk voorzien moest zijn, wat later bij de inwerkingtreding van de controle op niet-volvette kaas ook voor de kaas werd voorgeschreven. Deze toestand is tot op heden - 1928 - bestendig. De zaak is dus deze, dat er op grond van de crisiswet nog altijd een algemeen uitvoerverbod van boter en kaas bestaat en dat ontheffing van dit verbod wordt verleend voor gecontroleerde boter en kaas. Men gevoelt, dat er aan dezen toestand een einde moet komen en staat nu voor de vraag of de wet eenvoudig in te trekken, waarmee alles wederom vrij wordt, of bij wettelijke regeling de uitvoer van ongegecontroleerde boter en kaas blijvend te verbieden.

Het gaat 'hierbij om de vraag: Wat is het belang van den boer? De Coöperatieve Zuivelbereiding, vereenigd in den F.N.Z., is van oordeel, dat het belang van den Nederlandschen Zuivelboer medebrengt, handhaving van het uitvoerverbod van ongecontroleerde boter en kaas. Opheffen van het verbod, dat nu reeds jaren bestaat, zal in het buitenland een zeer vreemden indruk maken en men moet het gevaar van nadeelige gevolgen daarvan niet onderschatten, al Was het alleen nog maar om onzen naam.

Elke boer beseft langzamerhand, dat uitvoer van de landbouwproducten voor ons een levenskwesitie is en dat wij er angstvallig voor moeten waken door eigen toedoen de kansen op uitvoer moeilijker te maken. En dit wordt zeker het geval, indien wij wederom boter en kaas zonder rijksmerk, dus zonder officiële waarborg, gaan uitvoeren. Wie in het buitenland zullen hiervan gebruik maken. Niet in de eerste plaats de handel en de consument. De handel is tevreden met een voldoende winst-marge en de consument klaagt niet, zolang hij meent, niet te duur uit te zijn. Er is echter een andere categorie, waarmee terdege rekening moet worden gehouden en dat zijn de collega's, de boeren in het buitenland.

Het is een feit, dat vergeleken met andere groepen in onze samenleving, de eenheidsgedachte bij de boeren niet bijzonder sterk is. Zelfs in beperkten kring niet. In onze provincie is b.v. - tot op heden nog ongeveer een derde deel van de boeren nog niet kunnen komen tot de eenig logische bedrijfsvorm van de verwerking van de melk, nl. de coöperatieve. Internationaal zijn wij ook in dit opzicht nog veel verder van huis. De boer in het buitenland ziet in zijn collega in den vreemde niets anders dan zijn concurrent. Deze moet worden bestreden en zoo mogelijk op afdoende wijze door hem eenvoudig te weren. Daarvoor moet hij argumenten bij de hand hebben en men zal gevoelen, wat mooi argument hij heeft, wanneer Nederland plotseling weer komt met ongecontroleerde producten. Door middel van zijn organisatie en ook van zijn stembiljet kan hij zijn invloed verder laten gelden.

Er moeten wel zeer gewichtige redenen zijn vóór de opheffing van het uitvoerverbod.

Redenen van direct practischen aard zijn er niet, integendeel. Elke zuivelbereider, die tevens iets gevoelt voor de Nederlandsche zuivelbelangen in het algemeen, zal er niet aan denken zich niet bij de boter- en kaascontrôle aan te sluiten. In onze provincie zijn alle fabrieken aangesloten, is alle boter en kaas gecontroleerd. Practisch gevoelt men dus niet dat er een verbod bestaat.

Laat men nu alles vrij, dan is men niet zeker, dat in de toekomst iedere zuivelbereider zich zal aansluiten. Gebeurt dit niet, dan is er kans, dat men weer afglijdt naar den toestand van vóór 20 jaren, wat noodlottig voor den boer zou worden. Het uitvoerverbod beschermt de goedgezinden.

Als bezwaar wordt aangevoerd, dat door de wettelijke regeling van het uitvoerverbod men te veel aan - banden wordt gelegd. De overheid krijgt een te sterke macht en zal b.v. allerlei voorschriften kunnen uitvaardigen tegen den wil van den producent; zal een belemmering kunnen zijn voor de ontwikkeling van de industrie. Men is bevreesd te afhankelijk te worden van de inzichten en opvattingen van regeeringspersonen.

Zeër zeker is in het algemeen genomen dit bezwaar niet weg te cijferen. Ook wij staan op het standpunt zooveel mogelijk buiten wettelijke regelingen te moeten blijven, zelf de zaken te moeten opknappen. Er zijn echter grenzen en met het oog op het groote belang, dat de boer hierbij heeft, kunnen wij in dit geval gerust over dit bezwaar heen stappen.

De boeren zelf kunnen er voor zorgen, dat er geen gekke dingen worden uitgehaald. Daarvoor dient toch hunne organisatie. Wanneer ze hunne organisatie sterk houden, zullen ze den noodigen invloed hebben en zich niet bang maken voor willekeur of dwang.

Handhaving van het uitvoerverbod is in het belang van den Nederlandschen boer. Alle andere belangen komen daarna en hebben zich te schikken naar het hoofdbelang.

Wij kunnen ons voorstellen, dat een bouwboer zal zeggen: „Was het maar mogelijk mijn paters stuk voor stuk met een rijksmerk te beplakken en dan geen aardappel zonder merk over de grenzen.”

U. KOOISTRA.

Het is duidelijk, waarom de heer Kooistra op dit oogenblik dit stukje geschreven heeft. Op 22 Juni werd door drie vereenigingen een openbare vergadering te Leeuwarden belegd over hetzelfde onderwerp. In die vergadering werd door die drie vereenigingen uitvoerig en met goede motieven aangetoond, dat een uitvoerverbod niet alleen geheel onnoodig is, maar zelfs positief schadelijk voor de Nederlandsche zuivelbereiding, voor de boter- en kaascontrôle en voor *alle* betrokken groepen: de boeren, de zuivelindustrie en de zuivelhandel.

In die vergadering waren Friesche boeren. En vele andere Friesche boeren hebben uit de courantenverslagen later kennis genomen van wat in de vergadering besproken is. Dit mocht niet zonder meer zoo blijven. De hoofdleiding van de coöperatieve zuivelbereiding in Nederland is voorstandster van dwangmaatregelen. En daarom moesten de Friesche boeren van die zijde ook iets hooren. Zoo kwam ongetwijfeld het stukje van den heer Kooistra ter wereld.

Maar nu een vraag: Waarom heeft de heer Kooistra zijn voorlichting niet gegeven in de bovengenoemde vergadering? Waarom bleef de leiding der coöperatieve zuivelbereiding, ondanks de tot haar gerichte uitnoodiging, weg? Was men soms bang om in die vergadering zijn meening te zeggen, omdat daar de tegenpartij gereed stond om te antwoorden? Wil men liever aan de boeren *eenzijdige* voorlichting geven; hen niet het voor en tegen voorhouden, doch alleen hen bepraten om vóór uitvoerverboden te zijn?

Gezien het verloop der gebeurtenissen neigen wij sterk naar deze meening over. En wij worden daarin gesteund door wat de heer Kooistra schrijft. Want hij geeft geen uiteenzetting over het onderwerp, geen flinke motieven, maar tracht - hij vergeve ons deze populaire kwalificatie - de boeren „lekker te maken". Dit spreekt vooral aan het slot van zijn stukje, waar hij zegt: „Handhaving van het uitvoerverbod is in het belang van den Nederlandschen boer. Alle andere belangen komen daarna en hebben zich te schikken naar het hoofdbelang." Als de heer Kooistra in waarheid wenscht te ijveren voor de belangen van den Nederlandschen boer, dan moet hij goed beseffen, dat die belangen door het geven van ware voorlichting meer gediend worden, dan door aan de boeren slechts dat te vertellen, wat men voor het bereiken van een bepaald doel nuttig acht.

Bovendien is het een dwaasheid, om in deze zaak te spreken van het belang van den boer, van den zuiveffabrikant, van den zuivelhandelaar, enz. Het is evenmin het belang van den boer als dat van den fabrikant of den handelaar, dat de Regeering door de beschikking over een uitvoerverbod de absolute macht krijgt om met de Nederlandsche zuivelbereiding te doen wat zij wil. En zoo is het toch. Want volgens het uitvoerverbod mag niets geëxporteerd worden, waarop geen Rijksmerk aanwezig is. De Regeering geeft deze Rijksmerken uit en bepaalt, onder welke voorwaarden zij gebruikt mogen worden. Zij kan die voorwaarden stellen en telkens veranderen zooals zij dit zelf wil. Vanaf het oogenblik dus, dat er een uitvoerverbod is, heeft dus de Regeering de absolute macht in handen over den Nederlandschen export van boter en kaas en daardoor indirect over de productie.

Is het juist om dan te spreken van een boerenbelang en om te trachten verdeeldheid te zaaien tusschen de boeren en de andere groepen, die bij de Nederlandsche zuivelbereiding en den export van zuivelproducten betrokken zijn? Ware het niet beter om samenwerking te zoeken tusschen die verschillende groepen, opdat deze tezamen er voor kunnen waken, dat de Regeering niet een in alles beslissende ouderwetsche absolute macht krijgt over de Nederlandsche zuivelbereiding en zuivelexport?

De heer Kooistra voelt het gevaar en erkent in zijn stukje dat het bestaat. Maar het past niet bij zijn uitvoerverbod. En daarom tracht hij het te verkleinen. Het gevaar bestaat - zegt hij - maar de organisatie van de boeren is daar, om te zorgen, dat er geen gekke dingen gebeuren.

Dit is een bakerpraatje en de heer Kooistra weet zeer goed, dat er omstandigheden kunnen komen waaronder de organisatie van de boeren tegen dergelijke gekke dingen ook niets kan doen. Wij zijn gaarne bereid, daarvan ettelijke voorbeelden te noemen; één moge er hier volgen:

Stel eens, dat wij een sociaal-democratische Regeering krijgen. Iedereen weet dat dit in de toekomst wellicht nog eens gebeuren zal. Nu willen wij allerm minst beweren, dat dit synoniem is met het gebeuren van gekke dingen, maar wij weten, dat ook zulk een Regeering weleens tot gekke dingen gedwongen wordt. Het wordt winter en de melk is een beetje duur. Er ontstaat rommeling onder de arbeiders in de steden: zij willen goedkoope melk hebben. Hun „eigen" Regeering moet daarvoor zorgen. Deze zal beginnen met te zeggen: ik kan daarvoor niet zorgen. Maar dan zal men het haar wel duidelijk maken. Er is een uitvoerverbod voor boter en kaas zonder Rijksmerk. De Rijksmerken zijn in handen van de Regeering. Als deze nu maar bepaalt dat iedere producent ten hoogste Rijksmerken mag ontvangen voor de 'helft der productie van het vorige jaar, dan is men klaar: de arbeider krijgt goedkoope melk! Of misschien zal men er de voorkeur aan geven om van elk botermerk f 10,-- en van elk kaasmerk f 1;- te heffen en op de melk in de steden een toeslag te geven!

En dan kan de heer Kooistra met al zijn organisaties komen om te zorgen, dat er geen gekke dingen gebeuren, maar dan gebeuren die dingen toch, omdat de politiek het wil en de Regeering er niet tegenop kan omdat zij nu eenmaal de macht heeft in den vorm van het uitvoerverbod en de partij eischt, dat zij van die macht gebruik maakt.

Maar - zal de heer Kooistra wellicht zeggen - dit voorbeeld is niet goed, omdat de wet der uitvoerverboden niet voor dergelijke doeleinden bestemd is. Wij erkennen dit ten volle maar moeten er aan toevoegen, dat een Regeering er geen gewetenszaak van maakt om een wet te gebruiken voor een doel waarvoor zij in geen enkel opzicht bestemd is. Wij hebben het voorbeeld bij de hand.

Want nu reeds gedurende drie opeenvolgende Regeeringen wordt de wet van Augustus 1914, die alleen bestemd is om gebruikt te worden in tijden van oorlog of oorlogsgevaar misbruikt om vanaf 1920 tot heden een uitvoerverbod op boter en kaas zonder Rijksmerk toe te passen!

Wij zijn op deze zaak wat dieper ingegaan omdat de heer Kooistra haar noemt, maar verzuimt om er het juiste licht op te laten schijnen. Thans moeten wij er echter nog op wijzen dat de heer Kooistra de hoofdzaak, die hij ongetwijfeld kent, verzwijgt.

Wanneer maakt men een wet die de menschen tot iets dwingt of die den menschen iets verbiedt? Naar onze meening alleen als daaraan behoefte bestaat. Voor wettelijke uitvoerverboden nu wil men iederen boteren kaasbereider dwin-

gen om bij de boter- en kaas contróle aangesloten te blijven. Maar aan dien dwang bestaat geen behoefte en dat die behoefte in geen enkel opzicht bestaat is *bewezen*. De botercontróle toch, die in het begin van deze eeuw is ingesteld, heeft haar doel volledig bereikt zonder een uitvoerverbod. Zelfs heeft niemand ooit aan dwingende maatregelen voor de botercontróle gedacht, voordat de oorlog met haar rampzalige uitvoerverboden kwam.

Het is dus bewezen dat uitvoerverboden in het geheel niet noodig zijn. En het mag den heer Kooistra zeer worden kwalijk genomen dat hij dit verzwijgt. Maar, zal men vragen, waarom is de heer Kooistra en waarom is de organisatie van de coöperatieve zuiverbereiding dan zoo vóór die uitvoerverboden. Wij meenen, dat als men eenigszins tusschen de regels tracht te lezen, het antwoord op die vraag ook te vinden is in het stukje van den heer Kooistra.

Als er uitvoerverboden zijn, moeten er verschillende dingen gebeuren, om de macht die de Regeering daardoor krijgt, uit te oefenen: er zijn telkens uitvoeringsmaatregelen noodig. Bij het treffen van die maatregelen zal de Regeering, voor zoover zulks in politiek opzicht mogelijk is, zich laten leiden door de adviezen van organisaties.

Uitvoerverboden vergrooten dus niet alleen de macht van de Regeering, doch ook de macht van de organisaties. En waar de coöperatieve organisatie de meest omvangrijke is, hoopt men klaarblijkelijk, dat ook de macht van deze organisatie het meest zal groeien.

De heer Kooistra beklaagt er zich in zijn stukje over, dat de macht van zijn organisatie niet groot genoeg is. Hij verwijt dit aan de boeren, die volgens hem, geen voldoende saamhoorigheidsgevoel hebben. En hij schijnt geen oogenblik te bedenken, dat die zelfde boeren er wel eens goede redenen voor zouden kunnen hebben, om de macht der organisaties niet tot het uiterste op te voeren, omdat dan het oogenblik wel eers kon komen, dat de boer bijzaak en de organisatie doel werd.

Welnu, de uitvoerverboden zijn een prachtig middel om de macht van de organisaties ook over den boer te vergrooten en de boeren nog meer afhankelijk te maken van de organisatie. Aldus bezien, zijn de uitvoerverboden niet alleen dwangmiddelen in den meer beperkten kring van de boter en de kaas, doch ook dwangmiddelen, die de organisatie te hulp roept om de boeren te dwingen om tot haar te komen.

Tot heden hebben wij nagelaten om de zaak in dezen scherpen vorm te stellen. Nu de heer Kooistra met zijn zeer onvolledige en daardoor tendentieuze voorlichting zich tot de boeren richt, meenden wij niet langer te mogen zwijgen.

Studiereis van buitenlandse deskundigen op het gebied der voedingsmiddelencontrôle en zuivelbereiding.

In navolging van de in 1908 in ons land plaats gehad hebbende studiereis van voedingsmiddelenchemici uit het buitenland, om deze op de hoogte te brengen van de werking der Nederlandsche botercontrôle en de in voorbereiding zijnde kaascontrôle, heeft onder leiding van den wvd. Directeur-Generaal van den Landbouw, Dr. A. J. Swaving, de voorbereiding plaats gehad van een dergelijke studiereis, van 17 tot 23 September a.s. door ons land te houden.

Aan deze studiereis zullen 5 Belgen, 26 Duitschers, 1 Spanjaard, 8 Franschen, 6 Engelschen, 1 Italiaan, 1 Zwitser, in totaal dus 48 buitenlanders en een vertegenwoordiger der NederL Koloniën (West Indië) deelnemen, benevens de Nederlandsche landbouwconsulenten in België, Duitschland, Frankrijk en Groot-Brittannië.

In 1908 werd deze studiereis georganiseerd, omdat men het toen - na de officiële erkenning der voortreffelijke werking van de Nederlandsche botercontrôle op het Internationaal Zuivelcongres te Scheveningen in 1907 - wenschelijk vond deze, ook te toonen aan de chemici uit de landen waarheen onze boter geëxporteerd wordt, opdat ook zij, die feitelijk elken dag met het resultaat der contrôle te maken hebben, weten hoe deze in de praktijk werkt, waardoor zij gemakkelijker in staat zijn zich een juist oordeel te vormen over de uitkomsten die zij bij hun onderzoekingen krijgen en de waarnemingen die zij ten aanzien van onze producten in het buitenland doen.

In 1908 was dit noodig, omdat onze botercontrôle, hoewel officieel als juist erkend, toch nog niet die bekendheid had, die men ze uit exportbelang gaarne zag hebben, vooral bij degenen die ons, door onbekendheid met de werking van ons controlestelsel, bij onzen export nog op geduchte wijze zouden kunnen tegenwerken.

Er is sinds 1908 heel wat veranderd. Vooral de oorlog heeft veel opvattingen en toestanden gewijzigd. Maar ook zonder die zou er toch in 20 jaar tijds heel wat gewijzigd zijn. Velen die in 1908 de studiereizen door Nederland meemaakten zijn er niet meer, hetzij door overlijden, hetzij door wijziging van functie of anderszins. Hiervoor zijn nieuwe krachten in de plaats gekomen, die bij de uitoefening hunner functie ook weer met onze botercontrôle in aanraking komen, maar zij kennen hiervan de praktijk niet. Bovendien heeft de botercontrôle een zuster gekregen in de kaascontrôle. Deze contróleregeling is evenzeer bij een goed begripen door de buitenlandse voedingsmiddelenchemici en zuivelbereiders gebaat als de botercontrôle.

Daarom is voor eenigen tijd het plan gerijpt om weer eens zoo'n zelfde studiereis van buitenlandse voedingsmiddelen-chemici te organiseeren als in 1908, ten-

einde de huidige leiders der keuringsdiensten, die in het buitenland onze producten hebben te controleeren, in de gelegenheid te stellen zich goed op de hoogte te stellen van de praktijk der boteren kaascontrôle en den huidige stand der Nederlandsche zuivelbereiding te leeren kennen.

Van welk belang het is, dat men in de landen, waarheen wij onze zuivelproducten in eenigszins belangrijke mate exporteeren, goed op de hoogte is van onze contróleregelingen, bleek ons het vorige jaar, toen wij in verband met het misbruiken van de benaming „Hollandsche boter" in het Westen van Duitschland in enkele groote steden van het Rijn- en Roergebied een bezoek brachten aan de Directeuren der Nahrungsmitteluntersuchungsämter. Wanneer wij er een functionaris troffen, die in 1908 de studiereis had meegemaakt, dan waren zij met een korte uiteenzetting over de werking onzer botercontrôle weer voldoende ingewijd om goed te begrijpen waar het om ging, maar bij iemand, die met dit doel nimmer in ons land was geweest en ons contróléstelsel dus ook niet van nabij kende, kostte het vrij wat meer moeite om hem op de hoogte te brengen waar het hier om ging en hoe aan deze praktijken gemakkelijk een einde was te maken. Ook bekwamen wij echter den indruk dat het toch ook voor de eerstgenoemden geen kwaad kon dat zij weer eens een opfrissing in die richting kregen. Opmerkelijk was ook, dat degenen die wij spraken en die in 1908 de excursie door ons land hadden medegemaakt, daaraan bij het onderwerp botercontrôle ook weer onmiddellijk herinnerden.

Het is dan ook onze besliste overtuiging, dat de organisatie dezer excursie zeer in het belang van den export onzer zuivelproducten is, daar men hiermede op zeer praktische wijze de baan effent voor een vlot verloop der contrôle op onze producten in het buitenland, terwijl een goed begrijpen van ons contróléstelsel tevens een reclame voor het gebruik onzer producten inhoudt.

Het programma der excursie is als volgt vastgesteld :

Maandag 17 September.

Officiële ontvangst aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken en Landbouw. *Den Haag*. Officiël diner in de Nieuwe of Litteraire Sociëteit, Den Haag.

Dinsdag 18 September.

Bezoek aan het Boter- en Kaascontrôlestation te Den Haag.

Bezoek aan *Gouda*, waar de pakhuizen van de Kaashandelmaatschappij Gouda en die der Coöp. Producenten Handelsvereeniging worden bezocht.

Officiële ontvangst op het stadhuis, bezichtiging der Groote Kerk, orgelspel en daarna lunch, aangeboden door het Gemeentebestuur en de Kamer van Koophandel te Gouda.

Bezoek aan een Zuid-Hollandsche Kaasboerderij te *Bodegraven* en een te *Zwammerdam*.

Bezichtiging der Kaasmerkenfabriek te *Leiden* en het Rijkszuivelstation aldaar.

's Avonds is de excursie te *Amsterdam* waar de **Algemeene Nederlandsche Zuivelbond en de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne** een diner aanbieden.

Woensdag 19 September.

Bezoek aan *Alkmaar*, waar het Kaas- en Botercontrôlestation „Noord-Holland" wordt bezichtigd.

Rondrit door de polders „de Schermer" en „de Beemster",
bezoek aan de zuivelfabriek „Neerlandia" te Stompvoren,
een kaasboerderij (Deutzenhofje)

en een kleine kaasfabriek in de Beemster.

Te *Hoorn* wordt door het Boter- en Kaascontrôlestation „Noord-Holland" een lunch aangeboden.

Bezoek aan de Proefzuivelboerderij en het Rijkslandbouwproefstation.

Des avonds vertrekt het gezelschap naar *Leeuwarden*.

Donderdag 20 September.

Bezoek aan verschillende boerderijen en zuivelfabrieken in de omgeving van Leeuwarden.

Bezoek aan de gebouwen van de Friesche Coöp. Zuivel-Export Vereeniging.

Lunch aangeboden door de Friesche Maatschappij van Landbouw, den Bond van Coöp. Zuivelfabrieken en de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne.

Des avonds vertrekt de excursie naar *Deventer*.

Vrijdag 21 September.

Bezichtiging van het Botercontrôlestation „Gelderland Overijssel" te Deventer.

Toer over Holten, Goor, Delden en Hengelo naar *Enschede*.

Lunch aangeboden door den Geldersch-Overijsselschen Bond van Coöp. Zuivelfabrieken en het Botercontrôlestation „Gelderland-Overijssel":

Bezoek aan de Lonneker Coöperatieve Melkinrichting, de Coöperatieve Landbouwbank en Handelsvereniging en de Oostelijke Pluimveecoöperatie.

Des avonds vertrek naar Nijmegen.

Zaterdag 22 September.

Vertrek naar *Roermond*. Bezoek aan de Roermondsche Coöp. Eiermijn.

Lunch aangeboden door de Roermondsche Eiermijn.

Toer over Heerlen naar *Maastricht* en Valkenburg.

Bezoek aan de Botermijn van den Zuid-Nederlandschen Zuivelbond te Maastricht.

Slot-diner, aangeboden door den Zuid-Nederlandschen Zuivelbond.

Einde der excursie.

Des *Zondags 23 September* bestaat er voor degenen die zulks wenschen gelegenheid om het Rijkslandbouwproefstation te bezoeken.

Deze excursie is voor de deelnemers geheel kosteloos. De autoriteiten in de verschillende landen, die men meende dat voor deze excursie in aanmerking kwamen, zijn daartoe vanwege het Comité van uitvoering uitgenoodigd.

Dit comité is in onderling overleg samengesteld door de Directie van den Landbouw, de Rijkszuivelinspectie, de Zuivelorganisaties en de Boter- en Kaascontrôlestations en bestaat uit de heeren;

Dr. A. J. Swaving, wnd. Directeur-Generaal van den Landbouw, *voorzitter*;
J. J. C. Jurling Beek, Adjunct-Rijkszuivelinspecteur, *secretaris-penningmeester*;
G. J. van Poppel, Voorzitter der Centrale Commissie voor de Botercontrôlestations;
U. Kooistra, Secretaris van het Kaascontrôlestation Friesland;
Dr. H. van Gulik, Directeur van het Boter- en Kaascontrôlestation in Den Haag;
Ir. D. C. de Waal, Directeur van het Boter- en Kaascontrôlestation „Noord-Holland" en
Dr. Th. E. van Sillevoldt, Directeur van het Rijkszuivelstation.

De kosten der excursie worden ponds-pondsgewijze bijeengebracht door de boter- en kaascontrôlestations, terwijl de Regeering hieraan vooraf een zekere bijdrage heeft toegezegd.

Wij hopen, dat de excursie in alle opzichten moge slagen en ertoe moge bijdragen dat de goede naam onzer boter- en kaascontrôle, benevens die van onze nationale zuivelindustrie, opnieuw in het buitenland wordt bevestigd en versterkt. Hiertoe is geen beter middel dan het met eigen oog aanschouwen en het aanhooren van het gesproken woord. Voor beide biedt deze excursie ruimschoots de gelegenheid. G.

In AZB. nr. 38 van 21 Sept. 1928 een kort verslag van dit bezoek geen foto's
In OO. nr. 39 van 26 sept. 1928 - een foto van de gasten, ontvangen door de Minister

Jaarverslag over 1937

Kaascontrolestation Friesland bestaat 25 jaar

Aan het jaarverslag van het kaascontrôlestation Friesland over 1937 ontleenen wij het volgende:

1937 bracht voor ons station het verlies van één van zijn oudste leden. Op 6 April overleed de heer J. G. Hibma, vanaf de oprichting, als vertegenwoordiger van de V. V. Z. M, lid van ons station.

Zijn groote vakkennis en zijn voortdurend streven om den naam van onze kaas hoog te houden, gaven zijn adviezen in de bestuursvergaderingen groote waarde.

Op 31 December 1937 waren 157 bedrijven aangesloten en wel 98 in Friesland, 14 in Groningen, 23 in Drenthe en 22 in Overijssel.

De totale kaasproductie van deze bedrijven bedroeg: 65.100.200 kg, dat is 5.943.900 kg of 10 pct. meer dan in 1936.

De veBBrdeeling van deze totale productie over de 4 provincies is als volgt:

Friesland 52.212.800 kg of 80.2 pct. van het totaal (80.8).

Groningen 5.012.300 kg of 4.6 pct. van het totaal (4.1).

Drenthe 1.895.200 kg of 7.2 pct. van het totaal (7.2).

Overijssel 5.179.900 kg of 8.0 pct, van het totaal (7.9).

De cijfers () zijn die van het vorige jaar.

Gerangschikt naar de verschillende vetgehalten is de productie als volgt:

Mager 250.800 kg of 0.4 pct., in 1938 0.3 pct.

20+ 15.968.900 kg of 24.5 pct., in 1936 27.3 pct.

30+ 4.839.300 kg of 7.4 pct., in 1936 6.8 pct.

40+ 38.315.900 kg of 58.9 pct., in 1936 56.7 pct.

VV 5.725.300 kg of 8.8 pct., in 1936 8.9 pct.

Aan boeten wegens te laag vetgehalte of andere overtredingen der voorschriften is een bedrag van ! 19.752,50 ontvangen.

Het bedrag der boeten is ruim 18.700 hoger dan verleden jaar, voornamelijk door het grooter aantal monsters.

Boerenmerk en kwestie „volvet”

De in het vorige verslag reeds aangeroeerde kwestie van het „boerenmerk”, een tweede caseinemark voor boerenkaas, werd dit jaar nog eens besproken op een bijeenkomst op 23 Maart onder leiding van den directeur-generaal van den Landbouw, waar afgevaardigden der zuivelorganisaties en van alle kaascontrôlestations aanwezig waren.

Begin September is de uiteindelijke beslissing over dit punt afgekomen. De directeur-generaal van den Landbouw heeft geweigerd, een tweede caseinemark beschikbaar te stellen.

Op de vergadering van 23 Maart deelde de heer Kooistra mede, dat ons station bij de organisaties, die destijds het station hebben opgericht, de F. N. Z., de V. V. Z. M. en de Bond een punt aanhangig had gemaakt, dat misschien wel de oplossing kon brengen voor de kwestie van het „boerenmerk”.

Ons station heeft zich n.l. op 13 Maart tot genoemde organisaties gewend met het verzoek, mee te willen delen, wat hun standpunt was ten opzichte van een eventueel intrekken van het volvette merk voor fabriekskaas en het daarvoor in de plaats stellen van een +merk. Het ging hierbij van de overweging uit, dat het begrip volvet feitelijk niet past bij de fabriekmatige kaasbereiding en voor de controle moeilijkheden meebrengt. Door roomtoevoeging bij de bereiding van volvette kaas toe te staan, heeft men trouwens destijds het begrip volvet reeds laten schieten.

Gezien de economische beteekenis van deze kwestie, werd het evenwel van belang geacht, het oordeel van de organisaties te vernemen.

Alle drie organisatie verklaarden zich tegen verandering, omdat ze vermoedden, dat er nadeel, uit zou voortspruiten. Hoewel bepaald zakelijke argumenten niet werden genoemd en gevoelsargumenten de oorzaak van deze houding waren, besloot het Kaascontrôlestation toch, de zaak voorloopig te laten rusten.

Kaasmelk-pasteurisatie

Van het Nat. Comité v.d. Internationalen Zuivelbond werd een rapport ontvangen omtrent het eventueel tegengaan van excessen op het gebied der kaasmelk-pasteurisatie. Ons station meent geen eigen standpunt in deze kwestie te moeten innemen, en besloot het rapport voor kennisgeving aan te nemen.

Een overzicht van de afgelopen vijf en twintig jaar

Met de opkomst van de fabriekmatige kaasbereiding nam het maken van kaas uit min of meer afgeroomde melk, in den ouden Goudsche of Edammer vorm sterk toe.

De verleiding om deze kaas, in uiterlijk gelijk aan het vettere boerderijproduct, ook als zoodanig, te verkoopen bleek menigeen te machtig.

Het gevolg was, dat steeds meer klachten werden vernomen over een achteruitgang van de kwaliteit der Nederlandsche kaas.

Teneinde in dezen toestand verbetering te brengen en zich tegen de oneerlijke concurrentie van de fabriekskaas te beschermen, werden in 1906 in Noord- en Zuid-Holland kaascontrôlestations voor boerenkaas opgericht. Doch ook de fabrieken begonnen te begrijpen, dat er maatregelen moesten worden getroffen, om een einde te maken aan den onderlingen wedstrijd in het bereiden van kaas met steeds minder vet en meer water. Aan het hiermee te behalen tijdelijk voordeel zou onze geheele kaasindustrie in de toekomst worden opgeofferd.

In April 1910 besloten de Alg. Ned. Zuivelbond en de Vereeniging van Zuivelfabrikanten, gezamenlijk een contrôle in te richten voor kaas uit gedeeltelijk ontroomde melk, om op deze wijze den koper in de gelegenheid te stellen, zich zekerheid te verschaffen over wat hij koopt.

Men koos de grenzen 20 pct., 30 pct., 40 pct• en 45 pct. Men had nog slechts noodig een manier om de vetklasse van de betreffende kaas duidelijk aan te geven. Hiervoor werd gekozen het in 1911 door den heer Gramser ontworpen caseinemerck.

Daar nu uitvoering der kaascontrôle mogelijk was geworden, achtte men het moment gekomen om tot de oprichting van een kaascontrôlestation over te gaan.

Dit had plaats op 22 October 1912.

Opgericht werd de Vereeniging Kaascontrôlestation „Friesland”, bestaande uit 7 leden, waarvan 2 door den F. N. Z. werden gekozen, 2 door de V. Z. Z., 1 door den Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland terwijl deze 5 leden tezamen nog 2 leden moesten kiezen.

Alle voorwaarden voor een definitief in werking stellen der contrôle schenen vervuld, doch al spoedig zou blijken, dat nog nieuwe moeilijkheden moesten worden overwonnen,

Over het te gebruiken kaasmerk ontstond kwestie met de regeering, welke moeilijkheid werd opgelost, doordat in Februari 1918 het K. C. S. „Friesland” besloot het systeem rijksmerk te accepteren.

Met dit besluit waren alle bezwaren tegen het rijkstoezicht opgeheven en reeds bij ministerieel besluit van 23 April 1918 werden de voorwaarden vastgesteld, waaraan kaascontrôlestations voor niet volvette kaas moesten voldoen om onder rijkstoezicht te kunnen worden gesteld. Tevens werden vastgesteld de drie merken voor niet volvette kaas, het 20+, 30+, 40+ merk.

Nog ruim een jaar verliep, voor alle voorbereidingen waren getroffen en voordat de merken waren aangemaakt. Deze laatste werden in October 1919 ontvangen en op 27 October werd de eerste 30+ kaas gemerkt.

Dat direct ernst werd gemaakt met deze contrôle blijkt wel uit het feit, dat reeds het eerste jaar ruim f 5000 aan boeten werd opgelegd.

Reeds in het eerste jaarverslag, dat over 1920, werd dan ook al gesproken van een verbetering die verkregen was In de interne aangelegenheden van de Friesche Zuivelindustrie.

Minder enthousiast was dit eerste verslag over de gebruikte merken, waaraan aanvankelijk verschiltende fouten kleefden.

Geleidelijk zijn deze evenwel verdwenen, deels door een beter gebruik aan de fabrieken, deels door een verbeterde bereidingswijze der merken Na 1923 werden geen klachten meer vernomen en behoorde de vaak heftige strijd over het systeem van merken tot het verleden.

Jarenlang is er strijd gevoerd om het watergehalte van de kaas te verminderen. Het K.C.S. „Friesland” heeft ten slotte de kwestie van het abnormale watergehalte laten rusten, blijkbaar overtuigd van de onmogelijkheid om tot een oplossing te komen. Kort geleden is ze evenwel van regeeringszijde wederom opgenomen en als de voortekenen niet bedriegen, is de kans groot, dat het vage ver-

bod van fabricage van kaas met abnormaal watergehalte binnenkort plaats zal maken voor een meer omlijnd voorschrift.

Bij het streven, de contrôle zoo effectief mogelijk te doen zijn, stuitte men al spoedig op het bezwaar, dat het voor een aangeslotene betrekkelijk eenvoudig was om een deel van de productie aan de contrôle te onttrekken. Met het opvoeren van het watergehalte ging hand aan hand het steeds jonger afleveren der kaas, zoodat het veelvuldig voorkwam, dat kaas direct uit de pekel in handen van den koper overging.

Over den tijd, dat de kaas voor contrôle beschikbaar moest blijven, kon men het jarenlang niet eens worden, doch in de vergadering van het K.C.S. van 27 Januari 1928 werd besloten, den knoop door te hakken en voor te schrijven, dat alle kaas, met uitzondering van enkele met name genoemde soorten, 14 dagen voor de contrôle ter beschikking moesten staan.

De datum van inwerkingtreden van dit voorschrift werd in Maart d.a.v. bepaald op 1 October 1928.

Hoewel dit besluit nog felle critiek ondervond, werd het doorgezet en was ook hiermee een vaak heftig omstreden punt tot een beslissing gekomen.

Pas achteraf zou blijken, welke groote beteekenis dit genomen besluit had voor de doeltreffende contrôle. Het stelde het K.C.S. bovendien in staat steeds monsters van ongeveer denzelfden ouderdom te nemen, waardoor alle aangeslotenen meer uniform werden behandeld.

Op 17 September 1930 verwisselde het K.C.S. het onderdak in het Landbouwhuis van de Friesche Maatschappij van Landbouw voor een eigen laboratorium en kantoorgebouw.

Tengevolge van den voortdurenden groei van het station met daaraan gepaard gaande uitbreiding der werkzaamheden, was de ruimte in het Landbouwhuis zoo langzamerhand te klein geworden.

Door aankoop en verbouwing van het pand Zuider-Grachtswal no. 4 kreeg het station de beschikking over een doelmatig ingericht gebouw, ruim genoeg om bij doorgaanden groei van het station nog lang in alle behoeften te kunnen voorzien. In de latere crisisjaren is duidelijk gebleken, hoe gelukkig de keuze van 1930 is geweest, want een zeer sterk uitgebreid personeel kon toen in het eigen gebouw worden gehuisvest.

Met de verwisseling van woning ging gepaard het bedanken van den heer Mesdag als directeur, en het als zoodanig in functie treden van den heer van Balen Walter.

Voor het station was dit een gebeurtenis van groote beteekenis, daar de heer Mesdag van de oprichting af als directeur werkzaam, wel in zeer belangrijke mate zijn stempel op de organisatie er van heeft gedrukt. Zijn streven was gericht op het verkrijgen van een doelmatige en betrouwbare contrôle.

VERZWAARD BOETESTELSEL BIJ KAASFABRICAGE

Rondschrijven aan leden van contrólestation Noord-Holland

Aan de leden van het Kaascontrólestation Noord-Holland is dato 29 Juli, naar de Tel. meldt, het volgende rondschrijven gericht:

„Naar aanleiding van hetgeen onze voorzitter op de laatstgehouden algemeene vergadering mededeelde, betreffende het aantal ondergehalten in 1938, dat bij sommige bedrijven op meer dan de helft der contróledagen werd aangetroffen, vonden wij aanleiding onzen directeur op te dragen een nauwgezet onderzoek in te stellen en de resultaten ons in een overzichtelijk rapport over te leggen.

Uit dit rapport is ons gebleken, dat het aantal ondergehalten beneden 40.9 pct., welke de ernstige ondergehalten zijn, die de waarborgen, welke aan het Rijksmerk zijn verbonden, inderdaad in gevaar brengen, in 1938 veel te groot is geweest.

Op grond hiervan heeft het bestuur besloten een verzwaaard boetestelsel in te voeren en omdat het ons niet gewenscht voorkomt, dat zoodanig op de interne grens wordt gewerkt, dat een bedrijf bijna bij elk bezoek ondergehalten in de bemonsterde kaas heeft, ook al zijn die ondergehalten voor het grootste gedeelte tusschen 40.9 pct. en 41.5 pct., worden bovendien door ons bestuur nog nader te treffen maatregelen beraamd.

Ten slotte wenscht ons bestuur er nog op te wijzen, dat naast de vele en ernstige afwijkingen, er ook vele goede resultaten bleken te zijn - ook bij groote fabrieken - hetgeen onze volle waardeering verdient.”

De ernstige waarschuwing, welke de heer G. Nobel in de jongste vergadering van het station uitte, is dus voldoende gegrond geweest.

Anders zou het bestuur van het Contrólestation zeker niet tot een verzwaaard boetestelsel zijn overgegaan, terwijl de toevoeging „dat nog nader te treffen maatregelen worden beraamd”, om de vele overtredingen tegen ondergehalten in de toekomst te voorkomen, doet vermoeden, dat uit het door den directeur uitgebrachte rapport is gebleken, dat een krachtige bescherming van het kaasmerk tegen de handelingen van sommige leden dringend noodig is.

Rijk instituut moest een hoog bedrag aan boeten opleggen Kaascontrôlestation met jaarverslag in kleuren

(Van onze landbouwredacteur)

Het kaascontrolestation „Friesland” te Leeuwarden is een van de organisaties, die door middel van het jaarverslag aan public relations gaat doen. Het jaarverslag is in kleurendruk (mauve) uitgevoerd en bovendien voorzien van ruime statistieken en foto's. Het station is het waarborginstituut voor de kwaliteit van bijna alle kaas, die in Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel wordt gefabriceerd. Het is ook een rijk station, dat een effectenbezit heeft van bijna een half miljoen, terwijl gebouwen en inventaris geheel zijn afgeschreven.

De ruimst vloeiende bron van inkomsten van het station vormen de boeten. Deze beliepen in 1956 367.158 gulden tegen 335.083 gulden in 1955. De baten van de exploitatie-rekeningen bedroegen in totaal f 434.643,80 tegen f 392.593,09 in 1955.

Onder het hoofd „Kaas met vreemde bestanddelen” vermeldt het verslag: „Ook dit jaar is het weer voorgekomen, dat in kaas van een onzer aangeslotenen glas en kwik werd aangetroffen, kennelijk doordat een thermometer in de kaasbak was terechtgekomen. Voor de reputatie van onze kaas is zo n feit van funeste betekenis. Het getuigt bovendien van zeer onvoldoende verantwoordelijkheidsbesef bij het personeel van het betrokken bedrijf, dat blijkbaar in de naïeve veronderstelling leeft, dat een dergelijk ongeluk niet aan het licht zal komen en dus maar beter kan worden verzwegen. Vanzelfsprekend is door ons station in dit geval een zeer zware boete opgelegd.”

Voor het eerst in de geschiedenis van het kaascontrolestation bleek het noodzakelijk de zwaarste straf, die het station kent, namelijk schrapping toe te passen. De coöp. zuivelfabriek „Hoop op Zegen” te Heeg toonde door een bewuste misleiding, niet thuis te horen een op vrijwillige basis georganiseerd controlestelsel. Het bedrijf werd daarom van de lijst van aangeslotenen afgevoerd. (Evenals van de lijst van het botercon-

De Veemarkt

De coöp. **zuivelfabriek** te **Heeg** is gister in een spoedeisende bestuursvergadering van het kaascontrolestation „Friesland” als lid van het station geschorst. De fabriek is niet gestruikeld in de overspannen jacht naar de hoogste kaasopbrengst, doch er zouden bewust handelingen zijn gedaan, die niet in overeenstemming zijn met de normen. Het gevolg is, dat de fabriek niet meer gebruik kan maken van de kaasmerken, die de Nederlandse kaas indertijd uit de put van de knoeterijen hebben gehaald. De fabriek moet zich nu aansluiten bij het controlestation voor zuivelproducten „Leiden” teneinde de exportrechten voor zijn kaas te behouden. Wel krijgt de fabriek nu een ander kaasmerk en een strengere controle. Het station „Leiden” heeft een opvoedende en ook reclasserende taak in de wereld der kaasproducenten.

Vorige week reeds heeft het kaascontrolestation, „Friesland” de kaasmerken van de fabriek in **Heeg** gehaald en toen vonden verschillende geruchten, die al enige tijd de ronde deden, hun bevestiging. De coöp. **zuivelfabriek** in **Heeg** behoort tot de slinkende groep zogenaamde „vrije fabrieken”, die niet aangesloten zijn bij de Frico, maar die hun eigen producten verhandelen. Het is de laatste jaren nog wel eens gebleken, dat juist in deze groep fabrieken zijn, die in een dwangpositie komen te verkeren.

trolestation, omdat het niet meer als te goeder naam en faam bekendstaand geacht kon worden). Een ander bedrijf werd gestraft met het intrekken van de ontheffing van het pasteurisatieverbod voor de tijd van drie maanden.

Het boetebedrag was *f* 32.075 hoger dan het vorige jaar. De oorzaak van deze teleurstellende gang van zaken is te wijten aan een sterke stijging van het aantal gevallen van te hoog watergehalte in de genomen monsters. In het verslag over 1955 viel een daling te constateren en dat werd toegeschreven aan de ingevoerde verscherpte boeteregeling. Nu is gebleken dat langs deze weg het beoogde doel niet bereikt kan worden. Het percentage monsters met te hoog watergehalte steeg namelijk van 19,4 tot 25,8 procent.

De weinig uniforme samenstelling van kaas uit één bak speelt hierbij een rol. Er is een onderzoek ingesteld naar deze kwestie. Uit dit onderzoek zal blijken, dat vele aangeslotenen een onvoldoende veiligheidsmarge aanhouden bij het instellen van het gemiddelde watergehalte van hun kaas. Gezien het feit, dat het evenwel een betrekkelijk klein aantal bedrijven is, dat het hoge boetebedrag veroorzaakt, is het duidelijk dat ook andere factoren een rol spelen. De zucht naar een zo hoog mogelijke kaasopbrengst doet onverantwoorde risico's aanvaarden.

Het kaascontrolestation heeft evenwel de plicht te zorgen, dat hierdoor geen ongemotiveerde winsten worden behaald en het zal door het invoeren van scherpe strafmaatregelen de zaak in goede banen moeten leiden, aldus het verslag. Het gemiddelde boetebedrag van de op 31 december 1956 aangesloten bedrijven bedroeg *f* 2.366,66 tegen *f* 2.107,44 het vorige jaar; het hoogste bedrag per bedrijf was *f* 10.318,50, het laagste *f* 40,-.

Van de door het station gecontroleerde kaas kwam 55,8 procent uit Friesland, uit Groningen 7,4 procent, uit Drenthe 12,0 procent en uit Overijssel 24,8 procent. Het aantal aangeslotenen bedraagt 155, waarvan 84 in Friesland, elf in Groningen, 24 in Drenthe en 36 in Overijssel. De kaasproductie in deze vier provincies daalde van ruim 100 miljoen kg in 1955 tot ruim 99 miljoen kg in 1956. Het aandeel van Friesland bleef gelijk met 55,8 procent en omvatte in 1956 ruim 55 miljoen kg.

Het kaascontrolestation geeft ook geregeld bijdragen voor proefnemingen, die geen direct verband houden met de werkzaamheden van het station. Zo heeft het een financieel aandeel gehad in de proefnemingen op het terrein van het eiwitonderzoek van het FRS en de Zuivelbond. In 1956 werd een bijdrage van *f* 2500,- gegeven in de proefneming met een cafetariastal.

Vijftig jaar kaaskontrolle in Friesland

Grootscheepse viering met kaasexpositie

(Van onze landbouwredakteur)

Het kaaskontrollestation „Friesland” bestaat in oktober vijftig jaar en dit feit zal op grootscheepse wijze gevierd worden met een kaastentoonstelling in de Beurs te Leeuwarden. De tentoonstelling met de vele daaraan verbonden activiteiten wordt opgezet in nauwe samenwerking met het -Nederlands Zuivelbureau. Met deze plannen wil het kaaskontrollestation de hoge bedragen aan heffingen, die het binnen krijgt bij zijn pogingen om oneerlijke concurrentie in de kaasindustrie tegen te gaan, ten goede laten komen aan de kaas in het algemeen. Het kaaskontrollestation „Friesland” op de Graagtswal in Leeuwarden waakt over de kaasproductie in Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel. Deze productie bedraagt in de vier noordelijke provincies 130 miljoen kilo per jaar, hetgeen twee-derde is van de totale Nederlandse kaasproductie.

De boerenkaasproductie wordt er uitgebeeld evenals de fabriekmatige kaasbereiding en de moderne methoden van afzet. Vooral zal er op de tentoonstelling gedemonstreerd worden met de rijkdom aan kaas in Nederland. Een deel van de tentoonstelling zal als een oud-Nederlands stadje worden opgetrokken, waar de bezoeker zich geheel kan overgeven aan de genoegens van de kaas. Daar zal ook de film vertoond worden, die het kaaskontrollestation laat maken over de betekenis van de kwaliteitskontrolle voor de kaas. De film komt te heten „Ik en mijn paspoort”. (Het paspoort is het kaasmerk).

De activiteiten van het station bepalen zich voornamelijk tot de kontrolle op het vetgehalte, het vochtgehalte van de kaas en de temperatuur, die bij de kaaspasteurisatie wordt toegepast. Het streven van het station is er op gericht een minimum-standaardkwaliteit te handhaven terwijl boetes er voor zorgen, dat overschrijding van de grenzen een weinig zinvolle economische bezigheid is. De maatregelen voor de vochtgrenzen zijn het laatste jaar aanmerkelijk verscherpt. Het station moet er voor zorgen, dat de fabrikant, die zich aan de rijksvoorschriften houdt, geen economische zelfmoord pleegt, zo drukte ir. B. C. van Balen Walter, directeur van het station het gister uit op een perskonferentie, waar ook de voorzitter prof. ir. S. Hartmana van Wageningen aanwezig was.

Prof. Hartmans herinnerde er aan, dat de zuivelkonsulent van de Friese Mij van Landbouw, de heer J. Mesdag, de geestelijke vader van het kontrollewezen in de zuivel is geweest. Zijn ideeën leidden in 1901 tot de stichting van een boterkontrollestation en er werden snel belangrijke resultaten bereikt. De kaaskontrolle moest er komen toen er steeds meer ontroomde melk werd gebruikt voor de kaasbereiding zonder dat dit in de vormen van de kaas tot uiting kwam. In 1912 stichtten de FNZ, de VVZM en de Friese Zuivelbond het kaaskontrollestation Friesland. Het station garandeerde de kaas van de aangesloten fabrieken en doet het nu vijftig jaar, waarbij het streven naar kwaliteitsverbetering steeds op de voorgrond heeft gestaan zulks binnen het kader van de rijksvoorschriften op dit punt.

De heer M. P. Esser van het Nederlands Zuivelbureau beschreef de activiteiten in de Beurs, waar maandag 22 oktober de tentoonstelling geopend wordt. Na de jubileumviering is er een dag voor de Horeca, voor de detaillisten, de huisvrouwen en tenslotte voor de producenten op vrijdag. De tentoonstelling geeft een overzicht van al hetgeen er bij kaas te pas komt. De, boe-.....
(ontbreken ca. zes regels)

Men wil eigen baas blijven

Smakelijke receptie van kaaskontrolestation

(Van onze landbouwredakteur)

De luisterrijke jubileumviering van het kaaskontrolestation „Friesland” te Leeuwarden, die gistermorgen begon met de opening van de kaastentoonstelling „55+” in de Beurs, werd 's middags voortgezet in de Harmonie, waar het station een buitengewone vergadering hield met de aangesloten fabrieken en vele gasten. Het bestuur van het station recipieerde daarna en tegelijkertijd was er een lopend buffet, waar een keur van kostelijke hapjes en dranken de fabrieksbesturen het gevoel geven, dat de boeten van het station (vorig jaar een half miljoen) niet geheel buiten hen om besteed worden.

Bij de toespraken in de vergadering keerde een thema geregeld terug, dat van het privaatrechtelijk karakter van het station. De controle is er een van vrijwillige aard en door het bedrijfsleven zelf ingesteld. Het is namelijk zo, dat er wel eens aan dit fundament van de controle gewerkt wordt o.a. om ook de werknemersorganisaties invloed te verschaffen. Deze invloed is tot dusver geweerd. Ook op de bijeenkomst van gistermiddag waren de vertegenwoordigers van de kaasmakers niet aanwezig. Wel werd er een belangrijke mededeling voor de arbeiders in de zuivelindustrie gedaan. Sprekende over de economische positie van de kaas bij de export zei de kommissaris der koningin, mr. H. P. Linthorst Homan: „Wij zullen ons moeten realiseren, dat ons loonkostenniveau, mede door de verkorting van de arbeidstijd en de revaluatie, het niveau van de partnerlanden steeds dichterbij nadert. Nederland wordt in steeds mindere mate een goedkoop-eiland. Onze concurrentiepositie wordt moeilijker”.

Waarborg

In zijn openingstoespraak merkte de voorzitter, prof. ir. S. Hartmans op, dat men zich geen voorstelling kan maken van de situatie, waarin er geen controlestation zou zijn. Maar het bestaan van het station wordt blijkbaar als noodzakelijk beschouwd. Prof. Hartmans herinnerde er aan, dat de stations door de belanghebbenden zelf zijn gesticht en dat ze een zuiver privaatrechtelijk karakter hebben. Wel staan ze onder overheids-toezicht, hetgeen voortvloeit uit het gebruik van de rijkskaasmerken. Die merken zijn echter niet essentieel en de mogelijkheid van het voeren van een eigen merk bestaat. Het belangrijkste is, dat de producenten een organisatie in het leven hebben geroepen om de afnemers waarborgen te geven omtrent echtheid en samenstelling van de kaas. De naam van controlestation is daarom ook minder goed gekozen, beter zou zijn „waarborgstation”.

Teruggrijpend op de geschiedenis van het controlewezen zei prof. Hartmans, dat de Friese Mij. als eerste in den lande een controlestation in het leven heeft geroepen, namelijk in 1901 voor boter. De overheid hield zich toen geheel afzijdig. Enkele jaren later kwam het rijkstoezicht, toen men voor het gebruik van het rijksbotermerk zich vrijwillig onder de controle van de overheid stelde. Eerst in Holland, waar men de naam van de volvette kaas wilde beschermen en later in

Friesland, waar de fabrieken ook in moeilijkheden kwamen door ongelijksoortige kaas, werden de kontrolestations voor kaas gesticht. Het was in de tijd, dat men het vet in de kaas verving door vocht, hetgeen een nadelige invloed op de kwaliteit had. In Engeland ging toen een merkt voor onze kaas verloren. De stations gingen toen bepaalde eisen stellen ten aanzien van vet- en vochtgehalte en ook aan de pasteurisatietemperatuur van de kaasmelk.

Geen nadelen

Het privaatrechtelijk karakter van de stations heeft aanzienlijke voordelen en geen nadelen, zo meende prof. Hartmans, en daaraan kan het recht worden ontleend om zo voort te gaan. Bezwaren tegen dit karakter snijden geen hout. Het gaat in de allereerste plaats om de bevrediging van het rechtsgevoel van de betrokkenen en dat wordt bij het gevolgde systeem bevredigd, hetgeen mag blijken uit het feit, dat de aangeslotenen praktisch nooit in beroep gaan van de beslissingen van de stations.

De directeur van het station, ir. B. C. van Balen Walter, haalde het een en ander uit de kaashistorie van Friesland. Friesland was een produktiegebied voor boter en niet van kaas en daarin kwam verandering bij de fabriekmatige zuivelbereiding. De boterproduktie ging voort en de kaas werd gemaakt uit afgeroomde melk. Daardoor ontstond een produkt, dat wel leek op Hollandse kaas, doch dat van een lagere vetgehalte was. De interessante toespraak van ir. Van Balen vonden de aanwezigen grotendeels terug in een jubileumgeschrift, dat aan de aanwezigen werd uitgereikt.

Ook mr. Linthorst Homan deed enkele grepen uit de kaashistorie en uit die van het station. Het station is wel in 1912 opgericht, maar het begon pas zeven jaar later met zijn werk, hetgeen perspektief biedt op de viering van een vijftigjarig jubileum omtrent de werkzaamheid van het station over zeven jaar. Het verheugde de kommissaris, dat het bedrijfsleven zelf op basis van vrijwilligheid een kontrolestelsel in het leven heeft geroepen.

Het station in Friesland is het belangrijkste in Nederland, omdat het twee derde van de kaasproduktie van Nederland controleert, namelijk die van Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel. Mr. Linthorst Homan konstateerde, dat het Nederlandse zuivelprodukt een goede reputatie geniet, dank zij de vele zorgen, die er aan worden besteed. Het kaasmerk biedt de konsument een garantie, dat de kaas aan de gestelde eisen voldoet. Het is belangrijk en noodzakelijk, dat de konsument de overtuiging wordt bijgebracht van de waarde van dit kaasmerk. „Het probleem van de voorverpakte kaas, hetwelk zich tengevolge van nieuwe verkoopmethoden heeft aangediend, stelt hierbij bijzondere eisen”.

(Mr. Linthorst Homan sneed hier een bijzonder probleem aan, omdat de voorverpakte kaas zich aan de controle van de stations onttrekt en geheel als merk-artikel aan de markt komt. Red. LC).

Gouden medaille

Aan het slot van zijn toespraak riep de kommissaris de heer Gerben Ferwerda, chef van het laboratorium van het station, naar voren en spelde hem de gouden

eremedaille van Oranje-Nassau op de borst. De heer Ferwerda is in 1926 als laborant op het station gekomen en is daaraan nu 36 Jaar verbonden. Door zelfstudie verwierf hij de benodigde diploma's en in 1945 werd hij laboratoriumchef. Hij is een vraagbaak voor de aangesloten bedrijven en een belangrijke schakel tussen bestuur, directie en aangeslotenen.

Verder voerden in de buitengewone vergadering nog het woord mr. A. A. M. van der Meulen, burgemeester van Leeuwarden, Ir. Th. C. J. M. Rijssenbeek van het ministerie van landbouw, de heer G. H. E. M. van Wees, voorzitter van de FNZ namens de FNZ, de VVZM en de Friese Zuivelbond (de organisaties die de bestuursleden van het station benoemen), de heer G. Ferwerda namens het personeel van het station en de heer P. J. Loonen namens de andere kontrolestations in Nederland.

Ir. Rijssenbeek ging in zijn toespraak in op het privaatrechtelijke karakter van de stations. Hij sprak als wens uit, dat de wederzijdse waardering van overheid en stations voor elkaars taak en verantwoordelijkheid zo spoedig mogelijk mag leiden tot de erkenning van datgene wat in het belang van de kaasindustrie is. Ir. Rijssenbeek bracht nog andere werkzaamheden van het station in herinnering. De veelzijdigheid van het werk draagt bij tot de frisheid van gedachte en de grote vitaliteit, die de directeur van het station, ir. Van Balen Walter zo kenmerken.

Ik en mijn paspoort

Tot besluit van de buitengewone vergadering volgde de première van de Starfilm-productie „Ik en mijn paspoort”, een film, die gefinancierd is door het kaaskontrolestation en die zal dienen om grotere bekendheid te geven aan de betekenis van het kaasmerk (paspoort van de kaas). Deze aardige kleurenfilm geeft een goed beeld van de werkzaamheden van het station en van de waarborgen, die het kaasmerk biedt. De verhouding tussen het station en de aangesloten fabrieken werd wei bijzonder idyllisch voorgesteld.

Duizenden trokken op naar kaasexpositie

De loop begint er goed in te komen op de kaasexpositie „50+”. De tentoonstelling in de Beurs te Leeuwarden werd woensdag door ruim 4.000 personen bezocht, duizend meer dan de beide voorgaande dagen tezamen. 203 bezoekers wonnen een kaasje bij het ringsteken, waaraan 1829 personen meededen. Ook de warme kaashapjes en de melkdranken vonden veel aftrek, terwijl de mensen eveneens meer attent waren op de twee nullen op hun toegangsboekje, dat recht op een pond kaas geeft. De bioscoop, waar de film „Ik en mijn paspoort” draait trok 3.000 bezoekers.

Gister was het de dag van de detaillisten. Ze waren bij honderden naar de tentoonstelling gekomen en werden in de Harmonie ontvangen door de directeur van het jubilerende kaaskontrolestation „Friesland”, ir. B. C. van Balen Walter. Ir. P. Tiersma, rijkszuivelkonsulent voor fabriekskaas, sprak op de bijeenkomst in de Harmonie over het rijke assortiment, dat de Nederlandse kaas biedt. Het is helemaal niet waar, dat er weinig kaassoorten zijn in Nederland, zo betoogde ir. Tiersma, er zijn er zeer veel meer dan de enkele variaties van Goudse en Edammer.

De aanwezigen werden op zeven soorten getrakteerd. Om deze verschillende soorten grotere bekendheid te geven is de medewerking van de detaillisten nodig, want die hebben de meeste invloed op de gedachten van de konsument over kaas. Ir. Tiersma betreurde het min of meer, dat kaas te jong wordt verkocht in een nog niet geheel gerijpte toestand. Dit leidt tot de klacht, dat de Nederlandse kaas karakter mist, hetgeen de waardering voor de kaas doet afnemen. Ir. Tiersma noemde in dit verband ook de lunchkaas en de kleine Edammers. Ook wordt er veel kaas verkocht als boerenkaas, terwijl het fabriekskaas is. (Boerenkaas is te herkennen aan het hoekige kaasmerk met ronde zijden.)

Het programma in de Harmonie werd verder aangevuld met de film „Ik en mijn paspoort” en het gesprek tussen mevrouw Eekhof van het Nederlandse Zuivelbureau en de artiest Peter Piekos, die als kaaskonsument optrad. Tenslotte werden de prijswinnaars van de etalagewedstrijd op het toneel geroepen.

Meer kaas kwam uit minder fabrieken

Het aantal aangeslotenen bij het kaaskontrolestation „Friesland” daalde tot 119 doordat negentien bedrijven de produktie stillegden of doordat het bedrijf werd opgeheven. Er waren eind 1964 60 kaasfabrieken in Friesland bij het station aangesloten. De kaasproduktie in het gebied van het station, de vier noordelijke provincies, steeg van 132.500 ton in 1963 tot 137.000 ton in 1964, waarmee de top in 1962 nog niet weer bereikt werd. De stijging was voor een belangrijk deel het gevolg van een langer boekjaar.

Het aandeel van Cheddar en lunchkaas daalde, terwijl de stijging van vierkante kaas aanhield en die van Franse Goudse vrij belangrijk toenam. De produktie van smeltkaas nam belangrijk af. Het bestuur besloot de kaasmerken gratis aan de aangeslotenen te verstrekken, hetgeen een bedrag van bijna f 205.000 ten laste van de exploitatierekening bracht. Het totale boetebedrag daalde met 21.000 gulden tot f 585.127. De boetes voor een te laag gehalte aan vetvrije droge stof steeg aanmerkelijk. Wat de reinheid van de kaas betreft is een toestand bereikt, die nog slechts in zeer geringe mate voor verbetering vatbaar is, aldus het jaarverslag.

In 1964 werden negen bakken kaas ter vernietiging aangemeld, omdat bij de bereiding vreemde bestanddelen in de kaas waren terechtgekomen, waardoor de kaas ongeschikt voor konsumptie moest worden geacht. Het bestuur heeft de indruk, dat de regeling, waardoor aan de bedrijven 75 procent van de waarde van de kaas door het station wordt vergoed, zeer nuttig werkt. In de centrale kommissie voor de kaaskontrolestations is het nog niet tot een uitgedragen zaak gekomen omtrent de zo nodige definitieve regeling voor voorverpakte kaas en kaas gerijpt in folie. De situatie in dezen is mede door de talrijke gegeven ontheffingen voor „experimentele doeleinden” vrij onoverzichtelijk geworden.

Het boterkontrolestation „Friesland” voor boterfabrieken in Friesland en Drenthe telt nog 113 aangeslotenen, nadat in 1964 twaalf bedrijven de boterproduktie hadden gestaakt of het bedrijf werd beëindigd. Negen aangeslotenen produceerden geen boter. De totale produktie daalde van 22.400 ton in 1963 tot 20.500 ton in 1984. Het onderzoek op reinheid van de boter gaf zeer bevredigende resultaten. Het verslag konstateert met teleurstelling, dat de onbevredigende cijfers van 1983 over het watergehalte nog slechter zijn geworden, zodat het station de twijfelachtige eer geniet op dit punt alle andere boterkontrolestations te overtreffen. Er zijn maatregelen getroffen om door, zwaardere strafbepalingen het euvel de kop in te drukken.

Ir. Van Balen Walter voerde 40 jaar strijd voor kwaliteit

Belangwekkend stuk zuivelhistorie af besloten

Oude en nieuwe fouten Hebben lange nasleep

Met het afscheid van ir. B. C. van Balen Walter als directeur van het Kaascontrolestation Friesland is een periode afgesloten in de Friese en ook in de noordelijke zuivelhistorie. Met de intrede van ir. Van Balen Walter als scheikundig ingenieur als opvolger van ir. Mesdag werd een begin gemaakt met de zuivelresearch. Tot dat moment werd de zuivelbereiding beheerst door overlevering met heel den aankleve van verkeerde veronderstellingen. Daarbij behoorde ir. Van Balen Walter tot die groep mensen in de zuivel, die zeer bepaalde meningen hadden over het zuivelbestel en over wat daarin goed en kwaad was. Hij was daarin niet een schipperende figuur, hoewel ook hij de teruggang in de kwaliteit onder invloed van de massaproductie, nieuwe distributiemethoden en een veranderende smaak bij de consument niet heeft kunnen tegenhouden.

De verantwoordelijkheden, die hem als directeur van de kaas- en botercontrole werden toegeschoven, beperkten zich niet tot het afgeven van het kaasmerk en het registreren van de kaasproductie. Op het einde van de oorlog, toen Friesland nog de enige plaats was in Nederland, waar kaas geproduceerd werd, kreeg hij ook de verantwoordelijkheid voor de distributie van zuivelproducten. Daaruit ontwikkelde zich toen met hotel De Kroon als middelpunt en onder de ogen praktisch van Duitsers een stuk illegaliteit, dat o.a. leidde tot belangrijke voedseltransporten naar het Westen van het land, waar toen een zeer acute voedselnood heerste. Toen in september 1944 de spoorwegstaking uitbrak en de hongerwinter begon droeg het rijkszuivelbureau (200 man personeel) zijn taak aan het kaascontrolestation in Leeuwarden over. Het station kreeg daarvoor vier man personeel.

Er was hier toen nog een voorraad van elf tot dertien miljoen kg kaas en verder nog wat boter en melkpoeder. Het was overigens verboden deze voorraden afgezien van wat kaas naar Holland te sturen. Deze kaas ging bij kleine hoeveelheden de Afsluitdijk over. De kunst was om met zo'n officieel transport zoveel mogelijk ander voedsel meer te sturen o.a. melkpoeder, het meest aangewezen voedsel in gevallen van hongeroedeem. Toen tenslotte de bevrijding gekomen was, wilde men vanwege het rijkszuivelbureau ir. Van Balen Walter ter verantwoording roepen voor 4.000 kg kaas, die tussen de wal en het schip verdwenen ware. „De deur uit,” zei hij.

Ir. Van Balen Walter is veertig jaar aan het kaascontrolestation verbonden geweest, maar zijn werk daar leidde tot vele andere activiteiten in de zuivel en daar buiten. Het station werd betrokken bij de crisizuivelmaatregelen en men moest er zelfs een heel schema opzetten voor de productiebeperking van melk in de veehouderij. Een half jaar is men aan het rekenen geweest om voor tedere

boer te bepalen hoeveel melk hij mocht produceren. Toen kwam men in Den Haag tot de ontdekking, dat het plan onuitvoerbaar was. Iets wat men in Leeuwarden allang wist.

Niet welkom

Toen Ir. Van Balen Walter naar Leeuwarden kwam, was de 77-jarige zuivelconsulent Mesdag nog altijd de man van de boter- en kaascontrole. Aanvankelijk was de boter het belangrijkste, doch in de periode van Ir. Van Balen Walter verschoof de betekenis steeds meer van boter naar kaas. In het Landbouwhuis begon Ir. Van Balen Walter met zijn proeven. De heer Mesdag had niets op met de 27-jarige scheikundig ingenieur uit Delft, die hem door het bestuur op het dak gestuurd was als adjunct-directeur. Mesdag vond een adjunct-directeur helemaal niet nodig, maar het bestuur van het station wilde niet afhankelijk zijn van de bejaarde pionier. De adjunct-directeur was niet op de hoogte van de zuivel en ging als volontair in een zuivelfabriek werken, een terrein, waar Mesdag zich niet voor interesseerde. Die had zich met hart en ziel verpand aan de melkcontrole. Van de techniek van de zuivel wist hij niets af.

Ir. Van Balen Walter ontdekte al gauw, dat er verschillende verkeerde begrippen over de kaas bestonden o.a. over het ouder worden. Zo meende men in zuivelkringen, dat er vet uit de kaas verloren ging bij het rijpingsproces. Dit klonk hem als chemicus vreemd in de oren. Ir. Van Balen Walter kon de oorzaak van deze foutieve mening aanwijzen. Het bleek een verkeerde monsternamen te zijn en zijn onderzoek leidde tot een herziening van de voorschriften voor bemonstering en onderzoek.

Het was de eerste bijdrage aan de zuivelresearch van een onafhankelijk denkende geest, die gescherpt was toen hij als particulier assistent van prof. F. A. H. Schreinemakers diens omgang met de grote geleerden Lorenz, Kamerlingh Onnes en Ehrenfest meemaakte. Vooral de laatste staat nog bekend om zijn scherpe stimulerende critiek. Nog prijst Ir. Van Balen Walter zich gelukkig, dat hij zo intensief met prof. Schreinemakers heeft kunnen samenwerken. Het heeft hem inzicht gegeven in het universele van de wetenschap. Van hem leerde hij een zaak objectief en wetenschappelijk aan te pakken. Hij hoefde nooit terug te komen op een van zijn wetenschappelijke publicaties.

Ir. Van Balen Walter groots afscheid bereid

De afscheidsreceptie van Ir. B. G. van Balen Walter als directeur van het kaascontrolestation „Friesland” en van het Botercontrolestation is een van de imposantste geweest, die er ooit in Leeuwarden gehouden is. Voor deze gelegenheid was de vloer van de Harmonie recht gedraaid en de zaal was met een schat van chrysanten versierd. In de achterzaal was een bijzonder rijk koud buffet opgesteld, waarbij de toastjes viermaal de omvang hadden van hetgeen gewoonlijk wordt opgediend. Het beleg was daarmee evenredig. Het bleek wel, dat het kaascontrolestation een van de rijkste agrarische instituten is. De lof, die ir. Van Balen Walter werd toegezwaaid paste wonderwel in deze sfeer. De verschillende sprekers belichtten telkens nieuwe facetten van de markante figuur, die de scheidende en jubilerende directeur in zijn werk is geweest.

De voorzitter van het bestuur van het Kaascontrolestation, prof. ir. S. Hartmans bracht in herinnering, dat ir. Van Balen Walter zijn voorganger, de tachtigjarige heer Mesdag in 1930 opvolgde na drie jaar aan het station verbonden te zijn geweest als onder-directeur. Het was het bestuur enige jaren geleden bijzonder welkom, toen de directeur verzocht nog enige jaren te mogen blijven om een veertigjarige ambtsperiode vol te maken. Als zijn opvolger treedt nu op de adjunct-directeur drs. L. J. Poortvliet. Prof. Hartmans waardeerde in ir. Van Balen Walter drie dingen. Hij heeft gezorgd voor de grootst mogelijke betrouwbaarheid van het onderzoek. Hij streefde een strikte rechtvaardigheid na bij de beoordeling van feiten en hij deed dat zonder aanzien des persoons. Hij was ook bereid een praktische oplossing te zoeken voor eventuele moeilijkheden. Als blijk van waardering bood hij ir. Van Balen Walter een cheque aan als bijdrage in de aankoop van een boot. Volgende sprekers kwamen ook met bijdragen voor deze boot.

Ir. G. J. A. Bouma, voorzitter van de Friese Mij. van Landbouw, sprekende namens de boeren, vroeg of het Kaascontrolestation niet een prijs zou kunnen instellen voor zuivel van zeer bijzondere kwaliteit om op die wijze een extra stimulans te geven aan de kwaliteitsverbetering. De voorzitter van de Friese Zuivelbond, de heer A. G. Algera, sprak namens de FNZ en de VVZM en de gewestelijke zuivelbonden. Hij bracht o.a. in herinnering hoe de scheidende directeur persoonlijke gevaren heeft getrotseerd in de oorlog om de voedselvoorziening naar Holland op gang te houden.

Namens het rijkstoezicht op de zuivelcontrole voerde ir. J. C. T. van der Berg het woord, ook uit naam van enkele hoofdambtenaren van het departement van landbouw. Voor de directeuren van de zuivelfabrieken sprak de heer O. Zwart een geestig woord ten afscheid. Hij voelde zich soms een misdadiger als ir. Van Balen Walter een hoge boete aankondigde voor een onjuist gehalte, maar nu deze boetes als vereveningsheffingen zijn uitgelegd, is het voor de directeuren bij de boekencontrole een stuk gemakkelijker geworden, zo zei hij niet zonder ironie.

ir. J. P. J. Hofhuis bood namens het college van directeuren van de controlestations ir. Van Balen Walter het erevoorzitterschap van dit college aan. Mr. B. P. van der Veen memoreerde als een persoonlijk vriend de politieke activiteiten van de directeur en de heer J. Jansma, sprekende voor het personeel, gaf een geestig portret, waaruit de directeur niet als een gemakkelijke baas naar voren kwam.

Van Balen Walter in Leeuwarden overleden

LEEUWARDEN - Op 89-jarige leeftijd is in Leeuwarden ir. Bernardus C. van Balen Walter overleden. Hij was lange tijd directeur van het Boter- en Kaascontrolestation. Daarnaast was Van Balen Walter actief in de politiek. Zo richtte hij in Leeuwarden een afdeling op van de VVD en zat hij van september 1953 tot september 1970 voor die partij in de gemeenteraad. De overledene was officier in de Orde van Oranje Nassau.

Leeuwarder Courant 1988-06-28

Centralisatie controle in zuivel roept veel weerstanden op

Er bestaan plannen om tot een drastische reorganisatie van het controle-wesen in de zuivelindustrie over te gaan. Deze plannen variëren van een volledige centralisatie van de controle-instansies tot een gedecentraliseerde opzet met eventueel wel een gecentraliseerd beleid. De besprekingen over de plannen hebben een eindpunt bereikt en in de Algemene Zuivelbond FNZ (coöperatie) wil men volgende week tot een afronding van die besprekingen komen. De particuliere zuivelindustrie, verenigd in de VVZM, is voor een sterke centralisatie.

Bij de plannen zijn betrokken het Zuivel-Kwaliteitsbureau (ZKB), het melkcontrolestation voor melkpoeder en melkprodukten, drie botercontrolestations in Leeuwarden, Deventer, Eindhoven en Den Haag, en drie kaascontrolestations in Leeuwarden, Alkmaar en Den Haag. Al deze stations voeren nu als zelfstandige organisaties de rijksvoorschriften uit.

Bij het kaascontrolestation in Friesland, waarin het botercontrolestation is ondergebracht, hecht men in het algemeen aan de voortzetting van de huidige situatie. Het station controleert de kaas-

productie in Friesland, Groningen, Drente en Overijssel op de verschillende eisen, waaraan kaas technisch moet voldoen. Bij afwijkingen kan het station zeer forse boetes opleggen, waarmee de exploitatie van het station wordt gefinancierd.

Met een centralisering van het beleid voor het controlewese wordt algemeen ingestemd, maar ten aanzien van de uitvoering van de controlewerkzaamheden en de berechting van overtredingen lopen de meningen uiteen. In de noordelijke kaasindustrie is men wel enigszins geporteerd voor de invoering van een **kaasmerk**, maar men voelt weinig voor een financiering door middel van algemene heffingen en niet door middel van boetes, die bij centralisatie voor een algemeen doel bestemd zouden worden.

Men vreest wel voor de uniformering van het beleid en in het bijzonder de centralisatie van de berechting, waarbij te weinig rekening kan worden gehouden met plaatselijke omstandigheden, wordt afgewezen. Het controlewerk komt daardoor te ver van de aangesloten industrieën af te staan.

Uit LC 1971-06-21 blijkt dat de zuivelcoöperatie kiest voor decentrale controle!

Minder boete bij kaascontrole station

Het kaascontrolestation Friesland te Leeuwarden met 83 aangesloten kaasfabrieken in de vier noordelijke provincies (43 in Friesland) controleerde in 1969 een kaasproduktie van 165.000 ton, waarvan 90.000 in Friesland. Het boetebedrag, dat aan de fabrieken werd opgelegd daalde van ruim 2.260.000 gulden tot 2.134.000 gulden, niettegenstaande een weer toenemende kaasproduktie. De produktiestijging bedroeg 9,2 procent.

Opgericht werd de „Stichting J. Mesdag-Fonds,” dat het onderzoek en het onderwijs op het gebied van de zuivelbereiding wil bevorderen door het verlenen van subsidies of toelagen. Aan dit fonds werd een bedrag van een miljoen gulden overgedragen in de vorm van effecten.

Het station kocht naast het bestaande pand aan de Zuidergrachtswal ook het kantoor van de Hermes-fabrieken aan om het ruimtetekort te bestrijden. Voor de aankoop van dit pand, de verbouwing en de inrichting is ten laste van de exploitatierekening 1969 een bedrag van 700.000 gulden gereserveerd.

Drie 'knipsels' over de jaarverslagen van het kaas- botercontrolestation Friesland:

Links boven, 1970 (LC. 1971-10-12)

Rechts boven, 1985 (LC. 1986-06-27)

Rechts onder, 1986 (LC. 1987098-25)

Bijna f 3 miljoen boetes van Boter- en Kaascontrole

LEEWARDEN - Het Boter- en Kaascontrolestation in Leeuwarden heeft over 1985 voor bijna f 3 miljoen aan boetes uitgedeeld. Voor voornamelijk een te hoog vochtgehalte in de gecontroleerde boter werd voor f 136.570 beboet (in 1984 f 75.510). Voor voornamelijk een te hoog vochtigheidsgehalte voor de kaas werd f 2.813.325 geadviseerd (f 1.965.945).

In het jaarverslag wordt voorts melding gemaakt van een lager nitraatgehalte in de kaas. Men neemt aan dat dat voor een belangrijk deel is toe te schrijven aan de eisen die de export stelt. Het station keurt de produkten van fabrieken en van een aantal boerekaasbereiders in Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel.

Minder boete van boter- en kaascontrolestation

LEEWARDEN - Het in Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel opererende boter- en kaascontrolestation 'Friesland' in Leeuwarden heeft vorig jaar minder boetes opgelegd aan zuivel-fabrieken dan in 1985. Toen werd voor overtredingen van de voorschriften voor kaas en kaasprodukten f 2,8 miljoen opgelegd, vorig jaar was dat f 2,4 miljoen. Aan boterboetes werd in 1986 f 103.490 ontvangen tegen f 136.570 een jaar eerder. Per 100 kilogram geproduceerde kaas komt dat neer op 82 cent tegen 94 cent in 1986, maar slechts 66 cent in 1984.

De kaasproduktie in het controlegebied steeg van 298.830 ton naar 299.626 ton. Friesland nam 49,8 procent voor zijn rekening, tegen 45,3 procent een jaar eerder. De boterproduktie nam weer ruim twintig procent toe, terwijl de landelijke stijging bij vijftien procent stopte.

Leeuwarder station boter- en kaascontrole vecht sluiting aan

LEEWARDEN - Het bestuur van het Boter- en Kaascontrolestation Friesland in Leeuwarden gaat bij de afdeling rechtspraak van de Raad van State in beroep tegen de sluiting. Zoals gemeld heeft het Centraal Orgaan Zuivelcontrole in Leusden besloten per 1 juli 1991 het station waar dertig mensen werken te sluiten en de werkzaamheden over te nemen. Het plan van het COZ in Leusden is goedgekeurd door het ministerie van landbouw.

Het boter- en kaascontrolestation voert controles uit in het kader van de landbouwkwaliteitswet. Dat gebeurt door middel van een overeenkomst met het instituut in Leusden. Dat instituut heeft met het station in Leeuwarden een onderzoek laten instellen door het bureau Berenschot. Het COZ baseert de voorgenoemde sluiting op dat onderzoek.

Het bestuur van het Boter- en Kaascontrolestation is van oordeel dat het rapport van Berenschot niet beantwoordt aan de opdracht, dat het onvolledig is, onjuist en voor een deel tot betwistbare conclusies is gekomen. Het bestuur wees het rapport van de hand.

Het bestuur is van oordeel dat sluiting de huidige gang van zaken in de noordelijke zuivel zal aantasten. De overgrote meerderheid van de aangesloten zuivelfabrieken staat achter het bestuur van het station. Zij vrezen, aldus een persbericht, dat de kwaliteit van de controle in negatieve zin zal worden beïnvloed.

Sluiting moet volgens het bestuur wel inhouden dat het onderscheid in kaaskeurmerken moet verdwijnen. In Nederland onderscheidt men drie keurmerken: F (Noord en Oosten), NH (Noord-Holland) en HB (Westen en Zuden van het land). Met name voor NH-kazen wordt meer betaald.

Het dagelijks bestuur van het Leeuwarder station wordt gevormd door ir. Wim de Graaf, de voormalige secretaris van de Friese Zuivelbond, mr. drs. Henk Smit, de huidige secretaris, K.J. Visser uit Dalfsen en Geart Hofstra uit Roordahuizum. Het bestuur van het COZ in Leusden bestaat uit Jan van Noord, CDA-Kamerlid uit Drenthe, ir. Wybe Dijkstra van de Koninklijke Zuivelbond FNZ, Piet Blokland, Landbouwschap, Th. van Heel van Wessanen in Kampen, L. van den Heuvel, DMV-Campina, K. van der Pol, NCZ, drs. Peter Poot, zuivelsecretariaat, A. Lakerveld, FNV, en A. Hoogendoorn, boerderij-zuivelbereiders.

Wat eerder in AZB. en OO. Stond en niet is opgenomen!

AZB 29 Jan. 1926

De betekenis van het verbod van uitvoer van ongecontroleerde boter en kaas
Reactie op een artikel in „In- en Uitvoer" door Dr. A. J. Swaving

AZB. 26 Febr. 1926

Indeling van kaas naar vetgehalte
Lange reactie op voorstellen van de Internationale Kaascommissie te Berm.
was al eerder behandeld 2 oct. 1925 blz. 452.

AZB 19 Mrt. 1926

Uitvoerverbod voor ongecontroleerde Boter en Kaas.
Nogmaals reactie op een artikel in „In- en Uitvoer" door Dr. A. J. Swaving wat
ook was geplaatst in een Engels versie van „In- en Uitvoer"

AZB. 14 Mei 1926

Request aan Minister nav. Uitvoerverbod....
ondertekend door VVZM. Voorzitter en secretaris

AZB. 4 Juli 1926

Reactie op de behandeling van het wetsontwerp - Exportverbod....- in de Tweede kamer

AZB. 16 Juli 1926

a) Reactie op een klacht - zie hierna - van een kaashandelaar bij inspectie door 'ambtenaren' van de Zuivelinspectie.

b) Klacht van de Nederlandsche Ver. van Kaashandelaren

Over schade aan een partij (september) kaas na inspectie aan de Duitse grens
Antwoord Zuivelinspectie staat in AZB. van 17 September 1926.....afgewezen!
AZB. 8 oktober Voor Rechter ...Handelaar vrijgesproken... in hoger beroep dwz.
wordt vervolg

AZB. 23 juli 1926

De Nederlandsche Kaascontrole, zijn we op de goede weg I.
Artikel wat bezwaar maakt tegen de 'huidige' inkomsten van de kaascontrole-
stations - inkomste uit opgelegde boeten

AZB. 30 juli 1926

De Nederlandsche Kaascontrole, zijn we op de goede weg II.
Artikel wat bezwaar maakt tegen de 'huidige' inkomsten van de kaascontrole-
stations - inkomste uit opgelegde boeten

AZB. 13 Augustus 1926

De Nederlandsche Kaascontrole, zijn we op de goede weg III
Reactie op twee voorgaande artikelen. Door J. Mesdag - Directeur Kaascontrole Leeuwarden

